Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Gençliğin Gücünü Harekete Geçirmek:

Türkiye'de Eğitimde ve İstihdamda Olmayan Gençler (NEET) Üzerine Bir İnceleme & Gençlerin Aktif Katılımını Teşvik Eden Politika ve Sivil Toplum Modelleri

EKIM 2020

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Kalkınma Analitiği Araştırma ve Eğitim Derneğinin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ 3
KISALTMALAR 5
TEŞEKKÜR BÖLÜMÜ 6
ÖZET 7
1. GİRİŞ 10
1.1 Genel Bilgiler 10
1.2 NEET KAVRAMININ TANIMLANMASI 13
2. TÜRKİYE'DE NEET GENÇLERİN PROFİLLERİ VE ÖZELLİKLERİ 14
2.1 TÜRKİYE'DE NEET GENÇLER KİMLERDİR? 14
2.2 TÜRKİYE'DE NEET OLMANIN CİNSİYET BOYUTU 21
2.3 TÜRKİYE'DE NEET GENÇLERİN ZAMAN KULLANIMLARI 26
2.4 TÜRKİYE'DEKİ NEET GENÇLERİN İŞGÜCÜ PİYASASINA TUTUNMA DURUMU 29
Cinsiyete Göre İşgücü Piyasasına Bağlılık 32
2.5 TÜRKİYE'DE NEET GENÇLERİN SİVİL TOPLUMA KATILIMI 34
3. NEET GENÇLERİN EKONOMİK MALİYETİ VE GENÇLERE YÖNELİK POLİTİKALAR 39
3.1 NEET GENÇLERİNE İLİŞKİN MAALİYET HESAPLAMASI 39
3.2 NEET GENÇLERİN SORUNLARINI ELE ALAN KAMU POLİTİKALARI 42
3.3 TÜRKİYE'DE GENÇLERİN GELİŞİMİNE VE GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK SİVİL TOPLUM MODELLERİ 49
STK Örnek İncelemeleri 50
Örnek İnceleme 1: Young Guru Academy (YGA) 51
Örnek İnceleme 2: Kızlar Atakta Projesi 55
Örnek İnceleme 3: Toplum Gönüllüleri Vakfı 58
Örnek İnceleme 4: Toy Gençlik Derneği 61
SONUÇ 64
EK 67
EK 1: VERİLER VE TANIMLAR 67
NEET Gençliği nasıl tanımlanmaktadır? 67
Türkiye'de NEET Gençlerini İncelemeye Yönelik Veri Kaynakları 70
Türk mikro veri setlerinde NEET Statüsü tanımlamaları 72
EK 2: NEET MALİYET TAHMİNİNE DAİR METODOLOJİ NOTU 73
EK TABLOLAR 76
Set I. Betimleyici istatistikler 76
Set II. Regresyon Analizi Sonuçları 80
NEET olmayı belirleyen faktörler 80
NEET'ler Arasında İşsiz Olmayı (ör. iş arama) Belirleyen Faktörler 82
Sivil Katılım Belirleyicileri 82
KAYNAKÇA 84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Nüfus Piramitleri..... 10
Şekil 2 Türkiye, en yüksek NEET oranlarına sahip ülke olmasa da dünyadaki ortalama NEET oranından yüksek bir ortalamaya sahiptir.....11
Şekil 3 Türkiye'nin NEET oranı, aynı zamanda kişi başına düşen GSYİH'nın gösterdiği oranın üstündedir.....11
Şekil 4 En geniş cinsiyet farkı ile Türkiye, OECD ülkeleri arasında en yüksek NEET oranına sahip ülkedir.....12
Şekil 5 Kadınlar, Türkiye'deki NEET gençliği içerisinde fazlasıyla temsil edilmektedir..... 17
Şekil 6 NEET oranları, bölgeler arasında farklılık göstermektedir. En yüksek oranlar Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde gözlenmektedir.....18
Şekil 7 Kadın olan, temel eğitimden daha düşük eğitim almış, sağlık durumu kötü olan, evli, ebeveynleri ile yaşayan veya daha yoksul hanelerde ikamet eden gençlerin NEET olma ihtimalleri daha yüksektir.....19
Şekil 8 NEET oranları, bölgeler arasında önemli derecede farklılık göstermekte olup en yüksek oranlar Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde bulunmaktadır.....22
Şekil 9 Genç erkeklere kıyasla genç kadınların NEET olma olasılıkları daha yüksektir; bazı durumlarda aradaki fark daha da büyüyebilmektedir..... 23
Şekil 10 NEET oranları, yaş ilerledikçe genç kadınlar arasında artış gösterirken genç erkekler arasında düşüş göstermektedir.....24
Şekil 11 Türkiye'de yaşam evresinin kadın ve erkeklerin NEET statüleri üzerinde ters etkisi söz konusudur..... 25
Şekil 12 Genç NEET kadınlarının çoğunluğu evli ve ebeveynleri ile yaşamıyorken genç NEET erkeklerinin çoğunluğu bekar ve ebeveynleri ile yaşamaktadır.....26
Şekil 13 NEET olan gençler ile NEET olmayan gençlerin sıradan bir hafta içi günde harcadıkları zaman önemli ölçüde farklılık göstermektedir.....26
Şekil 14 NEET olan erkeklerin aksine, gerek NEET olan kadınlar gerekse NEET olmayan kadınlar toplamda ders çalışma, istihdam (piyasa üretimi) veya ev işi (ev üretimi) aktivitelerinde benzer miktarda vakit harcamaktadır.....28
Şekil 15 Eğitim seviyesi artıkça hane ve aile bakımı için harcanan zaman azalmaktadır, fakat hanenin varlık durumu bu değişikliğe yol açmamaktadır.....28
Şekil 16 NEET gençlerin çoğunluğu işgücüne tutunma açısından pasif durumda olmasına rağmen eğitim düzeyi arttıkça bu pasif olma halinde düşüş gözlenmektedir..... 30
Şekil 17 İş aramama sebepleri arasındaki farklar, eğitim seviyesi noktasında öne çıkmaktadır.....31
Şekil 18 NEET kadınlarının çoğunluğu işgücü piyasasından tamamıyla ayrılmışken bu durum NEET erkeklerinin çoğunluğu için geçerli değildir..... 33

***Şekil* 19** Genç kadınlarda eğitime katılım, işgücü piyasasına tutunmanın önemli belirleyicilerinden iken erkeklerde bu durum söz konusu değildir..... **34**
***Şekil* 20** Türkiye'deki genç bireyler, düşük seviyelerde sivil katılım gösterirken NEET gençliği için bu oran daha da artmaktadır..... **36**
***Şekil* 21** Sivil katılım; genç erkekler, daha ileri yaştaki gençler, yüksek eğitimli gençler ve daha varlıklı gençler arasında daha yüksektir..... **38**
***Şekil* 22** Genç işsizlik oranı ve NEET oranı arasındaki farklar..... **69**

***Tablo* 1.** NEET maliyeti (GSYİH %'si olarak)..... **42**
***Tablo* 2.** NEET maliyeti (milyar Euro - 2017 yılı)..... **42**
Ek Tablo 1 Heckman seçim modeli sonuçları..... **75**
Ek Tablo 2 Tüm gençlerin, NEET olan gençlerin ve NEET olmayan gençlerin bireysel ve hane özelliklerine göre dağılımı..... **76**
***Ek Tablo* 3** Coğrafi bölgelerdeki gençler arasında NEET yüzdesi..... **77**
***Ek Tablo* 4** Tüm gençlerin ve NEET gençlerin bölgelere göre dağılımı..... **78**
Ek Tablo 5 Gençler, NEET olmayan gençler ve NEET olan gençlerin her bir aktivite için hafta içi bir günde harcadıkları ortalama süre..... **79**
***Ek Tablo* 6** Gençler, kadınlar, NEET olmayan genç kadınlar ve NEET olan genç kadınların her bir aktivite için hafta içi bir günde harcadıkları ortalama süre..... **79**
***Ek Tablo* 7** Gençler, erkekler, NEET olmayan genç erkekler ve NEET olan genç erkeklerin her bir aktivite için hafta içi bir günde harcadıkları ortalama süre..... **80**
***Ek Tablo* 8** 18-29 yaş aralığındaki NEET'ler için probit regresyon sonuçları (marjinal etkiler)..... **81**
***Ek Tablo* 9** 18-29 yaş aralığındaki NEET'ler arasında işsiz olma durumlarına yönelik probit regresyon sonuçları (marjinal etkiler)..... **82**
***Ek Tablo* 10** 18-29 yaş aralığındaki sivil katılım için probit regresyon sonuçları (marjinal etkiler) **83**

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AİPP	Aktif İşgücü Piyasası Politikaları
BM	Birleşmiş Milletler
ECCPE	Erken Çocukluk Bakımı ve Okul Öncesi Eğitim (Early Childhood Care and Preschool Education)
EMCO	Avrupa Komisyonu İstihdam Komitesi (European Commission Employment Committee)
ETF	Avrupa Eğitim Vakfı (European Training Foundation)
EUROFOUND	Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions)
GoFor	Gençlik Örgütleri Forumu
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GYKA	Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi
HİA	Hane Halkı İşgücü Anketi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
ISKUR	Türkiye İş Kurumu
LYSPE	Gençler Üzerine Boylamsal Araştırma
NEET	Eğitimde, İstihdamda veya Yetiştirmede Olmayan (*Not in Educaiton, Employment or Training*)
NUTS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (*Nomenclature of Territorial Units for Statistics*)
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TOG	Toplum Gönüllüleri Vakfı
TURKSTAT / TUIK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme)
YGA	Young Guru Academy
ZKA	Zaman Kullanım Anketi

TEŞEKKÜR BÖLÜMÜ

Bu araştırma, Development Analytics ile YGA'nın (Young Guru Academy) ortaklaşa yürüttüğü "Türkiye'de Gençlerle Çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarında Savunuculuk Kapasitesinin Geliştirilmesi: STK'ların Araştırma Yoluyla Desteklenmesi" adlı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Proje, Avrupa Birliği desteğiyle T.C. Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı tarafından yürütülen "Sivil Toplum Destek Programı" ikinci dönemi kapsamında finanse edilmiştir. Rapor; Türkiye'de eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede olmayan gençler üzerine analitik ve akademik araştırmalara katkı sağlama, mevcut STK'lar arasında gençlerin güçlendirilmesine yönelik modelleri araştırma ve politika yapıcılar için bu modelleri ön plana çıkarma amacını taşımaktadır. Nazlı Aktakke, Hazal Çolak, Zeynep Başer, Sena Büyükavcı ve Çagla Tabak'tan oluşan ekip tarafından yazılan bu rapor, Sezin Aydın'ın (YGA) ve Gasya Çavuşyan'ın (YGA) saha koordinasyonu desteğiyle ve de Dr. Meltem Aran'ın gözetimi altında hazırlanmıştır. En başından beri değerli yorumlarını esirgemeyerek çalışmayı destekleyen Sayın Annagret Wart'a (İstanbul Politikalar Merkezi), Hasan Oğuzhan Aytaç'a (GoFor), Itır Akdoğan'a (TESEV), Kenan Dursun'a (İstanbul Bilgi Üniversitesi) ve Nurhan Yentürk'e (İstanbul Bilgi Üniversitesi); konuya ilişkin uzmanlığıyla ve yorumlarıyla raporun değerlendirmesini yapan Sayın Doç. Dr. Volkan Yılmaz'a (Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar Forumu); deneyimleri, bilgi birikimleri, yorumları ve ilgileriyle araştırmayı destekleyen YGA (Young Guru Academy), TOG (Toplum Gönüllüleri Vakfı), TOY Gençlik Derneği ve Kızlar Atakta Projesi çalışanlarına ve gönüllülerine şükranlarımızı sunarız.

ÖZET

Türkiye, demografik geçiş süreci yaşayan genç ve dinamik nüfusa sahip olmasına rağmen, ülkede en az her dört gençten (15-29 yaş) biri eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede (NEET) yer almamaktadır. Türkiye, diğer OECD üye devletleri arasında en yüksek NEET oranına sahip olmanın yanı sıra genç erkek ve kadınlar arasında kayda değer şekilde yüksek olan NEET oran farkına sahiptir. Bu rapor, NEET gençliğinin zaman kullanımını, iş gücüne katılımını ve sivil toplum katılımcılığını incelerken bir yandan da Türkiye'deki NEET konusuna ışık tutmayı ve özellikle cinsiyet boyutu çerçevesinde bu gençlerin profillerine ve NEET olmanın belirleyici faktörlerine dair daha detaylı bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Bu profilleri analiz etmek için çalışmada üç ana veri kaynağı kullanılmaktadır: Tamamı TÜİK tarafından toplanan Türkiye Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2017), Türkiye Hane Halkı İşgücü Araştırması (2017) ve Türkiye Zaman Kullanımı Araştırması (2015). Raporun ikinci kısmı ise NEET gençliğinin sorunlarını ele alan modellere ve politikalara odaklanmaktadır.

NEET gençliğinin dörtte üçünün kadın olduğu Türkiye'de cinsiyet, NEET'in önemli belirleyici faktörüdür. NEET statüsünü belirleyen bir diğer önemli faktör, gençlerin Türkiye'de yaşadığı coğrafi bölgedir; zira Türkiye'de NEET olma ihtimali en yüksek olan gençler Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır. Eğitim durumu da NEET statüsü ile bağlantılı önemli bir faktör iken, hanenin varlık durumu NEET olmayla daha az ilişkilendirilmektedir. NEET kadınları ile erkekleri arasında bazı özellikler ortak olmasına rağmen yaş ve demografi hususunda bu iki grup arasında farklılık bulunmaktadır. Alınan eğitimin, NEET açısından kadınlarda yarattığı fark erkeklerde yarattığı farktan çok daha fazla olmasına rağmen düşük eğitim düzeyi veya kötü sağlık durumu gibi bazı bireysel özellikler, hem genç erkeklerde hem de genç kadınlarda NEET olma ihtimalini artırmaktadır. Genç NEET erkeklerinin neredeyse tamamı (%93) ebeveynleriyle birlikte yaşarken NEET kadınlarının sadece üçte biri ebeveynleriyle yaşamaktadır. Türkiye'deki NEET kadınları çoğunlukla (%66 oranında) evlidir.

- **Zaman Kullanım Kalıpları:** Zaman Kullanım Anketi (ZKA) (2015) verilerine göre NEET kadınları ile erkekleri arasındaki zaman kullanım biçimleri birbirinden tamamıyla farklıdır. NEET kadınlarının ev işi (ücretsiz çalışma) için harcadığı ortalama zaman, NEET olmayan kadınların ve NEET olmayan erkeklerin istihdam faaliyetleriyle neredeyse aynıdır. NEET erkekleri ise zamanlarının çoğunu boş vakit ve uyku ile geçirmektedir. Dolayısıyla NEET statüsündeki genç kadınlar, tam olarak işsiz sayılamazlar; çoğu zaman ev işleri veya ücretsiz bakım işleri ile uğraşmaktadırlar. Bir kadının eğitim durumu (hanenin varlık durumundan veya eşinin eğitim seviyesinden daha ağırlıklı olmak üzere), zamanının çoğunu ev işlerine ayırıp ayırmadığının göstergesidir.

- **İşgücü Piyasasına Tutunma**: Hane Halkı İşgücü Anketi (HİA) 2017 verilerine göre Türkiye'de NEET gençlerin önemli bir kısmı geçmiş iş deneyimine sahipken günümüzde NEET gençlerin çoğunluğu (%63,5) iş aramamakta veya iş kurmak dahi istememektedir. Bu bulgu, daha çok kadınlardan kaynaklanmaktadır: NEET genç kadınların çoğunluğu iş aramamakta veya fırsat bulsalar bile iş kurmayı istememektedir. Erkekler içinse bu durum söz konusu değildir. İş aramama sebepleri genç NEET erkekleri ile kadınları arasında farklılık göstermektedir: Kadınlar için iş aramama için gösterilen sebeplerin çoğu ev işleriyle ve çocuk ya da bakıma muhtaç yetişkinlere bakmakla ilgilidir. NEET bireylerin eğitim seviyeleri, işgücü piyasasına tutunma konusunda özellikle kadınlar ve üniversite eğitimini tamamlayanlar için fark yaratmaktadır.
- **Sivil Topluma Katılım:** Türkiye'de gençlerin sivil topluma katılımı da kritik ölçüde düşüktür. Küresel literatürdeki bulgulara benzer diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de düşük ekonomik katılım ile düşük sivil toplum katılımcılığı arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Gençlerin sivil topluma katılımları, diğer Avrupa ülkelerine nazaran Türkiye'de daha düşüktür. Türkiye'deki genç bireyler, çok düşük seviyelerde sivil katılım gösterirken NEET gençliği bu konuya çok daha uzak kalmaktadır. NEET gençler ile NEET olmayan gençler arasındaki en büyük fark da STK üyeliği noktasında ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki gençlerin halihazırda düşük olan gönüllülük faaliyetlerine katılımı, NEET gençlerde daha da düşük seviyelerde seyretmiştir. Sivil topluma katılım; genç erkekler, daha ileri yaştaki gençler, yüksek eğitimli gençler ve daha varlıklı yaşam süren gençler arasında daha yüksektir. Diğer bireysel ve hane halkı özellikleri sabit tutulduğunda eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almamanın (NEET olmanın) sivil topluma katılımla olumsuz bir şekilde bağlantılı olduğu anlaşılmıştır.

NEET Gençlerin Ekonomik Maliyeti ve Gençleri Faaliyete Geçirme Politikaları

NEET olmak, birey ve toplum açısından ciddi maliyetlere yol açmaktadır. Gelecekteki istihdam edilebilirlik ve bireylerin gelirleri üzerinde NEET'in zarar verici ve kalıcı etkileri olmaktadır. Yüksek NEET seviyelerinin sosyal maliyeti de söz konusudur. Dezavantajlı bir geçmişten gelme olasılıkları düşünüldüğünde NEET gençleri, çoğu zaman sorunlu psiko-sosyal sonuçlarla karşı karşıya kalırlar. NEET gençlerin ekonomik maliyetinin tahmini, genellikle kamu finansman maliyetleri ile kaynak maliyetleri üzerinden yapılır. NEET gençlerin maliyet tahminlerinde kullanılan mevcut yöntemler aracılığıyla yürüttüğümüz ve NEET gençlerin çalışsalardı alabilecekleri maaş gelirlerine bakarak bir tahminde bulunduğumuz bu rapor sonucunda, 2017 itibarıyla, NEET genç kadınların maliyetinin GSYİH'in yüzde 1,62 ila 2,49 aralığında olduğu, NEET genç erkeklerin maliyetinin ise bu değerlerin yarısından daha az olup yüzde 0,67 ila 0,74 aralığında değişkenlik gösterdiği anlaşılmıştır. Raporun ***3.1. NEET Gençlerine Ekonomik Maliyetinin Hesaplaması*** bölümünde detaylı bir şekilde ele alınacağı üzere, kadınlar arasında NEET oranı daha yüksek olduğundan, NEET kadınların maliyetinin NEET erkeklerin maliyetinden daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

NEET Gençlere Yönelik Politikaların Kapsamı

Gençlerin ekonomik ve sosyal katılım oranlarının düşük olması, hükümetler için büyük bir zorluk yaratmaktadır. Bu bağlamda literatürdeki sosyal yatırım yaklaşımı, genç işsizlik oranlarının yükselmesi ve okulu yarım bırakma oranının artması gibi yeni sosyal risklerin tartışıldığı ve de yeni refah devleti yaklaşımının önerildiği önemli bir yol sunmaktadır.[1] Sosyal müdahale tasarımının savunuculuğunu yapan bu yaklaşım, beşeri sermayenin seviyesini ve yeteneklerini nesiller boyu korumayı, refah devletleri aracılığıyla işgücü piyasasına istikrar kazandırmayı ve vatandaşlarına herhangi bir sosyal ya da ekonomik engel olmaksızın potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için işgücü piyasasında bir tampon bölge oluşturulmasını savunmaktadır.[2] Öte yandan bu konuyu Türkiye bağlamında daha kapsamlı incelediğimizde gençlerin yaşadığı zorluklara yönelik belli başlı politikaların var olduğunu görmekteyiz; ancak NEET gençlerin becerilerini sürdürülebilir bir şekilde geliştirmesine, işgücü piyasası koşullarının/fırsatlarının iyileştirilmesine ve NEET gençleri arasındaki cinsiyete dayalı ayrışmaya dair yeterli vurgu yapılmamaktadır. NEET gençlerin sorunlarına yönelik politikalara genel bir bakış sunan bu rapor kapsamında; aktif işgücü piyasası politikalarına (AİPP), sosyal bakım hizmetlerine, engelli bireylerin istihdam fırsatları ile eğitim seviyelerine ve de gençlerin sivil toplum katılımcılığına dair ayrıntıları incelemeye çalışacağız. NEET sorunlarını çözebilecek bu politika uğraşlarına rağmen rapor, bu politika uğraşlarının cinsiyetçi bir özellik taşıdığını ve kadınları işgücü piyasasında arka planda tuttuğunu, dolayısıyla da gençlerin heterojen yapıdaki ihtiyaçlarına cevap vermek adına farklı yaklaşımlar benimsenmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Gençliğin Pozitif Gelişimi için Alternatif STK Modelleri

Gençlerin katılımını sağlamak adına gençlik STK'larının halihazırda uyguladığı alternatif modeller, keşfe değer olmaktadır. Sivil toplumdaki bu alternatif modeller, politika tartışmalarına katkı sağlayacak faydalı birer kaynaktır. Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), gençlerin toplumda faal olmasını ve güçlenmesini sağlayan önemli oyunculardandır. Bu çalışma kapsamında Türkiye'den 4 gençlik STK'sı belirlendi ve bu STK'ların faaliyet modellerini birer vaka çalışması olarak inceleyerek toplumdaki gençlerin ekonomik ve sosyal katılımlarını nasıl artırdıklarını görünür kılmak amaçlandı. Seçilen vaka çalışmaları şu şekildedir: Young Guru Academy (YGA), Kızlar Atakta Projesi, Toplum Gönüllüleri Vakfı ve TOY Gençlik Derneği. Bu STK'ların her birinin, farklı operasyon/faaliyet modelleri, gençleri etkinliklerine dahil etmede farklı yolları ve farklı hedef/yararlanıcı kitlesi bulunmaktadır. Spesifik olarak NEET gençliğini hedef almamalarına ve onlarla çalışmamalarına rağmen bu STK'lar, gençlerin katılımı ve güçlendirilmesine dair pozitif modeller teşkil etmekte, gençliği topluma katmak ve daha aktif vatandaşlar olmalarını sağlamak üzere fırsatlar sunmaktadır. Raporun son kısmı, gençliğin pozitif gelişimi ve güçlendirilmesi hususundaki başlıca tanımlamalardan yola çıkarak işgücü piyasası ve daha geniş kapsamda sivil toplum eylemlerindeki gençlik faaliyetlerini artırmanın yollarını ele alacaktır. Bu noktada yine seçili gençlik STK'ların modelleri göz önünde bulundurulacaktır.

[1] Esping-Andersen, Gallie, Hemerijck ve Myles, 2002; Hemerijck, 2018
[2] Hemerijck, 2018

1. GİRİŞ

1.1 Genel Bilgiler

Okuldan işgücü piyasasına geçiş başarılı bir şekilde gerçekleştirilemediğinde gençler, eğitime ve istihdama bağlı olmadıkları pasif bir duruma düşebilirler. Zorunlu eğitimin uzatılması ve yüksek seviye eğitime erişim fırsatlarının artmasıyla birlikte toplumlardaki genel eğitim seviyelerinde yükselme yaşanmıştır. Öte yandan bu başarı, işgücü piyasasında iş garantisi sağlama anlamına gelmemektedir.[3] Eğitim sistemleri ve işgücü piyasası dinamikleri arasındaki farklara rağmen okulda kazanılan beceriler ile piyasanın talep ettiği beceriler arasındaki uyuşmazlık, küresel bir gerçek haline gelmiştir. Eğitimden istihdama geçişler çok yönlü olsa da ve gençlerin yaşam sürecinde sergilediği kalıplar farklılık gösterse de erken yaşta yaşanan işsizlik deneyimleri genellikle tüm gençler için ileri yaşlarda işgücü piyasasına tutunma açısından risk teşkil etmektedir.[4] Bu genç NEET nüfusu, sosyal ve ekonomik olarak toplumdan dışlanma riski taşır.

Türkiye, halihazırda demografik geçiş süreci yaşamakta olan genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Türkiye'de yaşayan 78 milyon insanın üçte biri 20 yaş, yarısı da 30 yaş altındadır.[5] ***Şekil 1***'de Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin 2017 itibarıyla mevcut olan ve 2050 için öngörülen nüfus piramitlerinin karşılaştırması gösterilmiştir.[6] Bugün Türkiye, 2050 itibarıyla orta yaş grubuna dahil olması beklenen bir genç nüfus patlaması yaşamaktadır.

Şekil 1 *Nüfus Piramitleri*

Panel A. 2017 ve 2050 yıllarında Türkiye nüfusu

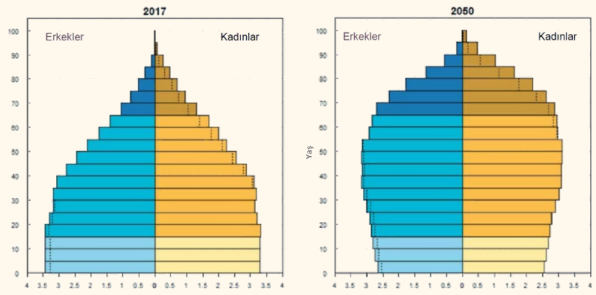

Panel B. 2017 ve 2050 yıllarında AB ülkeleri nüfusu

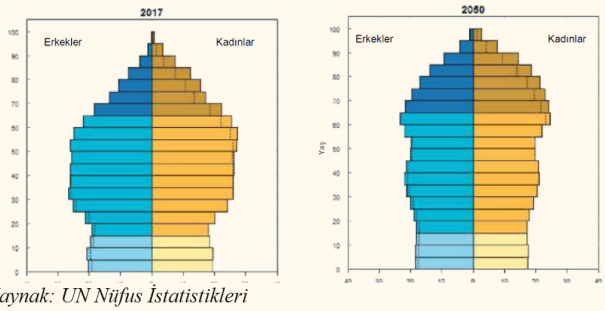

Kaynak: UN Nüfus İstatistikleri (2015) https://population.un.org/wpp/Graphs/DemographicProfiles/

Bu dinamik ve genç işgücünün ihtiyaçlarının yanı sıra Türkiye'deki demografik geçişin sunduğu fırsatlar göz önünde bulundurulduğunda, gençlik katılımı ve gençlerin güçlendirilmesi konuları günümüzde oldukça önem arz etmektedir. Gençlerin sivil topluma katılımı, pasif olma durumu ve genç işsizliği üzerine bir önceki kısımda bahsedilen birçok konu, şu an Türkiye'de oldukça gündemdedir.

[3] Vanttaja & Järvinen, 2006
[4] Müller & Gangl, 2003
[5] UN Population Statistics, 2015
[6] a.g.e.

Türkiye'deki gençlerin büyük bir kısmı eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almamaktadır. 2018 itibarıyla 15-29 yaş arasındaki gençlerin yüzde 27,6'sı, diğer bir deyişle toplam 4,9 milyon insan NEET kabul edilmektedir.[7] Türkiye gençlerin eğitime ve istihdama katılımında sorun yaşayan ülkelerden biridir. **Şekil 2**'de görülebileceği üzere, verisine ulaşılabilen 145 ülke arasından Sahra Altı Afrika bölgesindeki ülkeler ile Nepal, İran, Pakistan gibi Asya kıtasındaki birçok ülke, oldukça yüksek NEET oranlarına sahiptir. Türkiye'nin 15-24 yaş arasındaki NEET oranı yaklaşık yüzde 24,4 oranındadır; bu da 19,9 olan dünya ortalamasının da üzerindedir. Türkiye'nin NEET oranları, Brezilya (yüzde 24,2), Tunus (yüzde 25,2), Mısır (yüzde 26,9) ve Hindistan (yüzde 27,5) gibi ülkelerin oranlarına benzerdir. Genellikle ülkenin kişi başına düşen GSYİH'si ile NEET oranları arasında oldukça güçlü bir negatif ilişki bulunmaktadır; ülkenin zenginlik seviyesi arttıkça NEET oranlarında düşüş görülmektedir. Öte yandan Türkiye'nin NEET oranları, sadece kişi başına düşen GSYİH oranına bakılarak tahmin edilen seviyeyi aşmaktadır (Bkz. **Şekil 3**).

Şekil 2 *Türkiye, en yüksek NEET oranlarına sahip ülke olmasa da dünyadaki ortalama NEET oranından yüksek bir ortalamaya sahiptir*

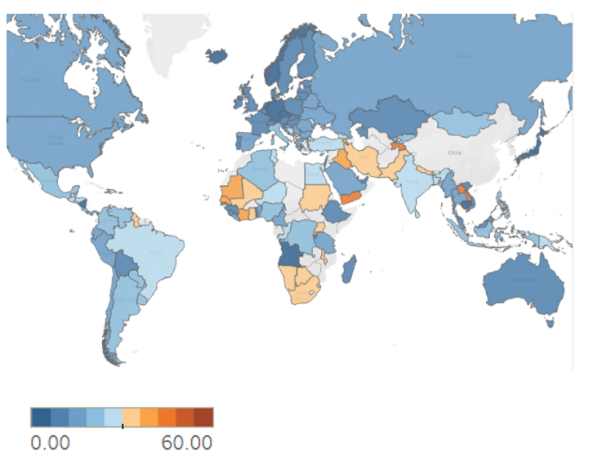

Kaynak: Kaynak: ILOSTAT, 15-24 yaş arasındaki NEET gençlerin oranı (%), mevcut verisi olan son yılın verisi kullanılmıştır. 2002-2018 arasındaki yıllara dair veriler sağlanmaktadır. Grafikte 145 ülke yansıtılmaktadır. Ülkelerden sadece 8'inin bilgisi, 2010 öncesi verilere dayanmaktadır.

Şekil 3 *Şekil 3 Türkiye'nin NEET oranı, kişi başına düşen GSYİH oranına bakılarak tahmin edilen oranın üstündedir*

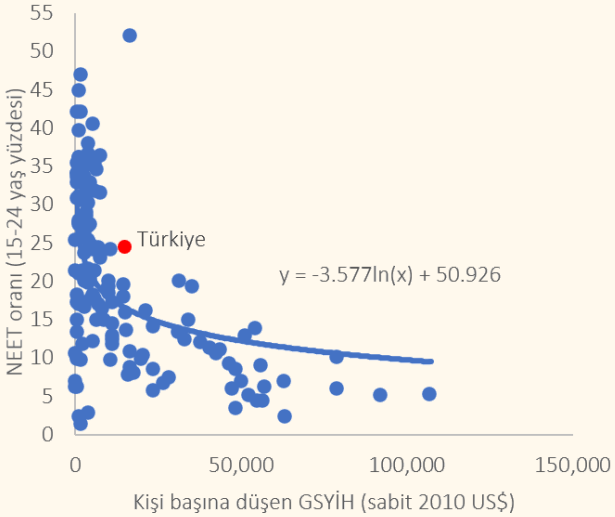

Kaynak: ILOSTAT, 15-24 yaş arasındaki NEET gençlerin oranı (%), mevcut verisi olan son yılın verisi kullanılmıştır. Grafikte 145 ülke yansıtılmaktadır. Ülkelerden sadece 8'inin bilgisi, 2010 öncesi verilere dayanmaktadır. Dünya Bankası Dünya Kalkınma Göstergelerinden ise her ülkenin NEET oranlarının yıllarına göre kişi başına düşen GSYİH için faydalanılmıştır (sabit 2010 US$).

Ülkelerin çoğunluğunda kadınların erkeklere nazaran daha yüksek NEET oranlarına sahip olmasıyla birlikte Türkiye, erkek ile kadınlar arasındaki bu fark hususunda küresel verilerde ön plana çıkmaktadır. 146 ülkenin 119'unda NEET oranı, kadınlar arasında daha yüksektir. Türkiye, erkek ile kadınlar arasında yüksek farka sahip ülkelerden biri konumundadır. Ayrı ayrı incelendiğinde Türkiye'deki genç erkeklerin yüzde 15,6'sı NEET statüsündedir. Bu oran 15,1 olan dünya ortalamasına çok yakındır. Ancak genç kadınlar arasında 33,5'lik oranla Türkiye, 24,6 olan dünya ortalamasına kıyasla çok daha yüksek

[7] Kaynak: Oran, EUROSTAT'ta raporlandığı gibidir; toplam sayı, TÜİK'ten elde edilen veriler kullanılarak hesaplanmıştır.

NEET oranına sahiptir. Hatta Türkiye'deki erkekler ile kadınlar arasındaki yüzde 17,9'luk fark, verisine ulaşılabilen 143 ülkenin %75'inden daha yüksek bir fark teşkil etmektedir.

Türkiye aynı zamanda tüm OECD üye ülkeleri arasında en yüksek NEET oranına sahip ülkedir. Türkiye'nin 15-29 yaş aralığındaki NEET yüzdesi 2005-2016 yılları arasında yüzde 43,6'dan yüzde 28.2'e düşmesine rağmen yüzde 14.21 olan OECD ortalamasının hala iki katından fazladır (Bkz. ***Şekil 4***). Diğer bir deyişle, Türkiye'nin bu yaş aralığındaki gençlerinin neredeyse üçte biri eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almamaktadır. **Türkiye'nin NEET payının toplam nüfusa (15-24 yaş) oranı, geçtiğimiz on sene içerisinde diğer OECD ülkelerinde olduğu gibi düşüş göstermiştir.** Bu düşüş, açık lise kayıtlarındaki artış ile kısmen ilişkilendirilebilir.[8] Bu seviye bir düşüşe rağmen Türkiye'deki NEET payı, Avrupa Birliği veya OECD ülkelerindeki oranlardan hala oldukça yüksektir. OECD ülkelerindeki 15-29 yaş arasındaki gençlerin ortalama yüzde 13,2'si NEET statüsündedir. Bu yüzdenin, erkekler ile kadınlar arasındaki dağılımı sırasıyla, yüzde 10,9 ile 15,6'dır (bkz. ***Şekil 4***). Türkiye'nin hem erkekler (%15,3) hem kadınlar (%40,2) arasındaki oranı (özellikle de kadınlar olmak üzere) OECD ortalamalarının üstündedir. Erkekler ile kadınlar arasındaki fark yine oldukça belirgindir. Erkek ve kadın NEET oranları arasındaki bu derece büyük bir fark OECD ülkeleri arasında sadece Meksika'da görülmektedir.

Şekil 4 *En geniş cinsiyet farkı ile Türkiye, OECD ülkeleri arasında en yüksek NEET oranına sahip ülkedir*

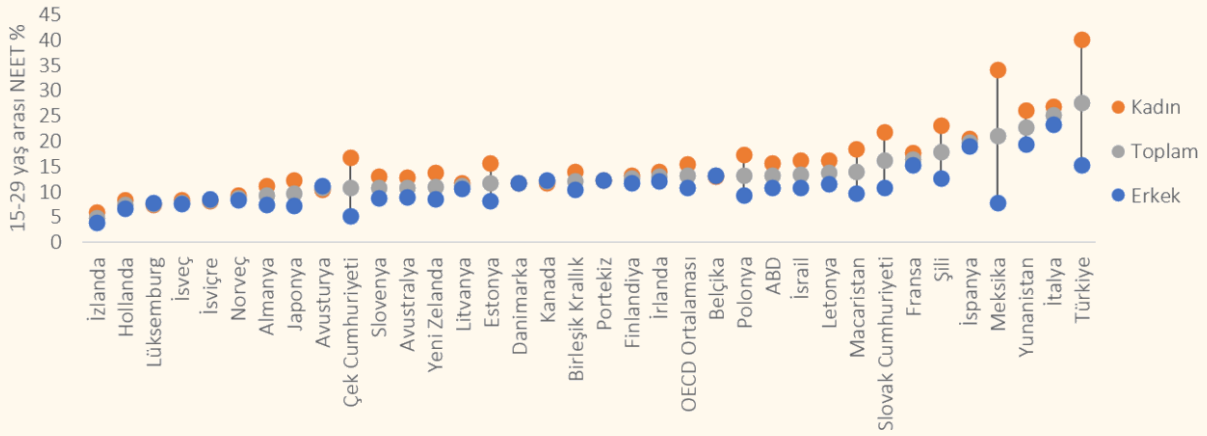

Kaynak: Veri, OECD veri setinden alınmıştır (OECD, 2018). Şili (2015) ve Japonya (2014) hariç olmak üzere oranlar 2017 yılına aittir. Verisine ulaşılamayan Kore hariç, veri 35 OECD ülkesini kapsamaktadır. Türkiye'ye ait data TÜİK'ten alınmıştır ve 2018 yılı için geçerlidir.

[8] 2006-2007 akademik yılında açık liseye kaydolan öğrenci sayısı 353.896'dır. Bu sayı, on sene içerisinde dört kattan fazla artış göstererek 2016-2017 döneminde 1.554.938'e ulaşmıştır. Liseye kaydolan 15 ila 19 yaş arasındaki genç öğrencilerin oranı, 2007 yılında %5,4 iken, bu oran 2012 yılında %15,8'e, 2016 yılında da %23,5 oranına yükselmiştir. Açık liseye kaydolan öğrenciler NEET olarak sayılmadıkları için liseye kaydolmuş gençlerdeki orantısal artış, Türkiye'nin NEET yüzdelerindeki göze çarpan düşüşü kısmen açıklayabilmektedir. Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik Yıllıkları (2006-2007, 2009-2010, 2012-2013, 2014-2015, 2016-2017). TÜİK (t.y.) Adrese Dayalı Nüfus Kaydı Sonuçları

Bahsi geçen genel bilgiler ışığında bu çalışma, Türkiye'deki NEET statüsüne sahip olma eğilimlerini ve belirleyici faktörlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, Türkiye'de TÜİK tarafından toplanan ve ulusal açıdan temsili olan üç araştırmadan faydalanmaktadır: Gelir ve Yaşam Koşulları Anketine (GYKA) dayanarak NEET olma yolundaki en riskli kişileri[9], Zaman Kullanımı Anketine (ZKA) dayanarak NEET gençlerin zaman kullanım kalıplarını[10] ve Hane Halkı İşgücü Anketine (HİA) dayanarak da NEET gençlerin işgücü piyasası bağlılığı ve istekliliğini[11] incelemek amaçlanmaktadır. Çalışma aynı zamanda işgücü araştırma verileri kullanılarak inşa edilen bir model üzerinden Türkiye'deki NEET gençlerin maliyetini hesaplamakta ve gençleri faal kılmayı amaçlayan programlarla bağlantılı politikalar hakkında genel bilgiler sunmaktadır.

1.2 NEET Kavramının Tanımlanması

NEET gençliğinin küresel çapta çok sayıda farklı tanımı bulunmaktadır. EUROSTAT ile OECD'ye göre 15 ila 29 yaş arasında bulunan kişiler genç sınıfına girerken, Dünya Bankası 15-24 yaş aralığını genç olarak tanımlamaktadır. Türkiye'deki gençler üzerine yürütülen çalışmalar da farklı yaş grupları dahilinde gençleri sınıflandırmaktadır. Örneğin 2004-2013 arası Hane Halkı İşgücü anketlerinden faydalanarak Türkiye'de NEET olmanın belirleyici faktörlerini inceleyen Susanlı (2016), 15-24 yaş arasındaki grubu genç olarak ele almaktadır. Diğer yandan, Türkiye'de NEET olmanın başlıca faktörleri olarak cinsiyet ve eğitim durumunun önemini vurgulayan Erdoğan ve diğerleri (2017), çalışmalarında 18-29 yaş aralığındaki kişileri genç olarak ele almaktadır. Bu raporda ise NEET için 18-29 yaş aralığı genç olarak tanımlanmakta ve analizler bu doğrultuda sunulmaktadır. Türkiye'de reşit olma yaşının 18 olması nedeniyle, yapılan analizlerde bu yaş grubu baz alınmıştır. AB tarafından fonlanan "*Türkiye'de Gençlerle Çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarında Savunuculuk Kapasitesinin Geliştirilmesi: STK'ların Araştırma Yoluyla Desteklenmesi*" adlı proje kapsamında analizlerin yapılmış olması nedeniyle çalışma, gençleri içeren yaş grubuna odaklanmaktır. Dolayısıyla, çocukluk dönemi olarak tanımlanan 15-17 yaş arasındaki grup analize dahil edilmemiştir. Üst yaş sınırı olarak da Türkiye'de yürütülen çalışmalar ve Avrupa'daki veri setleri doğrultusunda 29 yaş grubu belirlenerek yelpaze geniş tutulmaya çalışılmıştır. NEET tanımlarıyla ilgili daha fazla bilgi için ***Ek I***'e bakınız.

[9] Türkiye İstatistik Kurumu, 2017c
[10] Türkiye İstatistik Kurumu, 2015
[11] Türkiye İstatistik Kurumu, 2017b

2. TÜRKİYE'DE NEET GENÇLERİN PROFİLLERİ VE ÖZELLİKLERİ

2.1 Türkiye'de NEET Gençler Kimlerdir?

Bu bölümde ilk olarak NEET statüsü ile bağlantılı risk faktörlerini (yani NEET olan genç bireylerle ilişkilendirilen özellikleri) ele alan küresel literatürdeki bulguları özetleyeceğiz. Dünya genelinde bu konu üzerine odaklanan niteliksel ve niceliksel çalışmalar, NEET olasılığını etkileyen bir dizi risk faktörü belirlemiştir. Bu bölümde ayrıca GYKA 2017 mikro verilerini inceleyerek Türkiye'deki genç insanların NEET statüsünü belirleyen faktörleri de ele alacağız.

Dünya genelinde cinsiyet, NEET statüsünün önemli belirleyicilerindendir. Ülkelerin çoğunluğunda kadınların NEET olma ihtimalleri, erkeklere nazaran daha yüksektir.[I] Eğitime ulaşma konusunda cinsiyet eşitsizliği her ne kadar yok olmaya yüz tutmuş olsa da[II], dünya genelinde işgücü alanında süregelen cinsiyet farkı söz konusudur[III]. Bu da NEET olmak konusunda cinsiyetler arası farka yol açmaktadır. OECD ülkeleri ve gelişen ekonomiler üzerinden yapılan bir analize göre erkekler ile kadınlar arasındaki NEET oranı farkı, 15-19 yaş aralığında az iken 25-29 yaş aralığında daha da artmaktadır.[12] Bu sonuç, işgücü katılımındaki cinsiyet eşitliğine kıyasla eğitimde fırsat eşitliğinin daha fazla sağlandığı gerçeğiyle tutarlılık göstermektedir.[13]

Düşük eğitim seviyeli ve düşük vasıflı gençlere NEET gençler arasında daha sık rastlanmaktadır.[14] AB ülkeleri dikkate alındığında eğitim, NEET olma olasılığını üç katına kadar artırdığı için en büyük risk faktörü olarak tanımlanmaktadır.[15] Daha yakın zamanda yapılan ve AB ülkelerini kapsayan bir araştırmaya göre bu negatif bağıntı, hala 15-29 yaş grubundaki gençlerde mevcut durumdadır.[16] Ülke düzeyinde yapılan bir makro analiz, AB ve Avrupa Eğitim Vakfı (ETF) üye ülkelerinde okulu bırakma ve NEET statüsü arasında pozitif ve ciddi bir bağıntıyı ortaya çıkarmıştır.[17] Münferit ülke analizleri de benzer bulgulara işaret etmektedir. Birleşik Krallık'ın boylamsal veri setlerine dayanarak Bynner ve Parsons (2002), düşük eğitimsel başarının 16-18 yaş grubu için NEET statüsü sinyalini veren başlıca faktör olduğunu ortaya çıkarmıştır.[18]

[12] OECD, 2017b
[13] a.g.e.
[14] Carcillo, Fernández, Königs, & Minea, 2015
[15] Eurofound, 2012
[16] Eurofound, 2016
[17] Bardak, 2015
[18] Bynner, 2002

Yine de daha yüksek eğitimsel başarı ile NEET statüsü arasındaki ilişki her zaman doğrusal olmamaktadır. 18 Latin Amerika ülkesinin sentetik panel veri analizine göre, hem daha ileri yaş hem de daha genç kuşakların okullaşma oranları toplamda artış gösterirken, NEET oranlarında da kısmen bir artış gözlenmiştir. Bu durum da öğrencilerin okuldan iş piyasasına geçiş sürecinde yaşadıkları problemlere işaret etmektedir.[19] Avrupa Birliği 28 üye devletleri arasında üst orta eğitime sahip grup, NEET nüfusunun en büyük grubunu oluşturmakta ve Eurofound'da (2016) bu gruptan "eksik orta" olarak bahsedilmektedir.[20] Gürcistan ve Ermenistan gibi ülkelerde üst orta eğitimli gençlerin NEET olma ihtimalleri, eğitim düzeyi daha düşük gençlere oranla daha yüksektir.[21]

Sosyoekonomik statü ve hane geliri, NEET olmanın diğer önemli göstergelerindendir. Araştırmalara göre hane geliri veya ebeveynlerin eğitim seviyesi gibi haneye ilişkin değişkenler, ileri yaşlarda gençler için dezavantaj olabilmektedir. 18 Latin Amerika ülkesi ve Karayipler'de yapılan bir hane halkı araştırması; hane büyüklüğü, hane reisinin yaşı, cinsiyeti, eğitimi ve istihdam durumu kıyaslandığında, hane halkı kişi başına düşen gelirin en çok 15-18 yaş grubu NEET statüsü ile ilişkilendirilen bir değişken olduğunu ortaya çıkarmıştır.[22] İngiltere'deki çalışmaya göre düşük eğitim katılım oranının, erken yaşta hamileliğin, düşük özgüvenin yanı sıra dezavantajlı bir aile geçmişi, bir gencin niteliksiz iş gücü piyasasında yer almasına yol açan başlıca risk faktörleridir.[23] Alfieri ve diğerleri (2015), İtalya'da yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin, çocuklarının 18-29 yaş aralığında NEET olma olasılığını düşürdüğünü göstermiştir.[24] Eurofound (2012), genel olarak AB ülkelerinde orta öğretimden daha düşük eğitim almış ebeveynleri olan gençlerin, yüksek öğretim mezunu ebeveynleri olan gençlere kıyasla iki kat daha fazla NEET olma ihtimali taşıdıklarını ortaya koymuştur.[25] Ebeveynleri boşanmış veya işsiz kalmış gençlerin NEET statüsüne geçme olasılıklarının da daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Birleşik Krallık Eğitim Dairesi'nin araştırma raporu, "*bağlantılı risk faktörleri kıyaslandığında dahi (sosyo-ekonomik statüsü, ebeveynlerin eğitimi ve sağlık durumları gibi), iki-üç sene işsiz kalmış ebeveynleri olan gençlerin 18 yaş üstünde NEET statüsüne geçme risklerinin yüksek olduğunu, 15-18 yaş grubunda daha uzun süre NEET statüsünde kaldıklarını göstermiştir.* (İngiltere'deki Gençler Üzerine Boylamsal Araştırma - LSYPE).[26]

Sağlıksız olma ve engellilik durumları, NEET olma ihtimalini artırabilmektedir. Eurofound'a göre (2012), AB ülkelerindeki engelli gençler, %40'a kadar daha fazla NEET olma ihtimali taşımaktadır.[27] OECD ülkelerinde NEET olan gençler, NEET olmayan gençlere kıyasla beş kat daha fazla kötü sağlık durumundan şikayetçi olabilmektedirler.[28] Gürcistan ve Ermenistan'da engellilik durumunun NEET olmayla yakından bağıntılı olduğu anlaşılmıştır.[29]

[19] de Hoyos, Rogers, & Székely, 2016
[20] Eurofound, 2016
[21] Buitrago Hernandez, Fuchs Tarlovsky, Cancho, Lundvall, & Millan, 2019
[22] Cárdenas, de Hoyos, & Székely, 2011
[23] Dorsett & Lucchino, 2014
[24] Alfieri, Sironib, Martaa, Rosinab, & Marzanaa, 2015
[25] Eurofound, 2012
[26] Schoon et al., 2012
[27] Eurofound, 2012
[28] OECD, 2016
[29] Buitrago Hernandez, Fuchs Tarlovsky, & Cancho ve diğerleri, 2019

Türkiye'de NEET üzerine yapılan çalışmalar, NEET statüsünü belirleyen önemli faktörlerden olan cinsiyet, eğitim düzeyi ve medeni duruma odaklanmaktadır. Susanlı (2016), 2004-2013 arası hane halkı anketlerinden faydalanarak Türkiye'de NEET olmanın belirleyici faktörlerini incelemiş ve Türkiye'de 15-24 yaş grubunun NEET statülerini açıklamada cinsiyet ve eğitim düzeyinin başlıca faktörler olduğunu görmüştür.[30] İstihdam edilen diğer hane üyelerinin sayısının, hanenin ekonomik durumunu güçlendirdiği için NEET olasılığını düşürdüğü fark edilmiştir. Cinsiyet kırılımında da analizini sunan Susanlı (2016), evlilik halinin kadınlarda NEET ihtimalini artırdığını, erkeklerde ise düşürdüğünü ortaya koymuş; ayrıca, yüksek eğitim seviyesinin, daha yüksek marjinal etki ortalamasıyla, NEET olasılığını erkeklere nazaran kadınlarda daha fazla düşürdüğünü görmüştür. 2012 Hane Halkı İşgücü Anketini kullanan Kılıç (2014), Susanlı'ya (2016) benzer sonuçlara ulaşmış ve Türkiye'de cinsiyet ile eğitim düzeyinin NEET üzerindeki önemine dikkatleri çekmiştir.[31] Ayrıca 15-24 yaş aralığındaki NEET gençlerin işgücü statüsünü ve geçmiş iş deneyimlerini de inceleyen Kılıç (2014), NEET gençlerin çoğunluğunun iş aramadığını ama yaklaşık yarısının geçmiş iş deneyimi olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye'nin 25 ilinden toplanan ve ulusal açıdan temsili bir araştırmaya dayanarak bulgularını paylaşan Erdoğan ve diğerleri (2017), Türkiye'de NEET olmanın başlıca faktörleri olarak cinsiyet ve eğitim durumunun önemini vurgulayan benzer sonuçlara ulaşmıştır ve bu analizde 18-29 yaş aralığındaki kişileri genç olarak ele almışlardır.[32] Ayrıca yüksek eğitimli ebeveynler ile daha iyi ekonomik durumdaki hanelerin NEET olasılığını düşürdüğü keşfedilmiştir. Örneklemi, kadın ve erkek kırılımında ayrı ayrı incelemek, Türkiye'deki genç kadın ve erkekler arasındaki farklı dinamikleri tekrardan ortaya çıkarmıştır. Yazarların bulgularına göre yüksek eğitim düzeyi, kadınlarda NEET olasılığıyla doğrusal bir ilişkide içerisindedir (NEET olasılığını düşürmektedir). Öte yandan erkeklerde NEET olasılığı en fazla üniversite mezunlarında görülmektedir. Aynı zamanda medeni durumun da erkekler ile kadınlar üzerinde ters etki yarattığı anlaşılmıştır. Susanlı'nın (2016) bulgularına göre evlilik halinde NEET olasılığı kadınlarda artarken erkeklerde azalmaktadır.

Bu bulgu, ülke genelindeki karşılaştırmalarda da açığa çıkmaktadır. Bardak ve diğerleri (2015), AB ülkeleri ile Avrupa Eğitim Vakfı (ETF) üye ülkelerini karşılaştırarak Türkiye'deki NEET sorununun cinsiyet boyutuna vurgu yapmaktadır. Ürdün, Mısır ve Filistin'in yanı sıra Türkiye de NEET statüsü, işsizlik ve istihdam alanlarında cinsiyetler arası en yüksek farka sahip ülkelerdendir.[33] Aktif olmayan (işsizlikten ziyade) NEET genç erkek ve kadınlarının payı ile Türkiye, diğer ülkeler arasında ön plana çıkmaktadır. AB-GYKA veri setine dayanarak birkaç seçili Avrupa ülkesi ile Türkiye'yi karşılaştıran Gökşen ve diğerleri (2016), 2005-2013 döneminde NEET oranının Türkiye hariç tüm ülkelerde arttığını ortaya koymuştur.[34] Yine de en yüksek NEET kadın oranı ile Türkiye, diğer Avrupa ülkeleri arasında göze çarpmaktadır. Ayrıca OECD (2019), Türkiye'nin NEET oranının 2007 ile 2017 yılları arasında düşüş göstermesine rağmen, OECD ülkeleri arasında en yüksek NEET oranına sahip ülke olmayı sürdürdüğünü vurgulamaktadır.[35]

[30] Susanlı, 2016
[31] Kılıç, 2014
[32] Erdoğan ve diğerleri, 2017
[33] Bardak, Maseda, & Rosso, 2015
[34] Gökşen ve diğerleri, 2016
[35] OECD, 2019

Bahsi geçen literatür tartışmalarından yola çıkarak bu araştırma, cinsiyet, coğrafi bölge ve eğitim düzeyinin, NEET statüsünü belirleyen en kritik faktörlerden olduğunu GYKA 2017 verilerine dayanarak ortaya koymaktadır.[36] Türkiye'de NEET statüsünü belirlemede özellikle cinsiyet faktörü büyük role sahiptir.

Genç kadınlar, Türkiye'deki NEET gençliği içerisinde yüksek oranda temsil edilmektedir. Cinsiyet, NEET statüsüyle yakından ilişkili en önemli faktörlerden biridir. Türkiye'de genç kadınların NEET statüsüne geçme ihtimalleri genç erkeklere kıyasla üç kat daha yüksektir. Bu doğrultuda NEET gençliğinin çoğunluğu (%74,3) kadınlardan oluşmaktadır (Bkz.**Şekil 5**).

Şekil 5 Kadınlar, Türkiye'deki NEET gençliği içerisinde fazlasıyla temsil edilmektedir

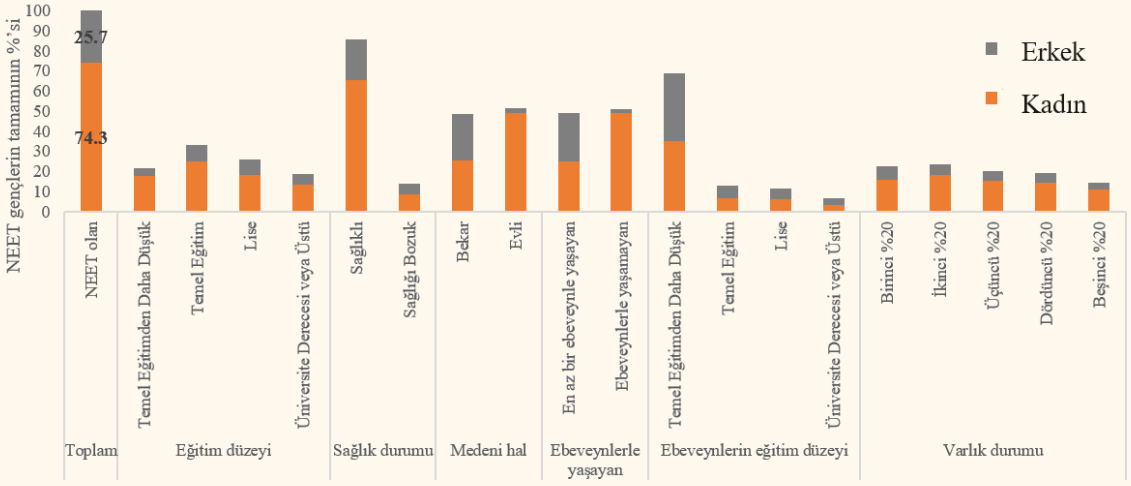

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Türkiye'de NEET statüsünü belirleyen bir diğer önemli faktör coğrafi bölgedir. Türkiye'deki NEET gençleri, çoğunlukla İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde ve doğu, güneydoğu bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Tahmin edilebileceği üzere genç sayısının yüksek olduğu bölgelerde NEET yoğunluğu da artmaktadır. Örneğin en yoğun genç nüfusa sahip şehir olan İstanbul, aynı zamanda en yüksek NEET yoğunluğunu içermektedir. Bununla birlikte NEET yoğunluğu, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki genç nüfus yoğunluğundan daha fazladır. NEET gençlerin %23,1'ine karşılık, tüm gençlerin %16'sı bu bölgelerde yaşamaktadır. Dolayısıyla NEET konusu, Türkiye'nin bu bölgelerinde daha fazla görünür olmaktadır.

[36] Türkiye İstatistik Kurumu, 2017c

Şekil 6 NEET oranları, bölgeler arasında farklılık göstermektedir. En yüksek oranlar Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde gözlenmektedir

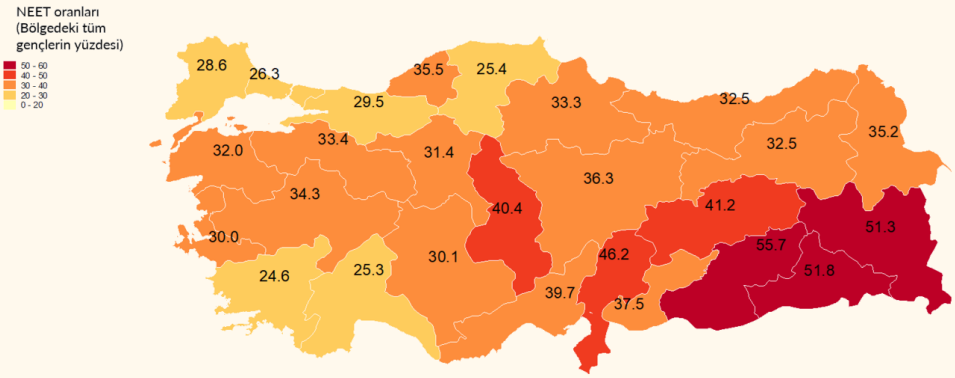

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Türkiye'de gençlerin NEET olma olasılığının en yüksek olduğu bölge, Güneydoğu bölgesidir. Genç kesimin NEET oranı, Türkiye genelinde %24.6 ile %55.7 arasında değişmektedir (Bkz. **Şekil 6**). Gençler arasında NEET oranın en düşük seyrettiği bölgeler arasında Aydın, Denizli, Muğla'yı içeren bölge ve ardından Antalya, Isparta, Burdur'u kapsayan bölge bulunmaktadır. Yine de en düşük oranlara sahip bu bölgelerde dahi gençlerin dörtte biri NEET statüsündedir. Aydın, Denizli ve Muğla'yı kapsayan bölgede yaşayan gençlere kıyasla Diyarbakır ve Şanlıurfa'yı içeren bölgede yaşan gençlerin NEET olma ihtimalleri iki kat daha fazladır. Diyarbakır ve Şanlıurfa, %55.7'lik yüzdesiyle gençler arasında en yüksek NEET oranına sahip illerdir. Bu doğrultuda bu bölgelerdeki 18-29 yaş aralığındaki her 2 gençten 1'i eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almamaktadır.

Şekil 7 Kadın olan, temel eğitimden daha düşük eğitim almış, sağlık durumu kötü olan, evli, ebeveynleri ile yaşayan veya daha yoksul hanelerde ikamet eden gençlerin NEET olma ihtimalleri daha yüksektir

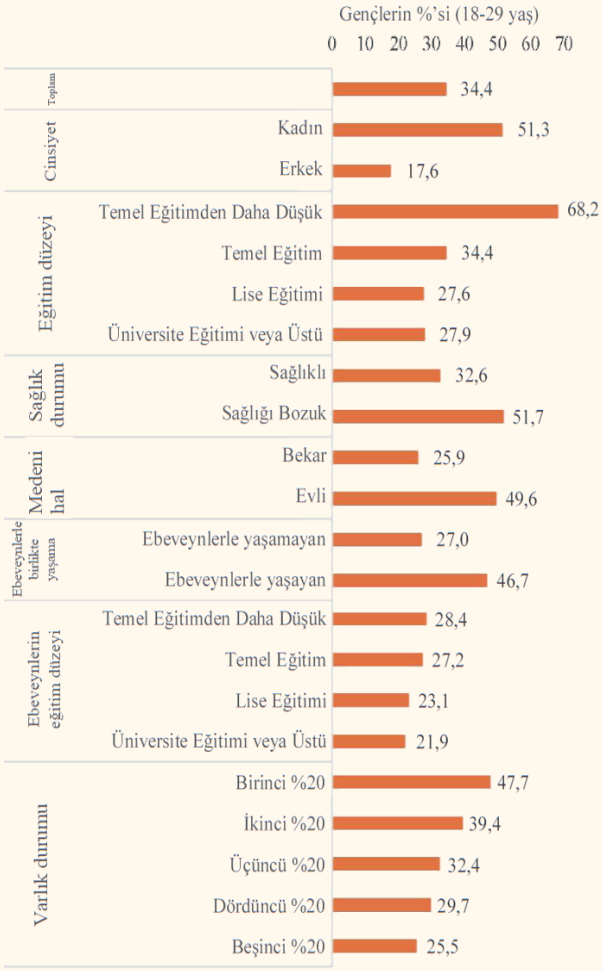

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Türkiye'de NEET statüsünü belirleyen üçüncü faktör eğitim düzeyidir: Genellikle NEET gençlerin akranlarına göre eğitim düzeyi daha düşük olmaktadır. NEET gençlerin %54,9'u temel veya daha düşük eğitim almış kişilerdir; NEET olmayan gençlerde ise bu oran %38,5'tir (bkz. ***Ek Tablo 2***). NEET gençlerin geri kalan kısmı, daha yüksek eğitim görmüş kişilerden oluşmaktadır, ki bu da NEET olmayan gençlerdeki orandan daha düşük kalmaktadır. NEET gençlerin %26,2'si üniversite eğitimi, %18,9'u da üniversite veya üstü bir eğitim almıştır. Bu oranlar NEET olmayan gençler arasında sırasıyla %35,9 ile %25,6 oranlarındadır.

Gençlerin eğitim seviyelerine göre genel dağılımları, eğitim düzeyi daha düşük gençlerin NEET olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (bkz. Şekil 7). Özellikle de 8 yıllık eğitimden daha az eğitim almış gençler, en dezavantajlı konumda olan kişilerdir. Zira bu gençler, temel eğitimi tamamlamış gençlere kıyasla iki kat daha fazla NEET olasılığı taşırlar. Temel eğitimi tamamlayamamış gençlerin %68,2'si NEET statüsündedir. Bu oran temel eğitimi tamamlamış kişilerde %34,4, lise eğitimi almış kişilerde %27,6 ve üniversite ya da üstü bir eğitim almış kişilerde %27,9 seviyelerine düşmektedir. Dolayısıyla en azından temel eğitimi almış olmak, NEET olma riskini düşüren önemli bir faktördür.

Cinsiyet, sağlık durumu, hanenin varlık durumu, medeni hal ve çocuk sahibi olma dahil olmak üzere diğer kişisel ve hane özellikleri sabit tutulduğunda da yüksek eğitim seviyesi NEET olmayla ters orantılı bir ilişki içerisindedir. Tamamlanmayan temel eğitim seviyesiyle karşılaştırıldığında temel eğitim seviyesinin tamamlanması, NEET ihtimalini %20,1 oranında düşürürken lise eğitimi için %21,4, üniversite eğitimi için %18,3 oranlarında düşüşe sebep olmaktadır (Bkz. regresyon sonuçları, ***Ek Tablo 8***)

NEET gençlerin çoğunun sağlık durumunun iyi olduğu ve hiçbir fiziksel engelinin bulunmadığı belirtilse de sağlık durumunun kötü olması NEET olma ihtimalini artırmaktadır. Sağlığın bozulması, insanları eğitimden veya ev dışındaki üretkenlik aktivitelerinden uzak tuttuğu için NEET olmanın önemli belirleyicilerindendir. Türkiye'de genel olarak NEET gençlerin çoğunluğunun (%85,9) sağlık durumunun, çok iyi veya iyi olduğu (Bkz. ***Şekil 5***), yine çoğunluğunun (%88,3) hiçbir fiziksel veya zihinsel engelinin olmadığı gözlenmiştir. Öte yandan sağlık durumu bozuk olan gençlerin NEET olma olasılıkları ciddi anlamda artmaktadır. Sağlık durumu bozuk veya fiziksel/zihinsel engeli olan kişiler, yaklaşık 1,6 kat daha fazla NEET olma ihtimali taşımaktadır. Cinsiyet, eğitim ve hanenin varlık durumu gibi diğer özellikler sabit bırakıldığında 'kötü sağlık durumunun' NEET ihtimalini %8,4 oranında, 'fiziksel engelin' ise NEET ihtimalini %10,1 oranında artırdığı gözlenmiştir. (Bkz. regresyon sonuçları, ***Ek Tablo 8***)

NEET olmayan gençlere kıyasla NEET gençlerin evli olma ihtimali daha yüksek, ebeveynleri ile yaşıyor olma ihtimalleri ise daha düşüktür. NEET gençlerin medeni halleri, Türkiye'de önemli bir kriter olmaktadır. Zira medeni hal, farklı yönlerde olsa dahi hem kadınlar hem de erkekler için kültürel normları gündeme taşımaktadır. Genel olarak NEET gençlerin %51.4'ü evli iken NEET olmayan gençlerde bu oran %27.3'tür. Bir sonraki cinsiyet bölümünde ele alınacağı üzere bu fark, çoğunlukla NEET kadınları sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Ebeveynleri ile birlikte yaşamanın, bir güvenlik ağı görevi görüp gençleri işgücü piyasası veya eğitim fırsatlarından alıkoyduğu düşünülebilir. Ancak ne OECD ülkelerinin genelinde ne de Türkiye'de bu durum söz konusu değildir. OECD ülkeleri arasında yapılan analize göre, NEET olmayan gençlerin aileleri ile yaşama olasılıkları, NEET olan gençlere kıyasla daha yüksektir. Benzer şekilde Türkiye'de de NEET gençlerin büyük bir kısmı ailesi ile yaşamasına rağmen aileleriyle yaşama olasılıkları NEET olmayan gençlere nazaran daha düşüktür. NEET gençlerin %49.2'si anne veya babaları ile yaşarken, NEET olmayan gençlerde bu oran %69.7'dir (bkz. ***Ek Tablo 2***).

NEET gençlerin, düşük eğitim seviyesine sahip veya sağlık durumu iyi olmayan bir ebeveynle yaşama ihtimalleri kısmen daha yüksektir. GYKA, bireyle aynı hanede yaşayan anne ve babalar hakkında bilgi toplamaktadır. Genel olarak Türkiye'deki gençlerin ebeveynlerinin sağlıkları çoğunlukla bozuk ve eğitim düzeyleri düşük durumdadır. NEET gençleri için bu durum, daha kötü olmasa da benzer durumdadır. NEET gençlerin (aynı hanede en az bir ebeveynle yaşayan) %68,7'sinin ebeveynlerinin aldığı en yüksek eğitim, temel eğitimden de düşüktür (bkz. ***Şekil 5***). Bu oran, NEET olmayan gençlerde (en az bir ebeveynle yaşayan) %64,1'dir. İki grup arasındaki bu fark, istatistiksel olarak anlamlıdır

(bkz. ***Ek Tablo 2***). En az bir ebeveynle yaşayan tüm gençlerde olduğu gibi NEET gençlerin ebeveynlerinin de sağlık durumları çoğunlukla kötüdür (hanedeki en az bir ebeveyn kötü veya pek iyi olmayan sağlık durumuna sahiptir) (Bkz. ***Şekil 5***). NEET olmayan gençlerin (en az bir ebeveynle yaşayan) %65,4'ü, kötü sağlık durumundan şikayetçi bir ebeveynle yaşar iken bu oran NEET olmayan gençlerde %59,1'dir. Aradaki bu fark istatistiki açıdan anlamlıdır.

NEET gençleri, farklı seviyede varlık endeksine sahip hanelerden gelmektedir. Daha yoksul hanelerden gelen gençlerin NEET olma olasılıkları daha yüksektir. NEET gençlerin %46,2'si, varlık endeksine göre ilk iki %20'lik kısımdaki (en yoksul) hanelerde yaşamaktadır (Bkz. ***Şekil 5***). NEET olmayan gençlerde bu oran %32'dir. Dolayısıyla NEET gençlerin daha yoksul evlerde yaşama ihtimalleri daha yüksektir. Bu da gençlerin eğitim seviyelerini, network bağlantılarını ve de cinsiyet normlarını etkileyebilmektedir. Hatta daha varlıklı evlerde yaşayan gençlerle kıyaslandığında daha yoksul evlerde yaşayan gençlerin NEET olma ihtimalleri neredeyse iki kat daha yüksektir.

2.2 Türkiye'de NEET Olmanın Cinsiyet Boyutu

Bazı ortak özellikler gösterse de Türkiye'deki NEET kadını ile NEET erkekleri oldukça farklı profillere sahiptir. Dolayısıyla, raporun bu bölümünde, NEET statüsünü belirleyen cinsiyet bazlı analizler ayrıca sunulmaktadır.

Öncelikle her bir bölgedeki genç kadınlar ile erkeklerin NEET olma oranları arasındaki fark dikkat çekicidir. NEET erkek oranı, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli illerinden oluşan bölgede %10,5 ile en düşük seviyededir. NEET erkek oranı, %35,5 ile Şanlıurfa ve Diyarbakır'da en üst seviyeye ulaşmaktadır. Buna karşın NEET kadın oranı, İBBS-II bölgelerinin yarısında %50'den yüksek olup Türkiye genelinde ise %39,9 ile %76,5 arasında değişkenlik göstermektedir. En yüksek oranlar Şanlıurfa ve Diyarbakır illerinden oluşan bölgede gözlenmektedir. NEET kadın oranı; Ağrı, Kars ve Iğdır illerini kapsayan bölgedeki NEET erkek oranlarından beş kat daha yüksektir. NEET genç erkek oranı, 26 bölgenin 15'inde %20'nin altında kalmaktadır (bkz. ***Şekil 8***)

Şekil 8 NEET oranları, bölgeler arasında önemli derecede farklılık göstermekte olup en yüksek oranlar Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde bulunmaktadır

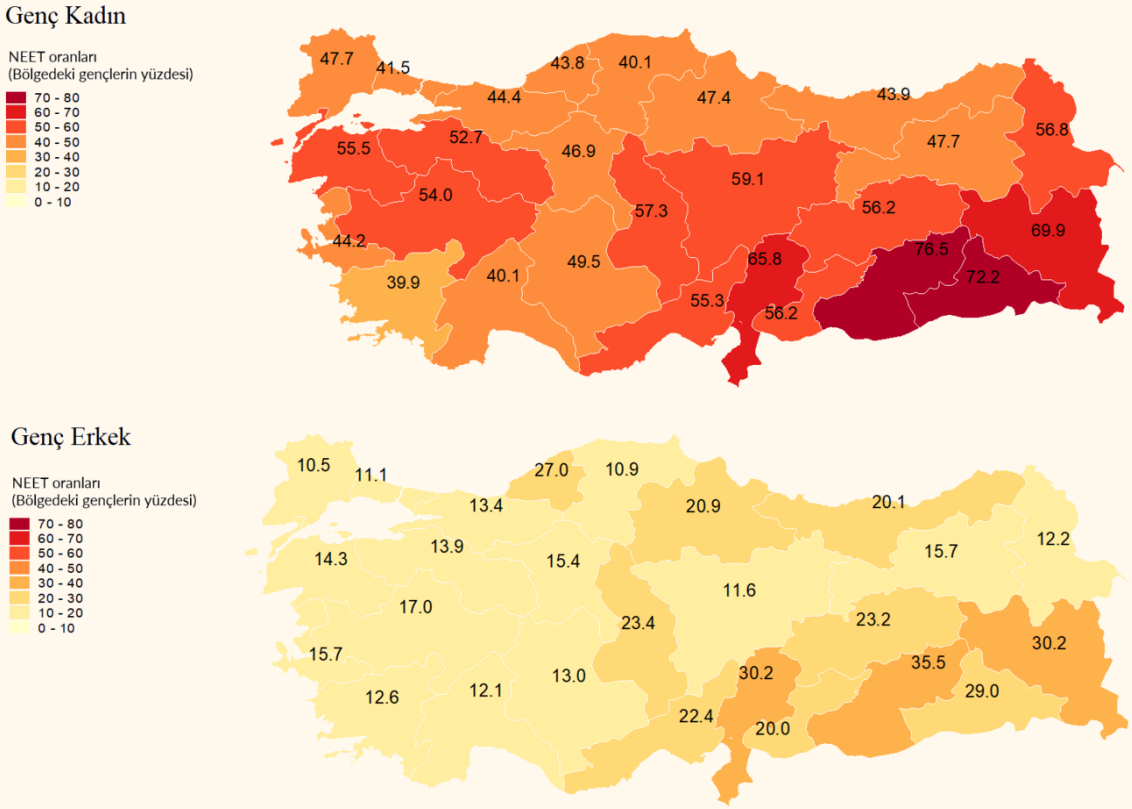

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Türkiye'deki genç kadınların, NEET olma ihtimalleri genç erkeklere göre çok daha yüksektir. 18-29 yaş arası kadınların yaklaşık yarısı (%51,2) NEET statüsündeyken erkeklerde bu oran %17,6'dır (bkz. **Şekil 9**). Eğitim, medeni hal, hanenin varlık durumu ve çocuk sahibi olma gibi diğer bireysel ve hane özellikleri sabit kaldığında kadın olmak, Türkiye'de NEET statüsüne geçmede payı olan en önemli tek etken olmakta ve NEET olasılığını %32,9 oranında artırmaktadır (bkz. regresyon sonuçları, **Ek Tablo 8**)

Düşük eğitim seviyesi ve sağlık durumunun kötü olması gibi çok sayıda bireysel özellikler, genç erkek ve kadınlarda NEET olasılığını artırmaktadır. 18-24 yaş aralığındaki erkekler, bekar erkekler, temel eğitimi tamamlayamamış olanlar, üniversite veya üstü bir eğitim almış olan erkekler, sağlık durumu kötü (veya vasat) olanlar, fiziksel engeli bulunanlar, beşte birlik kesimin en yoksul ilk iki %20'likteki bir hanede yaşayan erkekler ve çocuğu olmayan erkekler NEET seviyesi ortalamanın üstünde olan gruplarda yer almaktadır (Bkz. **Şekil 9**). Benzer şekilde kadınlarda da kötü sağlık durumu, yoksulluk ve düşük eğitim düzeyi, NEET olasılığını artırmaktadır.

Öte yandan eğitimin, NEET olma hususunda kadınlar üzerinde yarattığı fark, erkekler üzerinde yarattığı farktan çok daha fazladır. Örneğin temel eğitimi tamamlayamamış kadınların %81,5'si NEET statüsündedir. Bu oran temel eğitimi

tamamlamış kadınlarda %59, lise eğitimi almış kadınlarda %40,9 ve üniversite ya da üstü bir eğitim almış kadınlarda da %36,7 seviyelerine kadar düşmektedir (Bkz. ***Şekil 9***) Erkeklerde bu oran daha düşük olup %38,2 ile %17,9 arasında değişmektedir. Eğitim ve NEET statüsü aslında endojen olgulardır. Daha yüksek eğitim alan kadınlar, aynı zamanda diğer bireysel veya hane özellikleri sebebiyle çalışma ihtimali yüksek olanlardır. Dolayısıyla yüksek eğitim alan kadınların NEET olma ihtimali, sadece aldıkları eğitimden değil aynı zamanda en başta onları eğitim almaya sevk eden diğer özelliklerden kaynaklanmaktadır.

Diğer bireysel veya haneye ilişkin özellikler sabit tutulduğunda kadınların yüksek eğitim düzeyinin, tamamlanmamış temel eğitim düzeyine kıyasla NEET olma ile zıt ve önemli bir şekilde bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır (bkz. regresyon sonuçları, ***Ek Tablo 8***). Erkeklerde temel eğitim veya lise eğitimi, NEET olmayla zıt ve önemli bir şekilde bağıntılı olmasına karşın, üniversite derecesi kayda değer bir fark yaratmamaktadır. Diğer değişkenler sabit kalmak üzere genel olarak erkekler için yaşça büyük, evli, sağlıklı ve varlık sahibi olmak NEET olasılığını düşürmektedir. Kadınlarda da yaşça büyük, bekar, sağlıklı, zengin olmaları ve kendi çocuklarının olmaması, NEET olasılığını düşürmektedir.

Şekil 9 *Genç erkeklere kıyasla genç kadınların NEET olma olasılıkları daha yüksektir; bazı durumlarda aradaki fark daha da büyüyebilmektedir*

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Genç kadınların NEET olma ihtimalleri bireysel özelliklerinden bağımsız olarak erkeklere kıyasla her zaman daha yüksek iken, bazı durumlarda aradaki fark büyüyebilmektedir. Erkeklerle kadınların NEET oranları arasındaki fark, evlendiklerinde veya en küçük çocukları 0-2 yaş aralığındayken en üst seviyeye ulaşmaktadır (Bkz. **Şekil 9**). Evli genç kadınlar, evli genç erkeklere kıyasla 10 kat daha fazla NEET olma ihtimali taşırken aynı şekilde 0-2 yaş bir çocuğu olan genç kadınların NEET olma olasılıkları, küçük çocuğu olan erkeklere göre 10 kat daha fazladır. Öte yandan hem erkek hem kadın bekar ise, üniversite veya üstü bir eğitim almış ise veya sağlık problemi yaşıyorlarsa aradaki fark en düşük halini alır.

Şekil 10 *NEET oranları, yaş ilerledikçe genç kadınlar arasında artış gösterirken genç erkekler arasında düşüş göstermektedir.*

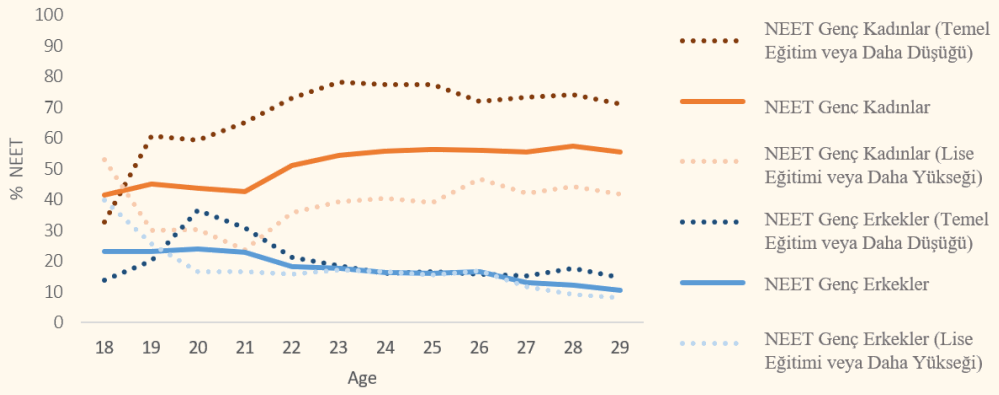

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

NEET oranı, yaş ilerledikçe genç kadınlar arasında artış gösterirken genç erkekler arasında düşüş göstermektedir. 18 ile 21 yaş arasında NEET oranları, hem genç kadınlarda hem de erkeklerde çoğunlukla stabil kalmaktadır (bkz. **Şekil 10**) Ancak 22 yaş itibarıyla aradaki fark gittikçe açılmaya başlamaktadır. Erkeklerin NEET olma ihtimali yaş ilerledikçe azalırken kadınlarda artmaktadır. Buna ilaveten yaşından bağımsız olarak lise veya üstü bir eğitim alan kadınların NEET olma ihtimalleri, düşük eğitim seviyelerine kıyasla daha düşüktür. Erkeklerde eğitim faktörünün nadiren bu kadar etkili olduğu görülmekte; aradaki fark çoğunlukla 23 yaş sonrası kapanmaktadır. Öte yandan medeni hal ve çocuk sahibi olma faktörleri sabit tutulduğunda yaşça büyük olan kadınlarda NEET olasılığı düşmektedir (Bkz. Regresyon sonuçları **Ek Tablo 8**).

Kadın ve erkeklerin NEET seviyeleri, yaşlarından ziyade bulundukları yaşam evrelerine bağlı olarak değişir. Yaş, kadın ve erkeklerin yaşam evreleriyle bağıntılıdır. Bekarlıktan evliliğe ve çocuk sahip olmaya kadar geçen bu evreler boyunca açılan fark bariz bir şekilde görülebilir (bkz. **Şekil 11**). Bekar genç erkek ile kadınlar, sırasıyla %33,7 ve %20,7 olmak üzere benzer NEET seviyelerine sahiptirler. Ancak kadınların NEET seviyeleri evlilik durumunda 22,4 yüzde puan artış göstermekte, çocuk sahibi olduklarında da 19,6 yüzde puan ek bir artış ile birlikte toplamda %75,7'ye ulaşır. Bunun aksine genç erkekler, benzer evrelerden

geçtiklerinde NEET oranları düşüş göstermektedir. Öyle ki genç NEET erkekler arasında evlilik durumuna pek sık rastlanmazken (%9,5), NEET kadınlarının yarısından fazlası (%65,8) evlidir. Bu bağlamda NEET erkekleri için çocuk sahibi olmak pek alışılagelmiş bir durum olmayıp %6,2 oranında seyretmektedir; çocuk sahibi olan NEET kadınlarının oranı ise %52'dir.

Dahası OECD ülkeleri arasında Türkiye'deki kadınların ilk evlilik yaş ortalamasının en düşük olduğu ve doğum yaş ortalamasının da kısmen daha düşük olduğu düşünülürse NEET faktörlerinden biri olan medeni hal kırılımının önemi oldukça büyüktür.[37] 2017 yılında Türkiye'de kadınların ilk evlilik yaş ortalaması 24,8 iken OECD ülkelerinde bu ortalama 30,2'dir. Öte yandan erkeklerin ilk evlilik yaş ortalaması 27,8 olmasına rağmen, Türkiye OECD ülkeleri arasında en düşük ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye, doğum yapan kadın yaş ortalamasının en düşük olduğu ülkelerden biridir[38]. 28,6 yaş ortalamasına sahip Türkiye, Şili (28,5), Slovak Cumhuriyeti (28,8) gibi diğer ülkelerle 30,6 olan OECD ülkeleri ortalamasının altında kalmaktadır. Erdoğan ve diğerlerine göre (2018), Türkiye'de çocuk bakımı ve ev işleri ile birlikte yürütülen evlilikler, eğitime erişim ve istihdam fırsatları konusunda kadınlar için büyük bir engel teşkil etmektedir.[39] Kadınlarda evlilik ve doğum yaşı ortalaması konusunda Türkiye'nin göze çarpan konumu ve ilgili literatür doğrultusunda bu rapor, Türkiye'deki NEET tartışmalarının cinsiyet boyutuna özellikle önem vermektedir.

Şekil 11 Türkiye'de yaşam evresinin kadın ve erkeklerin NEET statüleri üzerinde ters etkisi söz konusudur.

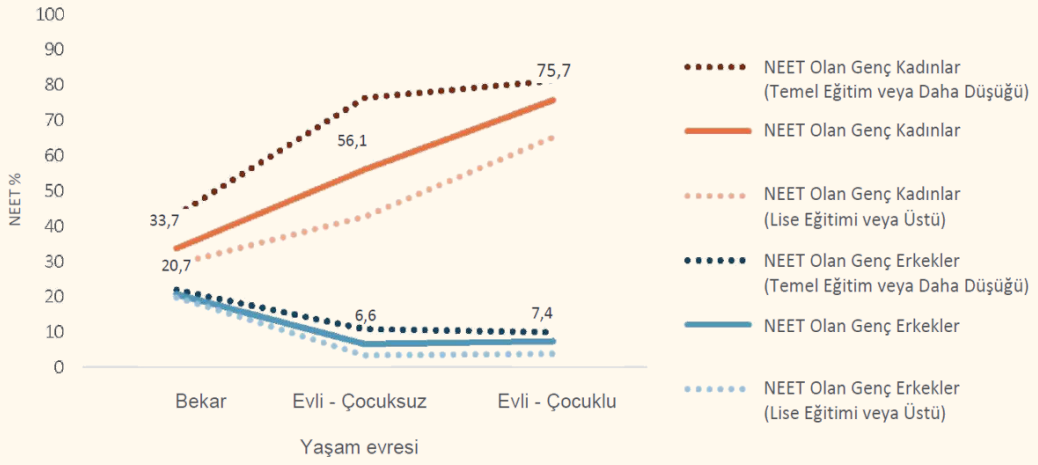

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Ebeveynlerle yaşamak, NEET genç kadınların ve erkeklerin tamamen ayrıldıkları bir diğer hane özelliğidir. NEET erkeklerinin neredeyse tamamı (%93,3) ebeveynleri ile yaşarken NEET kadınlarının sadece üçte biri (%33.9) ebeveynleri ile yaşamaktadır (Bkz. **Şekil 12**). Bu durum, NEET olan erkeklerin çoğunlukla bekar ve NEET olan kadınların ise çoğunlukla evli olduğu gerçeğiyle paraleldir (**Şekil 12**).

[37] OECD, 2018
[38] OECD Aile İstatistiklerinde Türkiye'nin 2017 yılı ilk doğum yaş ortalaması mevcut değildir.
[39] Erdoğan ve diğerleri, 2017

Şekil 12 Genç NEET kadınlarının çoğunluğu evli ve ebeveynleri ile yaşamıyorken genç NEET erkeklerinin çoğunluğu bekar ve ebeveynleri ile yaşamaktadır.

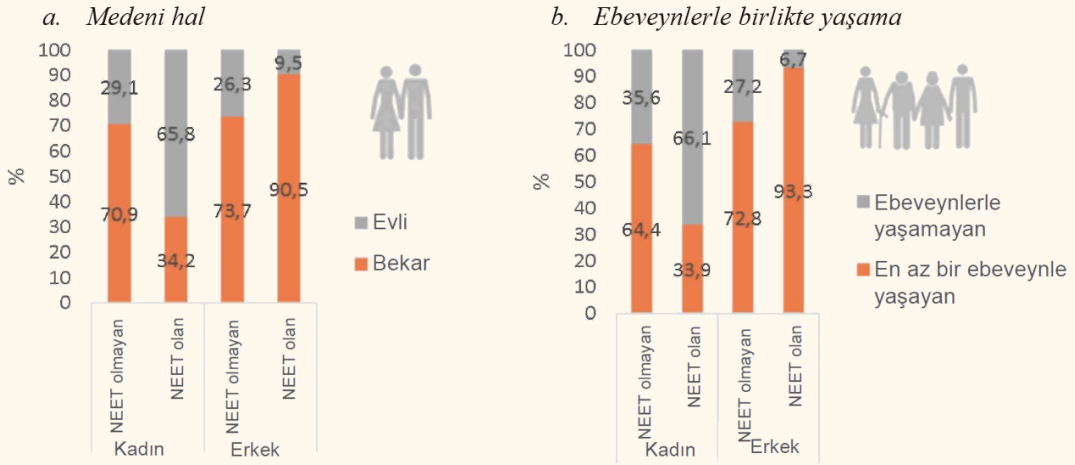

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

2.3 Türkiye'de NEET Gençlerin Zaman Kullanımları

NEET gençlerin eğitim, istihdam veya yetiştirme faaliyetlerinde yer almadıkları düşünüldüğünde, bu gençlerin zamanlarını nasıl harcadıklarını incelemek önem arz etmektedir. Piyasa üretiminde ve eğitim aktivitelerinde yer almasalar dahi NEET gençleri, ev işlerine zaman ayırmaktadır.

Şekil 13 NEET olan gençler ile NEET olmayan gençlerin sıradan bir hafta içi günde harcadıkları zaman önemli ölçüde farklılık göstermektedir

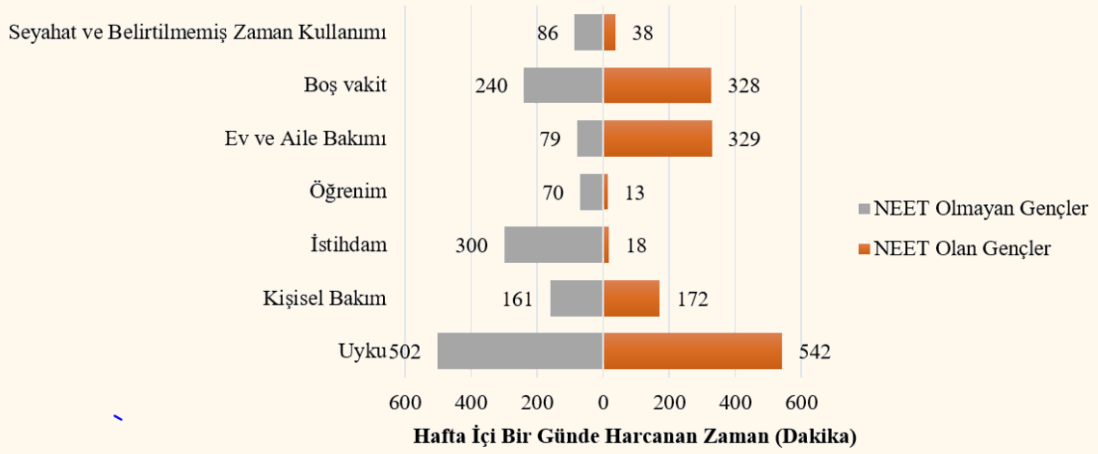

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Genel olarak NEET gençler, NEET olmayan gençlere kıyasla boş zaman, hane ve aile bakımı, kişisel bakım ve de uyku aktivitelerinde daha çok vakit harcamaktadır (Bkz. ***Şekil 13***). NEET gençler, günde yaklaşık 4 saatlerini yemek, temizlik, bulaşık, çocuk veya bakıma muhtaç yetişkinlerin bakımı gibi hane ve aile bakımı aktivitelerine ayırmaktadır (bkz. Ek Tablo 5). Bu yüzden NEET gençler, NEET olmayan gençlere nazaran çok ciddi oranda eve ilişkin aktivitelere zaman ayırmaktadır. Ev ve aile bakımında harcanan zaman, daha çok NEET kadınları arasında yüksektir. NEET erkekleri oldukça farklı zaman kullanım kalıpları sergilemekte olup bir sonraki bölümde bu durum ele alınacaktır. Ortalama bir hafta içi günde NEET gençler, uyku, kişisel bakım ve de boş zaman aktivitelerinde daha çok vakit harcamaktadır. NEET olmayan gençler ise istihdam, ders ve seyahat aktivitelerinde (belirtilmemiş zaman kullanımı dahil olmak üzere) daha çok vakit geçirmekteler. NEET olan gençlerle NEET olmayan gençlerin boş zaman aktiviteleri arasındaki fark, NEET gençlerin, gönüllü çalışma ve toplantılar, sosyal hayat, eğlence ve kitle iletişimi aktivitelerinde daha çok vakit geçirmelerinden kaynaklanmaktadır (bkz. ***Ek Tablo 5***).

Diğer yandan Türkiye'deki NEET kadınlar ile NEET erkekler arasındaki zaman kullanım şekilleri de tamamıyla farklıdır: NEET kadınlar, zamanının çoğunu ücretsiz bakım ve hane işleri için harcarken NEET erkekler daha çok boş zaman aktivitelerinde vakit harcarlar. Genç NEET kadınlar ile erkeklerin ev ve aile bakımı için harcadıkları zaman arasındaki fark, kadınların 'boş' olmadıklarını ve çoğu NEET erkeğin aksine ev üretim faaliyetlerinde yer aldıklarını göstermektedir (Bkz. ***Şekil 14***). *NEET kadınlar, ortalama 7 saatlerini ev işleri için harcarken NEET erkekler yaklaşık sadece 1 saatlerini harcamaktadırlar.*

NEET kadınların ev işi (ücretsiz çalışma) için harcadığı ortalama zaman, NEET olmayan kadınların ve NEET olmayan erkeklerin istihdam faaliyetleriyle neredeyse aynı süreddedir. NEET erkekler zamanlarının çoğunu boş vakit ve uyku ile geçirmektedir. NEET kadınlar, ev ve aile bakımı, istihdam ve eğitim aktivitelerine günde ortalama 7 saatlerini harcarken NEET olmayan kadınlar, yaklaşık sadece yarım saat (38 dk) daha fazlasını harcamaktadırlar. Ancak NEET erkekler, NEET kadınlar veya NEET olmayan erkekler kadar bu aktivitelere katılmamaktadır. Aksine NEET erkekler, toplamda 2 buçuk saatlerini istihdam, ders veya ev/aile bakımı aktiviteleri için harcarken NEET olmayan erkekler 7,5 saat harcamaktadır (Bkz. ***Şekil 14***). Diğer yandan NEET erkekler, NEET olmayan erkeklere ve NEET olan kadınlara kıyasla boş zaman aktivitelerine veya uykuya daha fazla vakit harcamaktadır (Bkz. ***Ek Tablo 6*** ve ***Ek Tablo 7***).

Şekil 14 NEET olan erkeklerin aksine, gerek NEET olan kadınlar gerekse NEET olmayan kadınlar toplamda eğitim, istihdam (piyasa üretimi) veya ev işi (ev üretimi) aktivitelerinde benzer miktarda vakit harcamaktadır

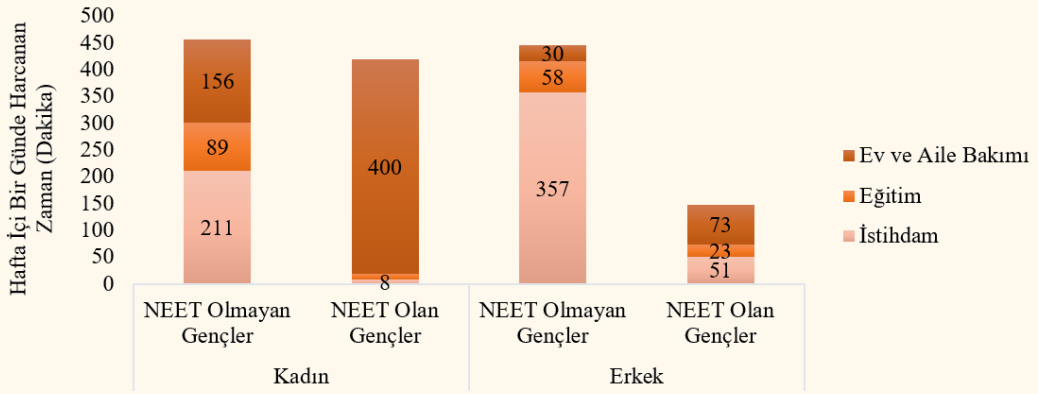

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır. Eğitim aktiviteleri, okul dışındaki her türlü eğitim aktivitesini kapsarken istihdam, iş arama ile ilgili aktiviteleri de içermektedir. [40]

Bir genç kadının hane halkı varlığından ziyade eğitim durumu, kadının zamanını ev işlerine ayırıp ayırmadığının göstergesidir. Temel eğitimden daha düşük eğitim almış genç NEET kadınları günde ortalama 7,5 saatlerini ev ve aile bakımı için harcarken üniversite derecesi olan NEET kadınlarında bu süre 4 saat kadardır (bkz. **Şekil 15**). Diğer bir deyişle, aradaki fark ortalama 3 saati bulabilmektedir. Buna karşın varlık durumundaki iyileşme, kadınlarda sadece ev işi için harcadıkları zamanda ufak bir değişikliğe sebep olmaktadır. Zira yoksul hanelerde yaşayan NEET kadınları, ortalama 7 saatlerini ev işlerine ayırırken varlıklı hanelerde yaşayan kadınlarda bu süre 6,5 saat kadardır.

Şekil 15 Eğitim seviyesi artıkça hane ve aile bakımı için harcanan zaman azalmaktadır, fakat hanenin varlık durumu bu değişikliğe yol açmamaktadır.

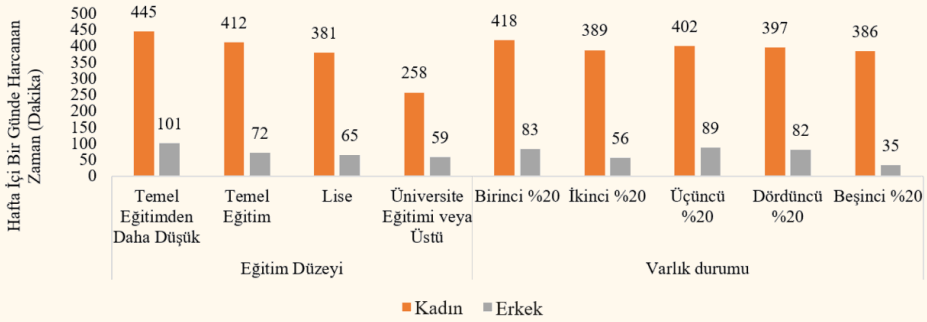

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

[40] 2015 Zaman Kullanımı Anketinde "Eğitim"; "Belirtilmemiş ders çalışma", "Okul veya üniversite" ve "Boş zaman ders çalışması" olmak üzere üç alt kategoriye ayrılır. Bu yüzden NEET gençleri okulda olmasalar bile zamanlarını "ders çalışarak" geçiriyor olabilirler. "İstihdam" aktivitesi ise iki kategoriye ayrılır: "Ana iş ve ek işte çalışma süresi" ve "İstihdamla ilgili aktiviteler". İkinci kategori, "Öğle yemeği arası" ve "İstihdamla ilgili diğer veya belirtilmemiş aktiviteler" adlı alt kategorilere ayrılmaktadır. TÜİK raporlarına göre aktivite tanımlamaları, HETUS (Uyumlaştırılmış Avrupa Zaman Kullanımı Araştırması) Faaliyet Kodları Listesi ile uyumludur. Bu listeye göre; "İstihdamla ilgili diğer veya belirtilmemiş aktiviteler" aynı zamanda, örneğin, iş ve işçi bulma kurumu veya ofisini arama/ziyaret etme, iş ilanlarını okuma ve yanıtlama, yeni işverenle buluşma gibi iş aramayla ilgili aktiviteleri de kapsamaktadır. Bu sebeple NEET gençlerin bir dereceye kadar istihdamla ilgili aktivitelerde yer aldıkları gözlenebilmektedir. (Uyumlaştırılmış Avrupa Saati Kullanımı (HETUS) Faaliyet Kodları Listesi 2008: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5909673/KS-RA-08-014-EN.PDF/a745ca2e-7dc6-48a9-a36c-000ad120380e)

Eğitim seviyesi yüksek olan NEET erkekleri, hane ve aile bakımına daha az vakit ayırmaktadır; ancak kadınlara kıyasla eğitimin etkisinin yarattığı fark daha azdır. (Bkz. ***Şekil 15***) Temel eğitimden daha düşük eğitim seviyesine sahip NEET erkekleri, yaklaşık 1 saat 40 dakikalarını ev işlerine ayırırken üniversite derecesine sahip NEET erkekleri ortalama 1 saat harcarlar. Varlıklı hanelerde yaşayan NEET erkeklerinin aile bakımı için harcadıkları zaman düşüş göstermektedir. Yine de aradaki bağlantı, artan eğitim düzeyinde olduğu gibi burada da doğrusal değildir.

2.4 Türkiye'deki NEET Gençlerin İşgücü Piyasasına Tutunma Durumu

NEET olgusunu analiz etmek, sadece bir noktada işgücü piyasasından kopan gençlerin anlık durumunu anlatmak değil, aynı zamanda onların istihdam gidişatlarına, hayatlarındaki zorlayıcı yapısal koşullarına ve tercihlerine değinmektir. Diğer bir deyişle, bu olguya sadece bir işsizlik deneyimi olarak yaklaşmak, NEET kavramını "boş" veya "çalışmayacak kadar tembel" gibi yanlış kalıplarla kullanmaya ya da gençlerin okuldan işgücü piyasasına geçiş sürecini detaylandırmadan sonuca varmaya neden olmaktadır. NEET'lerin işgücü piyasasında pasif olarak görüldükleri gerçeği, *"işgücü piyasasına 'pasif tutunma'larının olduğu izlenimini yaratmakta ve iş dünyasına katılma isteklerini sorgulatmaktadır."*[41] Ancak gençler, basitçe belirli bir işsizlik döneminin ardından istihdamdan kopmazlar. Aksine gençlerin işgücü piyasasındaki yolculukları, dönme dolap denilebilecek bir döngü izler. Bunun anlamı; gençler, erişkinliğe geçiş sürecinde farklı esnek istihdam yaklaşımları, eksik istihdam ve işsizlik olguları arasında ileri geri hareket ederek işgücü piyasasında daha da istikrarsız bir döngüye girebilirler.[42] Bu sebeple, gençlerin işgücü döngüleri, NEET'lerin heterojen yapısı dikkate alınarak, işgücü piyasası statüleri (işsizlik ile pasiflik) ve de işgücüne katılmama durumları açısından ileri bir araştırma gerektirmektedir.[43] İşgücü piyasasından ayrılan gençlerin farklılaşan ihtiyaçlarını ve özelliklerini araştırmak ve ayrıca mentorluk, beceri geliştirme programları gibi özgün ve iyi yönetilen programlar aracılığıyla gençleri desteklemenin yollarını bulmak büyük önem taşımaktadır.[44]

Gençlerin işgücü piyasasındaki farklılaşan patikaları ve nitelikleri hususundaki bu tartışmalara istinaden, gençlerin (i) daha önce hiç çalışıp çalışmadıklarını, (ii) şu an iş arayışı içerisinde olup olmadıklarını, (iii) tercih ettikleri iş türlerini ve (iv) iş aramıyorlarsa da bunun sebeplerini anlamak gerekir. Dolayısıyla, bu bölümde beceri (eğitim seviyesi ile temsil edilen), işgücü piyasasına bağlılık ve isteklerle ilgili bu sorulara değinilmektedir.

Türkiye Hane Halkı İşgücü Anketine (HİA 2017) dayanarak yapılan analiz, NEET gençlerin çoğunluğunun yaşamlarının herhangi bir evresinde istihdam edildiğini ortaya çıkarmaktadır. NEET gençlerin çoğu, iş geçmişi ile birlikte hayatlarında bir süre istihdamda yer almıştır. Analiz kapsamında, NEET gençlerin yaklaşık %64,5'inin daha önce çalışmış olduğu ortaya çıkmıştır. NEET

[41] Maguire, 2015
[42] Ramos, 2018; Chen, 2011
[43] Flisi, Goglio, Meroni, & Vera-Toscano, 2015
[44] Maguire, 2015

erkeklerin %79,7'si, NEET kadınların da %59,4'ü yaşamlarının bir evresinde çalışmıştır. Hem kadınlar hem erkekler için son işlerinden ayrılma sebebi olarak en çok dile getirilen sebep, 'geçici bir iş olduğu' veya 'işten memnun olmadıkları' olmuştur. NEET kadınların son işlerinden ayrılmalarında bir diğer yaygın gerekçe ise eşlerinin isteği veya evlilikleri (%19,3) ya da evdeki bakım sorumlulukları (%9,3) olmuştur. Dolayısıyla Türkiye'de her 4 kadından 1'inden fazlasının evlilik, eş talebi ve/veya bakım sorumlulukları sebebiyle işlerini bıraktıklarını söylemek mümkündür. Kadınların oluşturduğu bu alt popülasyon, 508 bin kadını kapsamakta olup ülkedeki bu yaş grubundaki kadınların %7,3'ünü oluşturmaktadır.

Türkiye'de NEET gençlerin ciddi bir kısmı iş deneyimine sahipken günümüzde NEET gençlerin çoğunluğu iş aramamakta veya iş kurmak dahi etkilemektedir. Türkiye'de NEET gençlerin sadece dörtte biri (%26) iş arayışı içerisindeyken geri kalan kısım pasif durumdadır (Bkz. ***Şekil 16a***). Pasif NEET gençlerin küçük bir kısmı (%14,3), karşılarına çıkması durumunda önümüzdeki iki hafta içinde işe başlamaya (veya kendi işlerini kurmaya) istekli olduğunu belirtmektedir. Buna karşın 18-29 yaş aralığındaki NEET gençliğinin %63,5'i, işgücünden tamamıyla uzaklaşmış durumda; ne iş arıyor ne de iş kurmaya istekli olduklarını belirtiyor (Bkz. ***Şekil 16a***)

NEET bireylerin eğitim düzeyi, işgücü piyasasına tutunma durumunu belirtmektedir. Üniversite mezunu NEET'lerin neredeyse yarısı iş arayışı içerisindeyken (işsiz statüsünde olma durumundayken), bu oran temel eğitim düzeyinin altındaki kesimde %8,2'dir (Bkz. ***Şekil 16b***). Hatta temel eğitimden daha düşük eğitim almış NEET gençlerin %91,8'i, işgücü piyasasından tamamıyla ayrılmış durumdadır. Bu kesim, ne iş arayışı içerisindedir ne de iş kurmaya istekli gözükmektedir.

Şekil 16 *NEET gençlerin çoğunluğu işgücüne tutunma açısından pasif durumda olmasına rağmen eğitim düzeyi arttıkça bu pasif olma halinde düşüş gözlenmektedir*

a. NEET gençleri arasındaki işgücü piyasasına tutunma düşüktür

b. NEET gençleri arasındaki işgücü piyasasına tutunma, eğitime katılım ile artış göstermektedir

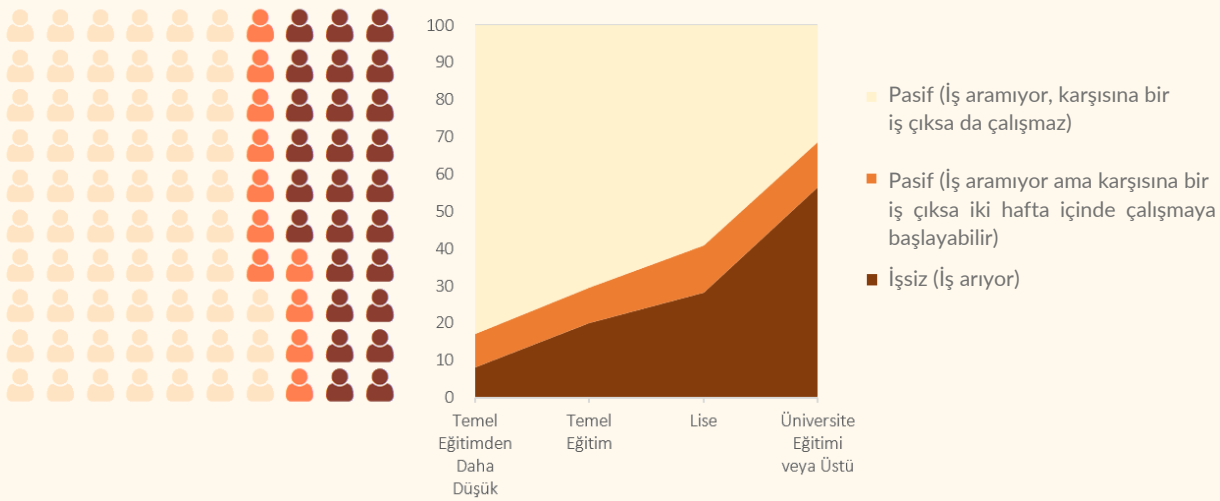

Kaynak: HİA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

NEET gençlerin iş arayışında olmamalarının başlıca sebebi, ev işleri ve de çocuklarla/bakıma muhtaç yetişkinlerle ilgilenme zorunluluğudur (Bkz. ***Şekil 17***). Bu zorunluluk, en çok dile getirilen sebep olmanın yanı sıra ev işleri, tamamıyla kadınlar tarafından sebep olarak gösterilmektedir. Bu da Türkiye'de cinsiyet normlarının, NEET olma üzerinde ciddi etkisi olan bir faktör olduğunu göstermektedir. Bir diğer yaygın sebep, diğer kişisel veya ailesel sebeplerdir.

İş aramama sebepleri arasındaki farklar, eğitim seviyesi noktasında karşımıza çıkmaktadır. Farklı eğitim düzeylerine sahip gençler arasında en yaygın sebep olmayı sürdürmesine karşın "ev işleri ile uğraşma", üniversite mezunu NEET gençleri tarafından dile getirilme ihtimali düşük bir sebeptir (Bkz. ***Şekil 17***).

"Engelli veya hasta" olma durumu, temel eğitim almamış NEET gençleri arasında iş aramamanın en önemli sebeplerden biridir. Bu sebep, temel eğitim almamış gençliğin (%15,8) sıklıkla dile getirdiği bir sebeptir (Bkz. ***Şekil 17***). Hatta ev işi sebebinin ardından bu gruptaki gençlerin iş aramamalarının en yaygın sebebidir (ev işleri, eğitim düzeyinden bağımsız tüm gençler için en yaygın sebeptir). Bu konuda belirlenmiş kapsamlı yasal çerçeveye rağmen engelli bireyler, işgücü piyasasına veya eğitime erişmek isterken karşılaştıkları yapısal veya sosyal bariyerler bakımından ciddi şekilde dezavantajlı konumdadır. Bu yüzden hukuki uygulamaların da ötesinde kapsayıcı politikalar tasarlamak ve eğitime, yetiştirmeye veya işgücü piyasasına katılımı artırmada karşılaştıkları sorunlara ve deneyimlere yönelik gerekli müdahaleleri uygulamak büyük önem taşımaktadır.

Şekil 17 *İş aramama sebepleri arasındaki farklar, eğitim seviyesi noktasında öne çıkmaktadır*

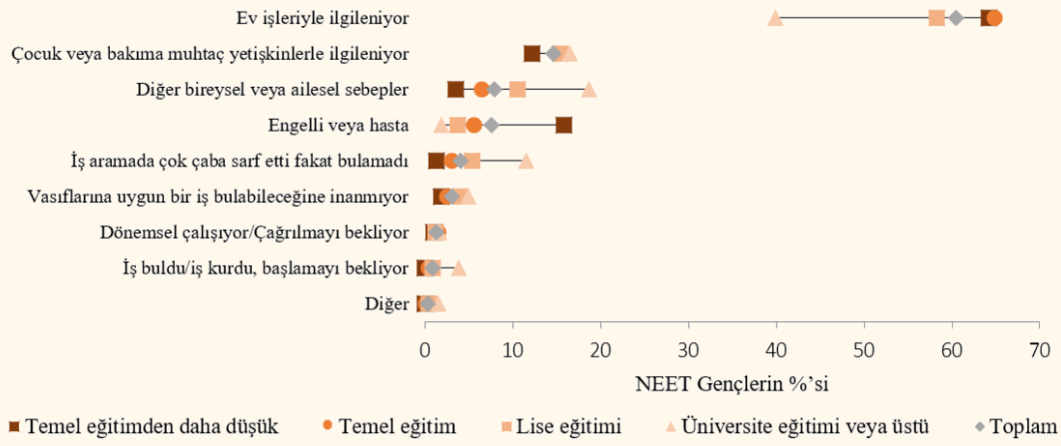

Kaynak: HİA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

İş arayışı içerisindeki NEET gençlerin çoğunluğu, daimî elemanları olarak çalışabilecekleri vasıflı ve tam zamanlı iş aramaktadır. İş arayışı içerisindeki NEET gençleri, yarı zamanlı veya vasıfsız bir işte çalışmak veya iş kurmak istememektedir. İşsiz NEET gençlerin %87,7'si, kalifiye iş aramaktadır. Kadınlarda bu oran %92,2 iken erkeklerde %84,0'dır. Kadın ve erkek NEET gençlerin neredeyse tamamı (%97,8), kendi işlerini kurmaktansa düzenli bir iş istemektedir. Aynı şekilde ne erkekler ne de kadınlar yarı zamanlı iş aramaktadır. NEET kadınların %95'i, NEET erkeklerin ise %96,6'sı tam zamanlı iş aramaktadır.

NEET gençler arasında en yaygın iş arama yolu, arkadaş veya tanıdıklar aracılığıyla iş aramak ya da doğrudan işverenlere başvurmaktır. İş aradığı belirlenen NEET gençlerin %67,2'si doğrudan işverenlere başvururken, %89,7'si arkadaş veya tanıdıklar aracılığıyla iş aramaktadır. İŞKUR veya özel iş ve işçi bulma kurumu (ör. kariyer.net) aracılığıyla iş arama, bir diğer yaygın iş arama yöntemidir. NEET gençlerin iş aramada bu yöntemleri kullanma oranları sırasıyla %31,0 ve %29,1'dir.

İş arayan NEET gençlerin çoğu, altı ay veya daha az süreden beri iş aramaktadır. İş arayan NEET gençlerin %67,3'ü, altı ay veya daha az süreden beri iş aramaktadır. %21,9'u 7 ila 12 aydır, %10,8'i de bir yıldan fazla süredir iş arayışlarını sürdürmektedir.

Cinsiyete Göre İşgücü Piyasasına Bağlılık

Önceki bölümde bahsedildiği üzere NEET erkek ve kadınların çoğunluğunun (NEET erkeklerin %79,7'sinin, NEET kadınların ise %59,4'ünün) bir iş geçmişi bulunmaktadır. Ancak daha önce çalışmış olan NEET kadınlar, daha önce çalışmış olan NEET erkeklere nazaran daha uzun süre işgücü piyasasının dışındadır. Diğer bir deyişle NEET kadınlar, NEET erkeklere kıyasla ortalama daha uzun süre işsiz kalmıştır. İş geçmişi bulunan NEET erkeklerin çoğunluğu (%82,8), araştırmanın yapıldığı sene veya bir sene önce işten ayrılmıştır. Öte yandan iş geçmişi bulunan NEET kadınlarının aynı dönem aralığında işten ayrılma oranı %40,9'dur. Dolayısıyla iş geçmişi bulunan NEET kadınlarının çoğu, bir seneden uzun süredir işsiz durumdadır. Erkekler farklı sebeplerden dolayı iş hayatına ara verip tekrar başlarken kadınların ara verdikten sonra iş hayatına dönüş yapmamaları daha yüksek olasılıktır.

Şekil 18 NEET kadınlarının çoğunluğu işgücü piyasasından tamamıyla ayrılmışken bu durum NEET erkeklerinin çoğunluğu için geçerli değildir

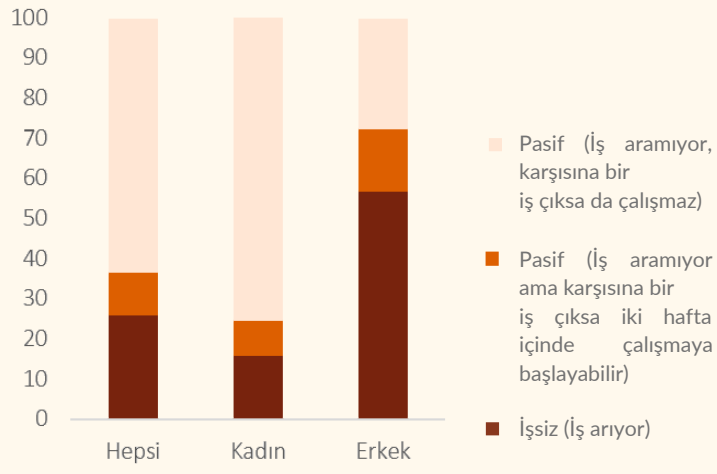

Kaynak: HİA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Bu bağlamda NEET genç kadınların çoğunluğu iş aramamakta veya fırsat bulsalar dahi iş kurmayı istememektedir. Erkekler içinse bu durum söz konusu değildir. Cinsiyet farkı, NEET gençlerin işsizlik statüleri (ör. iş arayışı) açısından oldukça belirleyicidir. NEET kadınlara kıyasla iş arayan NEET erkek oranı çok daha yüksektir. Diğer bir deyişle, NEET erkeklerin önemli bir bölümü NEET statüsünden çıkmak istemektedir. NEET erkeklerin yarısından fazlası (%56,7), aktif olarak iş arayışı içerisinde olmasına karşın bu oran NEET kadınlarda %15,8'dir. Nitekim eğitim düzeyi, yaş ve medeni hal gibi bireysel ve hane özellikleri sabit tutulduğunda sadece erkek olmak bile iş arama olasılığını %21,6 oranında artırmaktadır (Regresyon sonuçları için bkz. Ek Tablo 9). İşgücü piyasasına marjinal tutunma açısından, halihazırda iş aramasalar da NEET erkeklerin %15,7 oranıyla çalışmaya hazır oldukları gözlenmektedir. Bu oran, NEET kadınlar arasında %8,9'dur.

NEET kadınlar arasında eğitim düzeyi -özellikle de üniversite eğitimi- işgücü piyasasına tutunmanın önemli belirleyicilerindendir (Bkz. ***Şekil 19a***). Üniversite mezunu NEET kadınların %51,6'sı iş arayışı içerisindeyken, NEET kadınların temel eğitim almamış kesiminin %3'ü, temel eğitim almış kesiminin %6,1'i ve lise mezunlarının %17,1'i iş aramaktadır. Üniversite derecesi, NEET erkekleri için de iş arama ihtimalini artırmaktadır. Ancak temel eğitim veya lise eğitimi almış NEET erkeklerin iş arama olasılıkları, üniversite derecesi olan NEET erkeklerin iş arama olasılıklarıyla neredeyse aynıdır. Dolayısıyla ortalamalara bakıldığında kadınlardaki eğitim durumu ile işgücü piyasasına tutunma arasındaki yakın ilişki, erkeklerde söz konusu değildir.

Pasif (İş aramıyor, karşısına bir iş çıksa da çalışmaz)

Pasif (İş aramıyor ama karşısına bir iş çıksa iki hafta içinde çalışmaya başlayabilir)

İşsiz (İş arıyor)

Şekil 19 *Genç kadınlarda eğitime katılım, işgücü piyasasına tutunmanın önemli belirleyicilerinden iken erkeklerde bu durum söz konusu değildir.*

a. Kadın

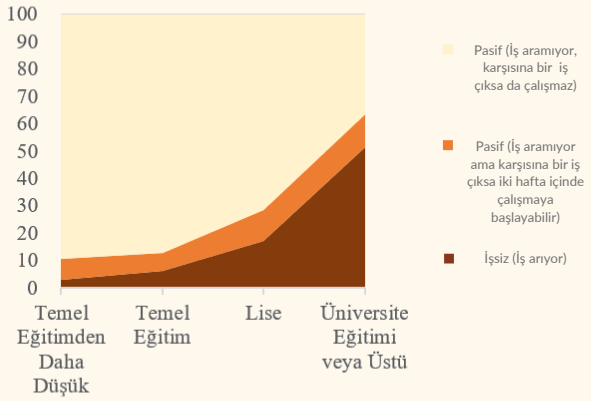

b. Erkek

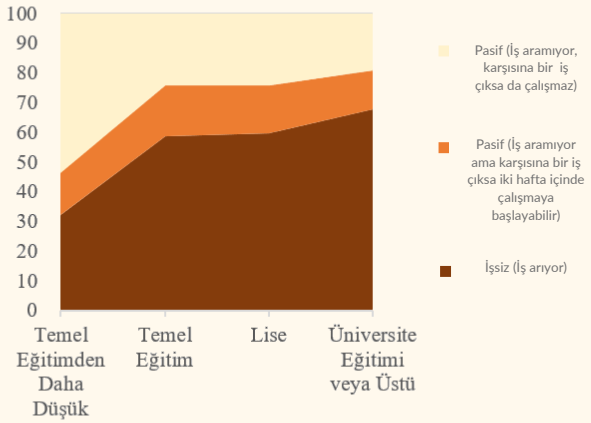

Kaynak: HİA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

İş aramamanın nedenleri NEET erkekleri ile kadınları arasında farklılık göstermektedir. NEET erkekleri arasında iş aramamaya ilişkin en yaygın sebepler şunlardır: "çalışamaz veya hasta" (%31,2), "diğer kişisel veya ailesel sebepler" (%30) ve "daha önce iş aradım ama bulamadım" (%17,6). NEET kadınların ise %71'i ev işleri ile uğraştığı için iş arayamadıklarını, %17'si de çocuk ve/veya bakıma muhtaç yetişkinlerle ilgilendiklerini dile getirmektedir. Hiçbir NEET erkeği, iş aramama sebebi olarak ev işini göstermemiştir. Öte yandan çocuk bakma ve/veya bakıma muhtaç yetişkinlerle ilgilenme sebebini NEET erkeklerinin sadece %0,4'ü dile getirmiştir.

2.5 Türkiye'de NEET Gençlerin Sivil Topluma Katılımı

Gençlerin pasif olmasının önemli bir ölçütü, sivil toplum katılımcılığıyla ilişkilidir. Gençlerin istihdama katılımı ve eğitim düzeyleri, uzun vadeli büyüme ve gelir elde etme açısından dinamik ve aracı etkisi bakımından önem taşırken, gençlerin sivil topluma katılımları, gençleri aktif tutmak ve toplumsal gelişim ve sosyal meselelerle ilgilenmelerini sağlamak adına ayrıca önem arz etmektedir.

Yüksek işsizlik düzeyi ve pasif olma hali, düşük seviyede sivil topluma katılımla bağlantılıdır. Sivil katılım, hem daha fazla genci sivil topluma katmada hem de gençleri, okuldan iş hayatına geçişte etkin kılmada bir arabulucu olarak görev görebilir.[45] Sivil toplum üzerinden müdahaleler, daha yüksek sivil toplum katılımcılığı ve okuldan iş hayatına geçişte daha aktif gençlik elde edebilmek adına gençleri harekete geçirmek ve onları güçlendirmek için yardımcı olabilmektedir. Bu sayede daha iyi, daha hızlı ve daha sağlam istihdam piyasasına tutunma elde edilebilmektedir. Gençlerin iyi gelişmiş sivil topluma katılımları, aynı zamanda daha verimli toplumlar ve devletler doğurmaktadır.[46]

[45] Mauro & Mitra, 2015
[46] Camino & Zeldin, 2002

Türkiye'de gençlerin sivil katılımı kritik ölçüde düşüktür. Birçok çalışma, Türkiye'deki gençlerin sivil toplumdan ve toplumsal katılım faaliyetlerinden uzak kaldığının altını çizmektedir. 18-24 yaş arası gençler arasında yürütülen ulusal çaptaki temsili bir araştırmaya göre gençlerin %73'ünün hiçbir sivil toplum kuruluşuna ***üyeliği bulunmamaktadır***. Herhangi bir sivil toplum kuruluşu ile bağlantısı olanların %12'si üniversitedeki öğrenci kulüplerine, %6'sı derneklere ve %2'si de profesyonel odalara üye olduklarını belirtmiştir.[47] Aynı verilere dayanarak (18-24 yaş aralığındaki 2.508 gençle yapılan ulusal çaptaki temsili araştırma verileri), STK'ların genç üyelerinin çoğunlukla üniversite öğrencileri oldukları gözlenmiştir. Türkiye'de 15-24 yaş gurubundan 3.322 genç üzerinde yürütülen UNDP çalışmasında da (2008) benzer bulgular elde edilmiş; yaklaşık %4 olan sivil toplum katılım ortalamasının, üniversite öğrencileri ve mezunları söz konusu olduğunda %46'lara çıktığı ortaya konmuştur.[48]

Küresel literatürdeki bulgulara benzer olarak diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de düşük ekonomik katılım ile düşük sivil toplum katılım arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. 2011 yılında 15-30 yaş grubundan 2.366 genç üzerinde yürütülen KONDA çalışmasında, gruptaki sivil toplum katılımcılığının %20 olduğu, eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almayan (NEET) gençler arasındaki katılımın ise çok daha düşük olup %4,8 oranında seyrettiği gözlenmiştir.[49] Bu yüzden düşük sosyal katılım düzeyi muhtemelen düşük ekonomik katılım, işsizlik ve NEET statüsü ile bağıntılıdır.

Erdoğan ve diğerleri (2017), NEET olmanın güven, siyasal katılım ve siyasal yeterlilik (ör. güçlendirme modülü) açısından sonuçlarını incelemişlerdir.[50] Yazarların bulgularına göre NEET kadınlar ile erkekler, NEET olmayan gençlere göre yakın çevrelerindeki insanlara daha az güvenmektedir. NEET genç kadınlar, yakın çevreleri haricindeki insanlara daha az güven duyarken, genç NEET erkekler ile NEET olmayan erkekler, çevrelerindeki insanlara benzer oranda güven duymaktadır. Bu bulgular, siyasal katılım hususunda da benzerlik göstermiştir. Araştırma aynı zamanda NEET olma durumunun dilekçe yazmak, barışçıl gösterilere katılmak veya boykot etmek gibi siyasal katılım faaliyetleriyle ters orantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Siyasal yeterlilik, "mahallesini daha iyi bir hale getirmek için birçok fırsatı olmak" ve "çevresini daha iyi bir hale getirmek için diğer insanlarla birlikte çalışma fırsatı yakalamak" gibi sorularla ölçülmüş; sonuç yine NEET gençleri arasında, özellikle de kadınlarda daha düşük olarak bulunmuştur.

İlgili literatür tartışmalarından da yola çıkarak, bu rapor kapsamında ulusal çaptaki temsili veri seti olan Zaman Kullanım Anketi (2015) analiz edilerek Türkiye'deki gençlerin sivil toplum katılımına ilişkin bulgular paylaşılmaktadır.

Zaman Kullanım Anketi (ZKA), katılımcılara anketin gerçekleştirilmesinden bir önceki ay içinde gönüllülük faaliyetinde bulunup bulunmadıkları ve herhangi bir STK üyesi olup olmadıklarına ilişkin soruları yöneltmektedir.

[47] Yilmaz & Oy, 2014
[48] UNDP, 2008
[49] KONDA, 2011
[50] Erdoğan ve diğerleri, 2017

ZKA 2015 anketi, gönüllülük çalışmaları ve STK üyeliği hakkında detaylı sorular içermektedir. Ankette sosyal refah grupları, spor kulüpleri, ibadet yerleri, siyasi gruplar, gençlik grupları, güvenlik/ilk yardım grupları, çevreci gruplar, adalet/insan hakları grupları, memleket/hemşerilik dernekleri, hobi grupları, okul aile birlikleri, mesleki dayanışma birlikleri ve erişkin eğitimi grupları dahil olmak üzere çeşitli gruplarda gönüllülük konusuna dair sorular yöneltilmektedir. Anketin gerçekleştirilmesinden evvelki ay içinde bu grupların herhangi birinde gönüllülük yapmış olmak, analiz kapsamında aktif katılım olarak değerlendirilmektedir. STK üyelikleri; kâr amacı gütmeyen meslek odaları, kooperatifler, mesleki birlikler, sendikalar, siyasi partiler, spor kulüpleri, vakıflar ve dernekler için ayrıca sorulmaktadır.

Şekil 20 *Türkiye'deki genç bireyler, düşük seviyelerde sivil katılım gösterirken NEET gençler için bu oran daha da düşüktür".*[vii]

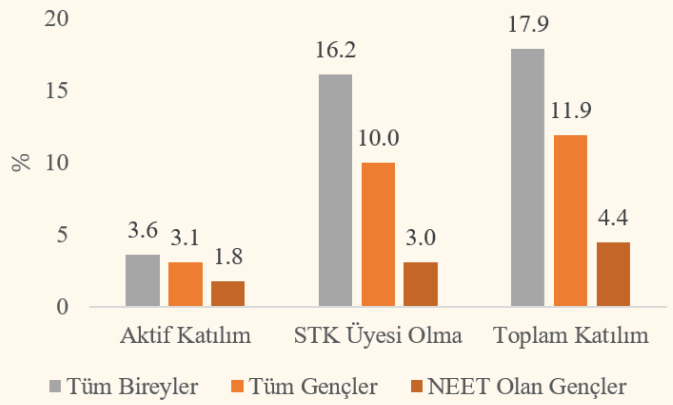

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

ZKA 2015 veri analizine göre Türkiye nüfusunun sivil katılım oranları düşüktür. 18 yaş ve üstü kişilerin sadece %17,9'unun STK üyesi olduğu veya anketin gerçekleştirilmesinden evvelki ay gönüllülük faaliyetlerine katıldığı raporlanmıştır. Bu oran gençler arasında %11,9'dur.

Gençlerin sivil katılımları, diğer Avrupa ülkelerine nazaran Türkiye'de daha düşüktür. Türkiye'de genel olarak 18-29 yaş arasındaki her 10 kişiden 1'i STK üyesidir veya bir grupta gönüllülük yapmaktadır. [51] Üniversite eğitimi almış NEET olmayan gençler arasında dahi sivil katılım oranı %30'un altında kalmaktadır. Buna karşın Avrupa Birliği ülkelerinde gençler arasında sivil katılım çok daha yaygındır. Eurobarometre araştırmasına göre, AB-28 ülkelerinde 15-30 yaş arasındaki gençlerin neredeyse yarısı (%49) spor kulüpleri, gençlik kulüpleri, yerel organizasyonlar dahil olmak üzere çeşitli organizasyonlara katılarak yerel toplumu, siyasi partileri veya diğer STK'ları iyileştirmeyi amaçlamaktadır.[52]

Türkiye'deki genç bireyler, çok düşük seviyelerde sivil katılım gösterirken NEET gençliğinin katılımı çok daha düşüktür. NEET gençlerin STK faaliyetlerine veya gönüllülük işlerine daha fazla katılabileceği, sahip oldukları vakit açısından tahmin edilebilir. Ancak yapılan analizler, durumun tahmin edilenin tam tersi olduğunu göstermektedir. NEET gençlerin sivil katılımları, STK üyeliği ve anketin gerçekleştirilmesinden evvelki aydaki gönüllülük faaliyetlerine katılımı dahil olmak üzere %4,4 oranla daha da düşük seviyededir.

[51] Turkish Statistical Institute, 2015
[52] Eurostat, 2017

NEET gençler ile NEET olmayan gençler arasındaki en büyük fark da STK üyeliği noktasında ortaya çıkmaktadır. NEET olmayan gençlerin %12,8'i STK üyesi iken NEET gençlerde bu oran %3'tür. Bu fark, çoğunlukla sendika veya meslek odaları gibi mesleki STK'lara üyelikten kaynaklanmaktadır. Bu sebepledir ki mesleki STK üyeliği, NEET gençleri arasında neredeyse sıfırken NEET olmayan gençler arasında %5,9'dur. NEET gençlerin hiçbiri meslek sendikalarının ya da meslek kooperatifi/derneği üyesi değildir. Yine de çok küçük bir oranın (%0,4) meslek odalarına üye olduğu raporlanmıştır. Bu tür mesleki üyelikler, NEET olmayan gençler arasında görece daha yaygın olmasına karşın yine de düşük seviyelerdedir.

İlginçtir ki siyasi parti üyeliği pek alışılmamış olsa da NEET gençleri arasında en yaygın STK üyeliği türüdür. NEET gençlerin %2'si, siyasi parti üyesi iken bu oran NEET olmayan gençler arasında %3,1'dir. Aynı zamanda NEET gençlerin spor kulübü, dernek ve vakıflara üye olmaları NEET olmayan gençlere kıyasla daha az olasıdır.

Türkiye'deki gençlerin halihazırda düşük olan gönüllülük faaliyetlerine katılımı, NEET gençlerde daha da düşük seviyelerde seyretmiştir. Türkiye'de 18 yaş ve üstü insanların %3,6'sı anketin gerçekleştirilmesinden evvelki ayda gönüllülük faaliyetlerine katılmıştır. Gönüllülük yapan gençlerin oranı %3,1 iken NEET gençlerin arasında bu oran sadece %1,8'tir. "İbadethanelere yardım etmek" ve "güvenlik/ilk yardım grupları, sosyal refah grupları ve okul aile birliklerinde gönüllü olmak" NEET gençleri arasında en yaygın gönüllülük faaliyetlerindendir.

Bu bulguyla birlikte, NEET gençlerinden hiçbirinin gençlik grubu, spor kulübü, siyasi parti, çevreci gruplar, adalet/insan hakları grubu, memleketli dernekleri, hobi grupları (amatör drama, fotoğraf birlikleri, bahçecilik grupları, korolar, güzel sanat dernekleri vb.) veya erişkin eğitimi gruplarında gönüllülük yapmadığı raporlanmaktadır.

Sivil katılım; genç erkekler, daha ileri yaştaki gençler, yüksek eğitimli gençler ve daha zengin yaşam süren gençler arasında daha yüksektir (Bkz. ***Şekil 21***). Genç kadınların sivil toplum faaliyetlere katılma olasılıkları daha düşüktür. 18-29 yaşındaki gençler arasında STK üyesi olan veya gönüllülük yapan erkeklerin oranı %15,2, kadınların oranı ise %8,6'dır. Sivil topluma katılımı, eğitim düzeyi ile artmaktadır. Temel eğitim almamış gençlerin %5'i bu tür aktivitelerde yer alırken üniversite mezunlarında bu oran %23'e ulaşmaktadır. Daha varlıklı hanelerde yaşayan gençlerin bu tür aktivitelere katılma olasılıkları daha yüksektir. En yoksul hanelerde yaşayan gençlerin %5,7'si bu tür faaliyetlere katılırken varlıklı hanelerde yaşayan gençlerin katılım oranı %19,5 olmaktadır. Yaş ilerledikçe sivil katılım oranı da artmaktadır. 25-29 yaş aralığında katılım oranı %17,2 iken 18-19 yaş aralığında bu oran %5.8'dir. NEET gençleri arasındaki sivil katılım yaş, hanenin varlık durumu ve eğitim düzeyi ile artmaktadır.

Diğer bireysel ve hane halkı özellikleri sabit tutulduğunda eğitim veya istihdamda yer almamanın sivil katılımla negatif yönde ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Regresyon sonuçları; cinsiyet, eğitim ve hane varlığı gibi değişkenler sabit tutulduğunda sivil katılımın NEET gençleri arasında daha az olası olduğunu göstermektedir. NEET statüsü, sivil katılım olasılığını %8,1 oranında düşürmektedir (Regresyon sonuçları için bkz. **Ek Tablo 10**). Ayrı ayrı ele alındığında NEET statüsü, gönüllülük faaliyetlerini (ör. aktif katılım) %1,2 oranında düşürürken, STK üyeliğini %7,8 oranında düşürmektedir. Genel olarak erkek olmak, yaşça büyük olmak, en az lise eğitimi almış olmak ve hanenin varlık durumu değişkenleri, gençlerin sivil katılımlarıyla önemli ölçüde doğru bağlantılıdır. Sağlık durumunun iyi olması ve hane büyüklüğü, sivil katılım ile negatif yönde ilişkilidir. Sağlık durumu orta veya daha kötü olan gençlerin, STK üyesi olup sağlık konularına odaklanma olasılıkları daha yüksektir. Dahil edilmemiş bir değişkenin de etkisi olabilir.

Şekil 21 *Sivil katılım; genç erkekler, daha ileri yaştaki gençler, yüksek eğitimli gençler ve daha varlıklı gençler arasında daha yüksektir*

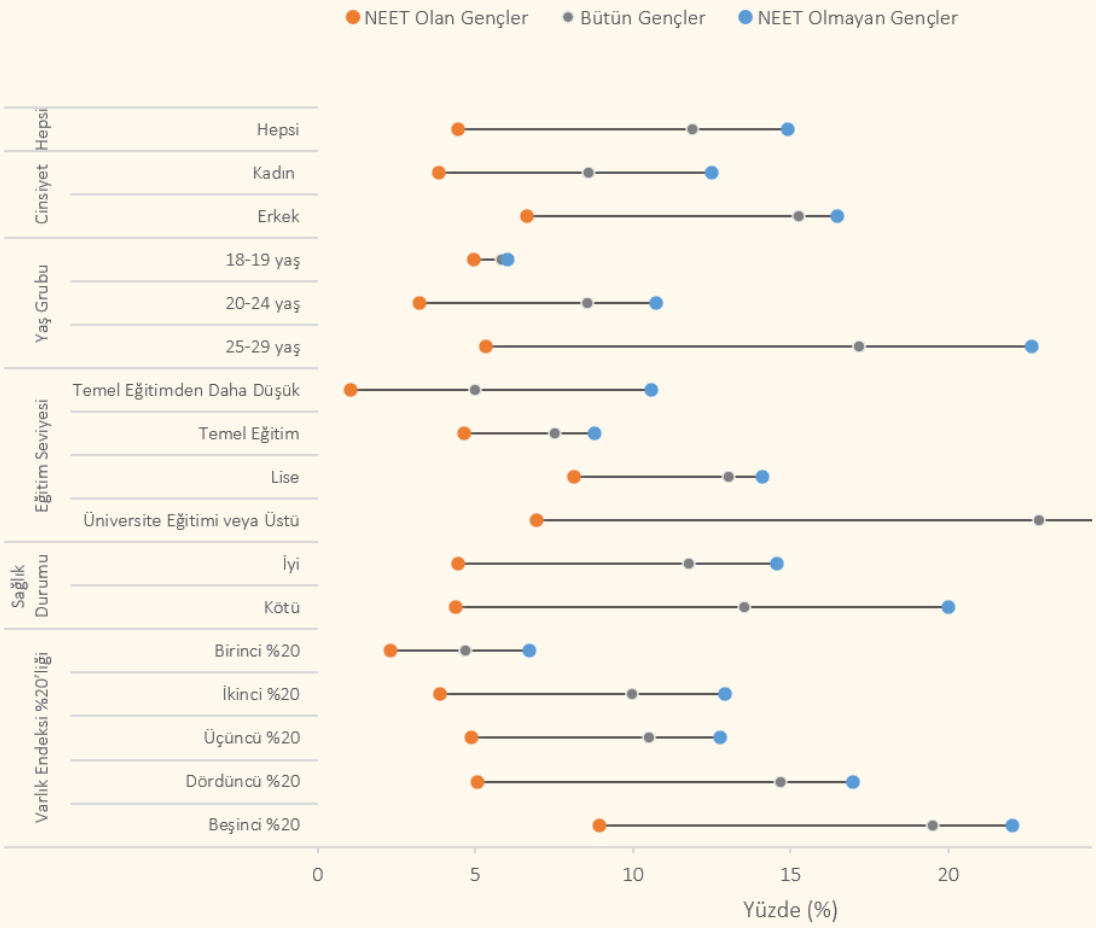

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, NEET statüsündeki 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

3. NEET GENÇLERİN EKONOMİK MALİYETİ VE GENÇLERE YÖNELİK POLİTİKALAR

NEET olma durumunun yarattığı maliyeti ölçmeye odaklanan raporun bu bölümünde, gençlerin toplumsal ve ekonomik katılımını ve güçlenmesini sağlayarak pasif olma durumlarına ilişkin çözüm bulmaya odaklanan kamu politikaları ve sivil toplum müdahaleleri ele alınacaktır.

3.1 NEET Gençlere İlişkin Ekonomik Maliyet Hesaplaması

Bir bireyin NEET olması, birey ve toplum açısından ciddi maliyetlere yol açmaktadır. Bireyler, gençlik yıllarında kendilerine yatırım yaparak beşeri sermayelerini geliştirirler. Ancak ne okula giden ne de istihdam edilen gençler, bu önemli yıllarını ileride sağlıklı ve başarılı bir erişkinlik dönemi için biriktirip kullanabilecekleri bir beşeri sermaye veya iş deneyimi kazanmadan geçirirler. Bireyin daha üretken olma fırsatını kaçırması, aynı zamanda toplumlar ve ekonomiler için de kayıp anlamına gelmekte olup farklı evrelerde birbiriyle bağlantılı olumsuz sonuçlara yol açmaktadır.

NEET olmanın, öncelikle bireysel seviyede olumsuz etkileri söz konusudur. 104 deneysel çalışmanın toplu analizine göre işsizlik, zayıf psikolojik ve fiziksel sağlıkla bağlantılıdır.[53] Pasif NEET gençlerin, işsiz olmasının yanı sıra mevcut sağlık durumlarının daha kötü olduğu görülmektedir. 33 Avrupa ülkesinde yürütülen bir araştırmaya istinaden, 'katılım göstermeyen' ve 'pasif' NEET gençlerin beyan ettikleri sağlık durumlarının, NEET olmayan veya işsiz olan gençlerin sağlık durumlarından daha kötü olduğu anlaşılmıştır.[54] Katılım göstermeyen gençlerin aynı zamanda güven ve sosyal etkinlik konularında da geri kaldığı görülmektedir. NEET olmak sadece kısa süren sorunlar yaratmaz; bu durumun sağlık üzerinde uzun süreli ve iz bırakan olumsuz etkileri de söz konusudur. NEET olmanın, yıllar sonra ortaya çıkan bozuk fiziksel ve zihinsel sağlık durumlarıyla da bağlantısı olduğu anlaşılmıştır. Finlandiya'da NEET olma durumunun uzunluğunun psikotik ilaç satın alımları, yatarak veya ayakta ruh sağlığı hizmetleri ile pozitif ilişki içerisinde olduğu keşfedilmiştir.[55] İskoçya'da yürütülen uzun süreli bir çalışmada NEET olmanın 10 yıl sonraki etkisi analiz edilmiş ve sonucunda NEET olan gençlerde depresyon veya anksiyete ilaçları kullanım oranının, NEET olmayan gençlere kıyasla %50 daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.[56] Ayrıca araştırmada acil bakım muayenesi sonrası hastaneye yatışların, NEET gençler arasında önemli ölçüde yüksek olduğu ve de kısıtlayıcı uzun süreli hastalıkların NEET olmayan gençlere kıyasla 10 sene ve 20 sene

[53] McKee-Ryan, Song, Wanberg, & Kinicki, 2005
[54] Nordenmark, Gådin, Selander, Sjödin, & Sellström, 2015
[55] OECD, 2019
[56] Cox ve diğerleri, 2015

sonra tekrarlandığı anlaşılmıştır. NEET statüsü ile bağlantılı bir diğer sağlık riski, madde bağımlılığıdır. Yeni Zelanda'da gençler arasındaki alkol ve madde bağımlılığının, ciddi depresyonun ve düşük iş memnuniyetinin de işsizlik süresiyle bağlantılı olduğu ortaya konmuştur.[57] Meksika'da 19-26 yaş grubu üzerinde yürütülen bir çalışmaya göre, özellikle ev üretim faaliyetlerinde dahi yer almayarak en pasif grupta yer alan NEET gençleri madde bağımlılığına en yatkın gruptur.[58]

Gelecekteki istihdam edilebilirlik ve bireylerin gelirleri üzerinde NEET'in zarar verici ve kalıcı etkileri olmaktadır. İskoçya'daki yine aynı boylamsal çalışmaya göre NEET olmanın, istihdam sonuçları üzerinde 'iz bırakan etkisi' de söz konusudur.[59] 2001 yılında NEET olan gençlerin, 10 sene sonra işsiz ve pasif olma olasılıkları NEET olmayan akranlarına kıyasla 2,8 kat daha fazladır. Ayrıca negatif etkinin kümülatif olduğu keşfedilmiştir. Örneğin, hem 1991 hem de 2001 yılında NEET olan kişilerin, 2011 yılında NEET olma olasılıkları 1991 yılında NEET olmayan akranlarına kıyasla 9 kat daha yüksek çıkmıştır. Gregg (2001) de Birleşik Krallık'tan veriler kullanarak benzer etki sonucuna ulaşarak, 23 yaşına kadar kümülatif işsizlik deneyiminin ileriki yıllarda işsizlik olasılığını artırdığını bulmuştur.[60] Meksika'daki bir çalışmaya göre NEET olmak aynı zamanda bir tuzak olabilmektedir, zira bugün NEET olmak, bir yıl sonraki NEET olasılığını artırmaktadır.[61] Gençler arasındaki işsizlik, aynı zamanda "maaş izi" de bırakabilmektedir. Birleşik Krallık'taki bir araştırmaya göre, gençlik çağında yaşanan bir yıllık işsizlik, 42 yaşındaki maaşı %13-21 oranında düşürebilmektedir.[62] ABD'de yapılan bir çalışma da gelir üzerinde benzer bir kalıcı etki olduğunu ortaya çıkarmış; 22 yaşında yaşanan altı aylık bir işsizlik sürecinin, 30 yaşında kazanılan gelir üzerinde %4 oranında bir eksilmeye yol açtığını göstermiştir.[63]

Daha makro düzeyden bakıldığında ise yüksek NEET seviyeleri, daha büyük ekonomik maliyetler doğurmaktadır. (i) Gerçekleşmeyen üretkenlik, (ii) beşeri sermaye kaybı ve (iii) kamu finansmanındaki olası artış (işsizlik ödenekleri veya diğer yardımlar sonucunda) yüzünden genç NEET nüfusunun bulundukları ülkelere ekonomik maliyetleri söz konusudur. Farklı yayınlar, ekonomik maliyetlerin AB üye devletlerinde toplam GSYİH'nin %1'i ve OECD ülkelerinde toplam GSYİH'nin %0,9 ile %1.5 arasında olduğunu tahmin etmektedir.[64]

Yüksek NEET seviyelerinin sosyal maliyeti de söz konusudur. NEET gençleri, sadece ekonomik olarak değil sosyal olarak da yabancılaşma riski altındadır. AB ülkelerinde yürütülen bir çalışmaya göre NEET gençleri, NEET olmayan gençlere nazaran daha düşük kurumsal ve kişilerarası güvene sahip olmanın yanı sıra daha düşük siyasal, sosyal ve sivil katılım göstermektedir.[65] Gençler arasında yükselen işsizlik seviyesinin, toplum içinde artan suçlarla bağlantısı da ortaya çıkarılmıştır. Bu da toplum için bir diğer risk faktörü olduğunun kanıtıdır. Ülke

[57] Fergusson, McLeod, & Horwood, 2014
[58] Gutiérrez-García, Benjet, Borges, Ríos, & Medina-Mora, 2018
[59] Cox ve diğerleri, 2015
[60] Gregg, 2001
[61] Ranzani & Rosati, 2013
[62] Gregg, 2001
[63] Mroz & Savage, 2003
[64] OECD, 2016 ; Eurofound, 2012
[65] Eurofound, 2012

bazındaki genç işsizlik seviyelerini suç oranları ile karşılaştıran Fougere ve arkadaşları (2009); soygunculuk, hırsızlık ve uyuşturucu suç oranları ile genç işsiz oranları arasında belirgin bir pozitif bağlantı olduğunu ortaya koymuştur.[66]

Dezavantajlı bir geçmişten gelme olasılıkları düşünüldüğünde NEET gençler, çoğu zaman sorunlu psiko-sosyal sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadır. Kanada'da yürütülen bir diğer çalışma, akıl sağlığı sorunları, bağımlılık, depresyon ve suça bulaşma oranlarının NEET gençler arasında daha yüksek olduğunu göstermektedir.[67] Birleşik Krallık'taki bir araştırma NEET'lerin maliyetini şu kategorilere göre ele almıştır: eğitimdeki düşük başarı, işsizlik, eksik istihdam, pasiflik, erken annelik, suç, kötü sağlık durumu ve madde bağımlılığı.[68]

NEET olmanın maliyetinin tahmini, genellikle kamu finansman maliyetleri ile kaynak maliyetleri üzerinden yapılır. Sosyal yardım, vergi kaybı ve ulusal sigorta ödemeleri, kamu finansmanı maliyetlerine yol açmaktadır. Kaynak maliyetleri de tahmini kazanç kaybı ve refah kaybının bileşimiyle ortaya çıkar.[69] NEET maliyetlerini inceleyen uluslararası çalışmalar, örneğin Birleşik Krallık'ta 16-18 yaş NEET grubunun ortalama kişi başına düşen kaynak maliyetinin 45,000 Sterlin, kamu finansmanı maliyetinin de 52,000 Sterlin olduğunu tahmin etmektedir.[70] Karşılaştırmalı bir çalışmada, 2011 yılında NEET maliyetleri, mutlak verilere göre, İtalya'da 32,6 milyar Euro, Fransa'da 22 milyar Euro, Birleşik Krallık'ta 18 milyar Euro ve İspanya'da 15,7 milyar Euro olarak seyretmiştir.[71]

OECD'nin Bir Bakışta Toplum 2016 raporu, maliyet hesaplaması açısından benzer bir yaklaşımı benimsemekte ve bir dizi yöntem kullanarak 2014 yılında OECD ülkelerindeki kayıp gelirin OECD GSYİH'nin %0,9 ile %1,5'i arasında veya 360 milyar USD ile 605 milyar USD arasında olduğunu tahmin etmektedir.[72] Rapora göre en yüksek NEET oranına sahip Türkiye, aynı zamanda OECD ülkeleri arasında en yüksek fırsat maliyetinin olduğu ülkedir. Rapor Türkiye'nin sadece alt sınırını raporlamaktadır; bu da 2014 yılı için GSYİH'nin %3,4'ü olarak hesaplanmıştır. Raporumuzda OECD modelini baz almakta ve potansiyel maaş oranlarına dair son veriler[73] ile üç farklı varsayım kullanarak sonuçları güncellemekteyiz. Her bir metodolojide NEET gençlerin farklı net saat ücretleri için farklı olasılıklar ve bir dizi değerler söz konusudur. Bu metodolojiler (i) öngörülen ücret, (ii) cinsiyete ve yaş grubuna göre ortalama ücret ve (iii) asgari ücret metotlarıdır. Bu metodolojilerin ve hesaplama adımlarının detayları, bu raporun ***Ek 2. NEET Maliyet Tahminine Dair Metodoloji Notu*** bölümünde paylaşılmıştır.

[66] Fougère, Pouget, & Kramarz, 2009
[67] Henderson, Hawke, & Chaim, 2017
[68] Coles, Godfrey, Keung, Parrott, & Bradshaw, 2010
[69] Eurofound, 2012
[70] Godfrey ve diğerleri, 2002
[71] Eurofound, 2012
[72] OECD, 2016
[73] Turkish Statistical Institute, 2017c

Tablo 1. NEET gençlerin ekonomik maliyeti (GSYİH %'si olarak)[74]

	Kadın	Erkek	Toplam
Öngörülen Ücret Metodu Tahminleri	1,62	0,74	2,37
Ortalama Ücret Metodu Tahminleri	2,49	0,67	3,15
Minimum Ücret Metodu Tahminleri	1,95	0,67	2,62

Kadınlar arasında NEET oranı daha yüksek olduğundan, üç metotta da genç NEET kadınların maliyetinin NEET erkeklerin maliyetinden daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Genç NEET kadınların maliyeti, GSYİH'nin %1,62'si ile %2,49'u arasında değişiklik gösterirken, genç NEET erkeklerin maliyeti bu oranların yarısından daha düşük olup GSYİH'nin %0,67'si ile %0,74'ü arasında değişmektedir. NEET gençlerin toplamda Türkiye için maliyeti 74 milyar TL (18,5 milyar Euro) ile 98 milyar TL'dir (24,7 milyar Euro); yani GSYİH'nin %2,37'si ile %3,16'sına denk gelmektedir.

Tablo 2. NEET gençlerin ekonomik maliyeti (milyar Euro - 2017 yılı)[75]

	Kadın	Erkek	Toplam
Öngörülen Ücret Metodu Tahminleri	12,7	5,8	18,5
Ortalama Ücret Metodu Tahminleri	19,5	5,2	24,7
Minimum Ücret Metodu Tahminleri	15,2	5,3	20,5

3.2 NEET Gençlerin Sorunlarını Ele Alan Kamu Politikaları

Politika kapsamında NEET gençlerin sorunlarını ele almak, öncelikle refah devletinin sosyal yatırım perspektifine doğru evrimine dair kapsamlı tartışmayı ve ardından gençleri bu politika paradigmasında konumlandırmayı gerektirmektedir. Refah devleti değişimini ele alan akademik tartışma, makroekonomik ve demografik değişimler ve yeni sosyal risklerin ortaya çıkışından kaynaklı çözümlenmemiş zorlukları anlamayı amaçlamaktadır.[76] Masrafları kısma ile yeniden kalibre etme arasında ikilemde kalan post modern refah devletleri, istihdam dostu yeniden kalibrasyon ve işgücü piyasası rekabetçiliği arasındaki tezatlığın sonuçları ile karşılaşmıştır.[77] Refah devletlerinin cömertliği, 1980'lerin başında baskı altında kalmış; istikrarsız

[74] Turkish Statistical Institute, 2017a
[75] Döviz kuru olarak Haziran 2017 tarihindeki 3.97 TL/EURO değeri baz alınmıştır. https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/how-eu-funding-works/information-contractors-and-beneficiaries/exchange-rate-inforeuro_en
[76] Bkz. örneğin, Hausermann ve Palier, 2008; Hemerijck 2018; Pierson 2001
[77] Hausermann ve Palier, 2008

istihdam, teknolojik değişimler yüzünden beşeri sermayenin tükenmesi, genç işsizlik, uzun vadeli işsizlik, erken okul bırakma oranında artış ve hızla yaşlanan toplum gibi yeni sosyal riskler ön plana çıkmıştır.[78] Bu değişimlerin arasında bilim insanları ve politikacılar, refah devletlerinin değişimlerini tanımlamak üzere yeni yaklaşımlar ortaya atmıştır. Bu yaklaşımlardan "sosyal yatırım" düşüncesi, akademik ve siyasal tartışmalarda önemli ölçüde dikkatleri üzerine çekmiştir. Sosyal yatırım yaklaşımına göre refah devletlerinin sürdürülebilirliği, "*yetkilendirici ve telafi edici*" politikalara müdahaleleri gerektiren, maliyetli ancak verimli olma potansiyeline sahip yatırım stratejisine dayanır.[79] Dolayısıyla bu yaklaşım kapsamında beşeri sermayenin kalitesini ve yetkinliklerini yükseltmek, bakımını yapmak ve nesilden nesle aktarılan sosyal dezavantajları kırmak önem taşımaktadır. Yaşam süresi perspektifinden bakıldığında çocukluktan erişkinliğe kadarki sürede insanlar, "*işsizlik durumunda beceri iyileştirmeye yönelik müdahaleler ve eğitim hizmetleri ve sağlık, aile ve konaklama desteği*" ile desteklenmelidir.[80] Sosyal müdahaleler aynı zamanda istihdamın etkili ve optimum paylaşımını sağlamak, asgari gelirin evrensel koruması altında "tampon" işlevine sahip olmak, işgücü piyasasında istikrar sağlamak ve dolayısıyla da ekonomik şok durumunda tampon bölge görevi görmek için gereklidir.[81] Sosyal yatırım yaklaşımına dayanan bu müdahale mantığı, NEET problemiyle mücadele için çabalayan kamu politikalarına değinmek, genç işgücü sermayesini iyileştirmek ve onlara, bu raporun çözmeye çalıştığı yapısal engeller olmadan kendi kapasitelerini gerçekleştirmelerine izin veren daha sürdürülebilir ekonomik şartlar sunmakla yakından ilgilidir.

NEET olmanın olumsuz sonuçları, yaşamın ileriki safhalarında sürmeye devam edebilmekte ve bu durum, erken müdahaleyi daha da önemli kılmaktadır. NEET meselesini ele almak ve NEET sayısını azaltmak, hem gelişmiş ekonomilerde hem de geçiş ekonomilerinde hükümetler için büyük bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. NEET grubunun, halihazırda eğitim düzeyi düşük dezavantajlı gençlerden oluştuğu düşünüldüğünde erken aşamalardan itibaren, yani kişi hala eğitim aşamasındayken hedefe yönelik müdahaleler kilit rol oynamaktadır.[82] Beceri geliştirme eğitimlerinden mentorluk ve nakdi yardım programlarına uzanan, farklı ülkelerde NEET gençlere yönelik çok sayıda müdahale yolları mevcuttur. Ülke çapındaki gençlik politikaları kritik önem taşımasına karşın, sivil toplum aktörleri tarafından sunulan programların da önemi büyüktür ve pozitif sonuçlar doğurabilmektedir.

Gençlerin ekonomik ve sosyal katılım oranlarının azaltılması, hükümetler için halen büyük bir zorluk oluşturmaktadır. Eğitim, öğretim ve işgücü piyasası kuruluşlarının NEET olma riskiyle ilişkili olduğu görüşünü destekleyen kanıtlar literatürde oldukça öne çıkmaktadır.[83] Eurofound (2012) raporunda da incelendiği üzere, NEET faktörleri etrafında gelişen önemli tartışmalar; işgücü piyasası kuruluşları (istihdam koruma yasaları, asgari ücret ve aktif işgücü piyasası politikaları (AİPP) mesleki eğitim programları ve yetişkin işsizlik oranı

[78] Esping-Andersen, Gallie, Hemerijck ve Myles, 2002
[79] Hemerijck, 2018
[80] a.g.e.
[81] a.g.e.
[82] a.g.e.
[83] Bruno, Marelli, & Signorelli, 2014 ; Kelly & McGuinness, 2013 ; Tamesberger & Bacherb, 2014 ; Tamesberger, Leitgöb, & Bacher, 2014 ; Eurofound, 2012

üzerine odaklanmaktadır.[84] Eurofound raporu, 1992-2009 yılları arasında AB üyesi ülkeler genelindeki 15-29 yaş arası NEET'lerin paylarındaki farklılıkları Avrupa İşgücü Araştırması ve ülkelerin kurumsal özelliklerine dair çeşitli veri kaynaklarını kullanarak analiz etmektedir.[85] Bu araştırma, gençlerin istihdam piyasası ile eşleşmesinin (sınıf bazlı mesleki eğitimin işyeri bazlı eğitimle birleştirilmesini), işgücü piyasasının ve mesleki eğitimin bileşik sistemi ve AİPP'ler aracılığıyla gerçekleşmesini desteklemekte ve bu doğrultuda NEET oranlarını düşürmeyi teşvik etmektedir.[86] Makro düzey perspektifinden işgücü piyasasının arz kısmında ise Kelly ve McGuiness (2013), QNHS araştırmasından elde edilen boylamsal verileri kullanarak, NEET'ler ve erişkin işsizler arasında istihdama geçişin 2006-2011 yıllarındaki ekonomik gerileme sürecinde İrlanda'da ne ölçüde değişiklik gösterdiğini analiz etmektedir.[87] Araştırmacılar, NEET'lerin ve erişkin işsizlerin işgücü piyasasına geçiş oranlarının eğitimin marjinal değerindeki yükseliş gibi gerileme ile ilgili dış faktörler yüzünden düşüş gösterdiğini iddia etmektedir. Aynı zamanda Kelly ve McGuiness (2013), beşeri kapital ve beceri eşleşmesine yatırım yapma ve mesleki eğitimi tasarlamaya odaklanan yapısal ve uzun vadeli düzenlemeler aracılığıyla işgücü piyasası koşullarını iyileştirmenin önemine değinmektedir[88] Bu bağlamda, mentorluk programlarından sübvanse edilen istihdam programlarına kadar çeşitli müdahaleler uygulanmaktadır.[89]

Literatürde iyi tanımlanan kavramsal çerçevelere rağmen, bu müdahalelerin ve daha kapsamlı olarak NEET gençlerin sorunlarını ele alan Türkiye'deki gençlik politikalarının bağlamsallığının nasıl sağlanacağı önemli bir düşünsel zorluktur. Ülkedeki gençlerle ilgili sosyal politika tartışmaları, literatürde uzun süredir ihmal edilmiş durumda ve sosyal politikaları ele alan ve özellikle gençlere odaklanan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda Yılmaz (2016), çalışmasında Türkiye'deki genç insanlara yönelik sosyal politikaların başlıca özelliklerinin okuyucular tarafından anlaşılmasını sağlayan önemli bir analiz sunmaktadır. Refah devlet tipolojileri ile ilgili son derece önemli tartışmalara ve özellikle de Chevalier'in ülkeler arası genç refah vatandaşlık modellerinin iki boyuta dayanan tipolojilerine istinaden Yılmaz (2016); Türkiye devletinin gençlere gelir desteği sunmada düşük bir rol oynadığını, gençlere birer yetişkin olarak davranmadığını ve gençlerin ailelerin gelir desteğine muhtaç kalmalarına yol açtığını iddia etmektedir. Türkiye ayrıca gençlere eğitim ve işgücü piyasası fırsatları sunulması konusunda da seçici strateji benimsemektedir. Bu bağlamda, "*her on gençten dördünün yüksek eğitime devam ettiği*" düşünüldüğünde yüksek eğitim katılımı Türkiye'de nispeten düşük seyretmektedir; öte yandan orta öğretim mezunları veya 12 yıllık zorunlu eğitimi tamamlayanlar, işgücü piyasasına "*en tabandan*" (çoğunlukla erkekler) katılmakta veyahut hiç katılmamaktadır (çoğunlukla kadınlar).[90] Bu bağlamda Türkiye, Chevalier'in tipolojisinde geçen reddedilen genç vatandaşlık tipine uymaktadır. Zira Türkiye, gençleri gelir desteği konusunda ailelerine bağımlı, işgücü piyasası koşullarına karşı savunmasız (çoğunlukla erkekler) veya evde kalmaya zorunlu (çoğunlukla kadınlar) bırakmaktadır.

[84] Eurofound, 2012
[85] a.g.e.
[86] a.g.e.
[87] Kelly & McGuinness, 2013
[88] Kelly & McGuinness, 2013 ; Eurofound, 2012
[89] Carcillo et al., 2015
[90] Yilmaz, 2016, pp.10-12

Türkiye'den "reddedilen genç vatandaşlık tipi"ni temsil eden ülke olarak bahsetmek, NEET sorunlarını ele almanın, sadece bireysel tercihlerle veya gençleri hedef alan tek politika alanıyla sınırlandırılamayacağı anlamına gelmektedir. Aksine gençlerin içinde yaşadıkları politika süreçleri ve bağlamlar, gençlerin yaşamlarını ve eğitim ile istihdama erişimlerini şekillendirmektedir. Dolayısıyla bu bölümün devamında bahsi geçen politika tartışmaları, NEET ve gençlik politikalarının zorluklarını ele almayı ve ülkedeki bu zorlukları daha kapsamlı bir pencereden inceleyerek daha derin bir tartışma açmayı hedeflemektedir.

Aktif işgücü piyasası politikaları (AİPP'ler) aynı zamanda genç istihdamına ilişkin önemli bir politika aracı olarak kabul edilmekte ve konuya ilişkin uygulanan ülke çapındaki politikalardan birini oluşturmaktadır. AİPP'ler, "*refah devletinin, iş arayanların istihdam olasılıklarını 'aktif olarak' artırmak ve işsizlik oranını azaltmak için kullandığı işgücü piyasası politika müdahaleleri*" olarak tanımlanmakta ve genellikle dört tür programdan oluşmaktadır: *i*) iş arama hizmetleri, *ii*) (işgücü piyasası için) eğitim, *iii*) özel sektör istihdam teşvikleri ve iv) kamu sektörü istihdamı.[91] Bu programların başlıca özellikleri, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte, şunlardır: iş arama eğitimi, danışmanlık, iş uygulamaları, temel ve yaşam becerileri eğitimi, ücret sübvansiyonları, serbest meslek hizmetleri, start-up hibeleri ve doğrudan kamusal işlerin oluşturulması ve tedariki. Genç işsizlikle başa çıkmaya çalışan AİPP'lerin etkinliğine dair deneysel bulgular, bir dizi program ve ülke bazlı politikalar göz önüne alındığında kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir. Bununla paralel olarak, birçok ülke genelinde gençlik odaklı AİPP bulgularını inceleyen son derece önemli çalışmalar mevcuttur.[92] Literatür içerik taraması (ör. anlatı analizi) ve nicel inceleme yürüten Avrupa Eğitim Vakfı (2014), AİPP program türlerine göre etkinliklerin sistematik olarak örüntülerini belirlemiştir.[93] Örneğin, **ücret sübvansiyon programlarının** piyasaya girecek gençlerin ihtiyaçlarını çözmede etkili oldukları keşfedilmiştir. Bunun için ise bu programların, iyi tanımlanmış bağlamlardaki (sektör, bölge vs.) spesifik hedef grupları için tasarlanmış olmaları ve büyük ölçekli müdahaleyle işgücü piyasası için yıkıcı olmaması gerekmektedir.[94] Ayrıca **beceri eğitim programlarının**, "*en bilindik, en sık kullanılan ve teorik olarak da beşeri sermaye bileşenine sahip olmasından dolayı en ümit verici program*" olduğu anlaşılmıştır. Ancak etkileri uzun vadede gerçekleştirilen bu eğitim programlarının "*dört ila beş aylık bir sürede maksimum etkinlik sağladığı düşünülmektedir*".[95] Gençlik odaklı AİPP'lerin etkinliğini anlamada mevcut bulguların önemi olmasına karşın, AİPP'lerin yapısal işgücü piyasası problemlerini çözemeyeceğini ve "*özellikle de arz durgunluğu dönemlerinde istihdam yaratamayacağını*" dikkate almak gerekmektedir. Öte yandan, ILO (2015) tarafından belirtildiği gibi AİPP'ler, "*bir yandan işgücü ve sosyal adaletin etkili dağılımını teşvik ederken diğer yandan da eğitim ve işgücü*

[91] Kluve, 2014
[92] Bkz. örneğin, Kluve, 2014 ve Maibom, Rosholm, & Svarer, 2014.
[93] Kluve, 2014
[94] a.g.e.
[95] a.g.e.

piyasası başarısızlıklarının telafi edilmesine" ve "işgücü piyasasından kopuşların önüne geçip kriz sonrası iş bulmaları için gençleri hazırlamaya yardımcı olmaktadır".[96]

AİPP'lerin uygulanması ve etkinliği Türkiye bağlamında incelendiğinde, AİPP'lerin gençlerin istihdamı hususunda önemli bir ölçüt olduğu, ancak gençlerin işgücü piyasasına entegre edilmesi ve becerilerinin geliştirilmesi için daha başka önlemlere ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. AİPP'lerin ulusal düzeyde uygulanması, önemli ölçüde AB ve Dünya Bankası tarafından teşvik edilen politika reformlarının yaşandığı 2004 yılına dayanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), ülkedeki AİPP'lerin yürütülmesinde öncü rol oynamıştır.[97] İŞKUR'un öncülüğünde işgücü geliştirme kursları, girişimcilik eğitimi, KOSGEB girişimcilik destek programı ve iş başında eğitim (stajyerlik) programları uygulanarak işsizliği azaltmak ve işgücü becerilerini iyileştirmek amaçlanmaktadır.[98] AİPP'lerin gençleri özel olarak ele almasıyla ilgili olarak Onuncu Kalkınma Planı uyarınca Orta Vadeli Planda alınan politika önlemleri şöyledir[99]:

- *Gençlere işgücü piyasası taleplerine uygun temel ve mesleki beceriler telkin edilecek; genç işsizliğini azaltmaya, işgücü piyasasındaki gençlerin entegrasyonunu kolaylaştırma, iş ve aile yaşamına uygunluğunu sağlamaya yönelik politikalar uygulanacak; bölgesel ve sektörel bazda yapılan etki analizlerine dayanarak aktif işgücü piyasası politikaları uygulanacak.*
- *Politika kapsamında işgücü piyasasındaki gençlerin entegrasyonunu hızlandırmak ve becerilerini iyileştirmek amacıyla genç istihdamı ve girişimciliği desteklenecek. İlk defa işe giren, yeni iş kuran ve kendi işlerini yürütmek isteyen gençlere ve de genç çiftçilere kredi yardımı, nakdi yardım ve gelir vergisi muafiyeti sunulacak.*

Beceri eğitimi ve girişimcilik çerçevesinde AİPP'ler, politika dokümanlarında spesifik olarak gençlere değinse de, genel olarak gençleri veya NEET gençleri doğrudan önceliklendiren ve hedef alan bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna ek olarak 2013 yılında İŞKUR programlarının etkisini analiz eden Dünya Bankası raporuna göre, İŞKUR istihdam eğitiminin genel etkisi göz ardı edilebilecek kadar küçük bir seviyedeyken; kursların istihdam kalitesi üzerinde küçük ama önemli etkisi olduğu ortaya konmuştur.[100] Bulgulara istinaden rapor, hedef grubunun iyi tasarlandığı mesleki eğitimin ve özellikle gençler arasındaki beklentiler ile gerçeklik arasındaki uyuşmazlığın önemini vurgulamaktadır."[101] Rapor, özel olarak Türkiye'deki AİPP'lere genç odağında yaklaşmamasına rağmen, işgücü piyasasına etkili bir şekilde entegrasyonlarını sağlamak adına gençleri hedefleyen ve onların spesifik ihtiyaç ve beklentileriyle uyuşan AİPP'lerin tasarlanmasına katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak genç kadınların eğitim durumları, yüksek işgücü piyasasına tutunma seviyesi ile ilintilidir. Üniversite eğitimleri için genç kadınlara sunulan fırsatlardaki artış, bu kişilerin gelecekteki istihdam fırsatları üzerinde pozitif bir etki sağlayabilmektedir. İstihdam maliyetlerine ilişkin teşvikler ve sosyal güvenlik yardımları gibi özel olarak gençleri ve kadınları hedef alan aktif işgücü piyasası politikaları, bu grupların işgücü piyasasına erken dahil olmasını artırmada istenilen seçeneklerdir ve sürdürülmesi / teşvik edilmesi gerekmektedir.

[96] Rosas, 2015
[97] Gökşen, Yükseker, Kuz, & Öker, 2015
[98] Avrupa Komisyonu, 2017
[99] a.g.e.
[100] Dünya Bankası, 2013
[101] a.g.e.

Türkiye'deki NEET gençlerin dörtte üçü kadınlardan oluşmaktadır. Kadınların işgücü piyasasına katılmamaları, ücretsiz ev işleri ve bakım faaliyetleriyle bağlantılıdır. Bu problemi çözmeye yönelik önemli bir adım olarak, erişimi kolay olan, genç kadınların ev işlerinin yerine geçecek ve onlara evlerinin dışında işgücü piyasasına tam olarak entegre olma seçeneği ve fırsatı verecek hizmetler sunulabilir. Türkiye'de kadın istihdamı ile refah devlet yaklaşımı noktasında sosyal bakım hizmetleri tedarikini bir bağlama oturtmak önemlidir. Yukarıda da bahsedildiği üzere Türkiye, refah devleti olarak yürüttüğü politikalar bağlamında cinsiyetçi özellik taşımaktadır. Bu politikalar yapısal olarak kadınları ataerkil aile ilişkilerine bağımlı kılmakta, işgücü piyasasına erişim hususunda kadınlara karşı ayrımcılık yapmaktadır.[102] Bu bağlamda "*yüksek kalite, düşük maliyetli sosyal bakım hizmetleri sağlama ve kadın işgücü tedarikindeki kısıtlamaların kaldırılması*", sadece NEET genç kadınlarının sorunlarını çözme adına değil, aynı zamanda kapsayıcı politika çözümleri sunmada da son derece önem arz etmektedir.[103] Ilkkaracan, Kim ve Kaya (2015) tarafından bu kapsamda yürütülen bir çalışmaya göre, OECD'nin ortalama okul öncesi eğitime kayıt oranına yetişmek için Türkiye'nin erken çocukluk bakımı ve okul öncesi eğitim (ECCPE) sektörüne ek kamu yatırımı yapması durumunda, ECCPE ve diğer sektörlerde 719.000 yeni iş yaratılabilecektir (bu işlerin %73'ünün kadınları istihdam etmesi öngörülmektedir). ECCPE sektör yatırımını inşaat yatırımlarıyla kıyaslayan yazarlar, ECCPE sektörüne yapılacak bu yatırımın, yeni iş yaratma bakımından inşaat sektörüne nazaran daha yüksek oranda sosyal güvenlik yardım kapsamı ve güvenceli istihdam sağlamasını beklenmektedir. Buna ilaveten, kamu yatırımlarına ekonomik talep yaratma perspektifinden bakıldığında ECCPE sektöründeki genişleme, "*düzgün istihdam yaratma, cinsiyet eşitliği, yoksulluğun azaltılması ve de mali sürdürülebilirlik*" konularına katkı sağlayacak; kadınların işgücü piyasasına katılımını artıracak önemli bir katalizör görevi görecektir. Dolayısıyla ECCPE sektörüne yapılan kamu yatırımlarını önceliklendirme vurgusu yapan bu çalışma, kadınları işgücü piyasasına katacak ve ülkede kapsayıcı, sürdürülebilir büyüme sağlayacak farklı politika uygulamalarının tartışılması için de yenilikçi bir bakış açısı sağlamaktadır.

Türkiye'de çocuk, engelli ve yaşlıların bakımı için ailelere yapılan nakdi yardımları kapsayan evde bakım hizmetlerinin cinsiyetçi yaklaşımı, hastabakıcı olarak kadınların rolünü pekiştirmektedir.[104] "*Aile içi bakım hizmetinin kurumların üstlendiği bakımın yerini aldığı*" sosyal bakım politikası, işgücü piyasası katılımı yerine evde bakımın ikamesini sunmakta ve bu şekilde geleneksel aile rolünü üstlenmesi için kadınları teşvik ederek, onları işgücünden uzaklaştırmaktadır.[105] Buğra (2017) tarafından konu edildiği üzere "*düşük maaş, uzun çalışma saatleri ve yetersiz kamusal sosyal bakım hizmeti bir araya geldiğinde bu durum kadınları, işgücü piyasasına katılmaktan alıkoymaktadır.*" İşgücü piyasasının talep tarafından bakıldığında ise, tekrarlayan cinsiyet eşitsizliği söz konusudur. Erkeklere kıyasla kadınların düşük maaşlı işlerde ve

[102] Bugra ve Yakut-Cakar, 2010
[103] Ilkkaracan, Kim ve Kaya 2015
[104] Bugra & Yakut-Cakar, 2010; Yilmaz, 2018
[105] Bugra & Yakut-Cakar, 2010

daha düşük pozisyonlarda çalışması daha olasıdır[106], ki bu da gençler arasında NEET kadınların oranının daha da yüksek olmasına yol açabilmektedir.

Özellikle kısıtlı istihdam ve engelli bireylerin eğitim beklentilerine odaklanan politika teşvikleri, Türkiye'nin NEET sorunuyla mücadele etmesinde önemli bir rol alabilir. Yılmaz (2019), nitel çalışmasında ileri sürdüğü üzere; düşük eğitim düzeyinin, düşük fiziksel ve/veya bilgi erişilebilirliğinin yanı sıra iş yeri ayrımcılığı ve cinsiyet eşitsizliği gibi diğer yapısal ayrımcılıklar, engelli bireylerin işgücü piyasasına katılımı için engel teşkil etmektedir.[107] Engelli bireylerin işgücü piyasası katılımını artırmak için kısmi gelir vergisi muafiyeti sunulmasına ve 2009 yılında BM Engelli Hakları Sözleşmesinin kabul edilmesine rağmen, Türkiye'de hak temelli yasal çerçeve sunmak ve engelli bireylere karşı var olan sosyal tutumda değişim sağlamak adına daha bütünsel yaklaşıma gerek duyulmaktadır.[108] Diğer bir deyişle, mevcut politika teşviklerini ayrımcılık karşıtı, kapsayıcı ve sistematik politika çabaları ve önlemleriyle destekleyerek, engelli bireylerin sosyal entegrasyonları sağlanmalıdır. İşgücü piyasası entegrasyonu ve etkili eğitim politikaları, toplum genelinde olduğu gibi engelli bireyler için de birbirini dışlayan olaylar değildir. Engelliler için eğitime erişim hakkı, Türkiye'deki kapsamlı yasal çerçeve ile hukuken sağlanmıştır[109]; ancak engellilerin eğitime erişimde yaşadığı sorunlar, uygulanabilirlik seviyesinde politikaların yetersiz kaldığını göstermektedir.[110] Türkiye'de engelliliğe dair verilerin, güncel olmamasına ve alt kırılımlar bazında sunulmamasına sık rastlanılmaktadır. Nitekim bu konu üzerine yapılan en güncel veri toplama çalışmalarından biri, Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve TÜİK işbirliğiyle 2010 yılında yapılan ve engelli bireylerin sorunlarına ve beklentilerine odaklanan araştırmadır.[111] Bu araştırmaya göre, 6 yaş üstü kayıtlı engelli bireylerin %41.6'sı okuma yazma bilmemekte; %18.2'si ise okuma yazma bilmekte olup bir diploma sahibi değildir. Bu engelli bireylerin ancak %7.7'si lise veya üstü bir eğitim almıştır.[112] Bu çarpıcı sayılara ek olarak Sart ve diğerleri (2016), okula kayıt yaptırsalar bile, fiziksel altyapısal problemler, materyal eksikliği; danışman gibi kilit personel eksikliği; öğretmenler, diğer öğrenciler veya aileler tarafından dışlanma ve ayrımcılık gibi sorunlarla engelli çocukların karşılaştıklarını konu edinirler.[113] Bu sebeple, mevcut durumda karşılaştıkları sistematik ve toplumsal zorluklar olmadan engellilerin işgücü piyasasına ve eğitime katılımlarını gerekli politika müdahaleleri ile sağlamak önem taşımaktadır.

Politika dokümanlarındaki vurgu çoğunlukla 'gençlerin gönüllülük faaliyetlerini' teşvik etmeyle sınırlı kalsa da gençlerin sivil topluma katılımını artırma konusu, 2012 yılından beri Türkiye'nin resmi politika gündeminde yer almaktadır. 2012 tarihli ve 4242 sayılı Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi,

[106] Gedikli, 2015
[107] Yılmaz, 2019
[108] a.g.e.
[109] Bkz. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun 2005 yılında onaylanmış; 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 1997 yılında kabul edilmiş; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 2012 yılında revize edilmiştir.
[110] Sart, Barış, Sarıışık ve Düşkün, 2016
[111] Bu araştırma, Ulusal Engelli Bireyler Veri Tabanına kayıtlı 280.014 engelli bireyi kapsayan hedef kitle ile sınırlandırılmıştır.
[112] Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve TÜİK, 2010
[113] Sart, Barış, Sarıışık ve Düşkün, 2016

genç insanların gönüllülük faaliyetlerini artırma, farkındalık yaratma ve STK'lara katılımlarını destekleme hedeflerine önem vermektedir.[114] Bu hedef içerisindeki gençlerin sivil topluma katılımı, tanımında gönüllülük faaliyetleriyle sınırlandırılmış olmasına karşın, politika dokümanlarında 'genç' kelimesinin açık beyanına bu dokümanla rastlamaktayız.

Gençlerin katılımını sağlamak adına gençlik STK'larının halihazırda uyguladığı alternatif modelleri keşfe değerdir. STK'ların sunduğu her alternatifler, politika tartışmalarına katkı sağlayabilecek faydalı kaynaklardır. 11. Kalkınma Planı (2019-2023) Gençlik Çalışma Grubu Raporu, sivil toplum ve kamu kuruluşları arasında işbirliği sağlamak ve gençlerin demokratik katılımını ve genç gönüllüğünü artırmak adına kurumsal reformlara ilişkin bir dizi politika sunmaktadır. Raporun 'katılım' kısmı, gençlerin sivil toplum kuruluşlarına katılımlarını artırmanın gerekliliğine değinir.[115] Rapor, gençlik politikalarının NEET'leri cinsiyet ve bölgesel dağılımlara göre ele alınması ve NEET'lerin sosyal hizmetlere ve kamu hizmetlerine erişimlerinin iyileştirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Ancak rapor, bu sistemin nasıl tasarlanabileceği ve sivil toplum kuruluşlarının sürece nasıl dahil edileceği hakkında detay sunmamaktadır. Gönüllülük konusunda ise rapor, gençlik gönüllülüğünü desteklemek ve genç gönüllülerin maddi yardım gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak kanallara resmiyet kazandırmak adına yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu kabul etmektedir. Raporda ortaya atılan bu husus, gençliğin topluma katkısını meşrulaştırma ve kabul etme açısından özellikle önemlidir. Nihayetinde gençlerin katılımlarını artırmayı ama bunu yaparken de ihtiyaçlarının hızlı bir şekilde yapılandırılması ve yasal olarak uygulanmasını sağlamayı amaçlar. Raporun bu önerisi, gençlerin demokratik katılımlarını artırmaya yönelik yasal yapıyı iyileştirmek için sivil toplum kuruluşlarının sürece dahil edilmesine, gönüllülük modellerini öne çıkarmaya ve gençleri günlendirmeye yönelik sivil toplumu kapsayan alanlara işaret etmektedir.

3.3 Türkiye'de Gençlerin Gelişimine ve Güçlendirilmesine Yönelik Sivil Toplum Modelleri

Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), gençlerin topluma katılımını ve güçlenmesini sağlayan önemli aktörlerdir. Beşeri sermaye kaybını önlemek, işsizlikle ve okul bırakma ile ortaya çıkan zorlukları azaltmak adına ülkeler, hem kamu politikaları hem de alandaki sivil kuruluşların desteği ile çeşitli stratejiler geliştirmektedir.[116] STK'ların gençlik programlarına katılımı, birçok OECD ülkesinde etkili olmaktadır. Bu eğilim sadece Avrupa ile sınırlı kalmamaktadır. Ürdün, Fas ve Tunus gibi OECD-ODKA ülkeleri de gençlerin sivil katılımlarını geliştirme üzerine çalışmalar yürütmektedir (OECD, 2018). Gençlerin topluma katılımlarını artırarak onları etkin kılma ve güçlendirme, şüphesiz önemli bir politika konusu haline gelmiştir. Bu kapsamda, raporun bu bölümünde gençlerin

[114] Dereci & Ersen, 2017
[115] Kalkınma Bakanlığı, 2018
[116] Eurofound, 2012; Müller & Gangl, 2003

güçlendirilmesine yönelik Türkiye'deki bazı sivil toplum modelleri incelenecektir.

STK Örnek İncelemeleri

Bu çalışmanın bir parçası olarak Türkiye'de gençleri güçlendiren 4 STK, örnek olarak seçildi. Bu STK'ların faaliyet modelleri incelenerek gençlerin ekonomik ve sosyal katılımlarını, topluma entegre edilmelerini nasıl artırdıklarını anlamaya çalıştık. Bu STK'ların her birinin, farklı operasyon/faaliyet modelleri, gençleri etkinliklerine dahil etmede farklı yolları ve farklı hedef/faydalanıcı kitlesi bulunmaktadır. Spesifik olarak NEET gençliğini hedef almamalarına ve onlarla çalışmamalarına rağmen bu STK'lar, gençlerin katılımına ve güçlendirilmesine dair pozitif modeller teşkil etmekte, gençliği topluma katmak ve daha aktif vatandaşlar olmalarını sağlamak üzere fırsatlar sunmaktadır. Raporun bu kısmında, gençlik STK'larının gençlerin sivil ve ekonomik faaliyetlere katılımlarını ve bağlılıklarını artırabildikleri bazı pozitif yolların altını çizmeyi amaçlamaktayız. Çalışmada aşağıdaki tanımlar kullanılacaktır. Bu tanımlamalarda gençlik çalışmalarına dair mevcut literatüre istinaden gençlerin, sivil katılım faaliyetlerine dahil edilme/katılma aşamalarına değinilmektedir.

Gelişme (Olumlu gençlik gelişimi): bir yandan gençlerin teknik ve sosyal becerilerini geliştirirken, diğer yandan kendilerine güvenmelerini; yeterli, yararlı, değerli ve güçlü hissetmelerini sağlamayı amaçlayan süreç ve çalışmalardır.

Güçlendirme (Kolektif gençlik güçlenmesi): Gençlerin olgusal muhakeme yetkinliklerini, karar alma ve problem çözme becerilerini iyileştirmeyi; grup çalışması yapabilecekleri, gruplara liderlik edebilecekleri ve toplumları için faaliyetlerde bulunabilecekleri bir çevre yaratmayı amaçlayan süreç ve çalışmalardır. Bu süreç ve çalışmalar, aynı zamanda gençlerin gelişimini de kapsamaktadır.

Katılım (Gençlerin sosyal katılımı): Gençlerin pozitif, eşitlikçi ve adaletli sosyal değişim yaratmada kendilerini güçlü aktörler olarak görmelerini sağlamayı; kamusal hayata aktif olarak katılımlarını sağlayarak onların teknik, sosyal, analitik, sorgulama becerilerini geliştirmeyi; onları ilgilendiren kararları almalarını ve etkilemelerini, sosyal katılım bağlamında kritik farkındalıklarını geliştirmeyi amaçlayan süreç ve çalışmalardır.[117] Bunlara, gençlerin güçlendirilmesi çabası da dahildir.

Yukarıdaki tanımlara dayanarak sosyal katılım, pozitif, eşitlikçi sosyal değişim yaratmayı ön plana çıkaran bir aşama olarak kabul edilmektedir. Söz konusu değişim, bu süreçlerle sürekli etkileşim halinde olarak gençlerin bireysel gelişimleri ve kolektif güçlendirmelerini içerir. Genel olarak bu tanımlar, olumlu gençlik gelişimi ve güçlendirmesine odaklanmaktadır. Doğrudan ve özel olarak NEET sorununu ele almasalar da bu modeller belirli yollarla, gençleri güçlendirme ve dahil etmenin yollarına odaklanmaktadır. Bu sayede gençlik

[117] Bu çalışmanın odak noktası, gençlerin sivil topluma katılım faaliyetlerinde yer almasıyla sınırlı olduğu için katılım kavramı, özellikle sosyal katılımı ifade etmektedir. Genç insanların siyasi karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına katılımlarına ilişkin siyasi ve ekonomik katılım, bu çalışmanın kapsamına dahil edilmemiştir.

faaliyetlerini artırmanın olumlu seçeneklerini/yollarını sunmaktadır. Söz konusu modeller, işgücü piyasasının yanı sıra geniş ölçüde toplum ve sivil toplum eylemlerinde gençlik faaliyetlerini artırmaya yönelik olumlu çözümler ve katılım modelleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada, ortak amaçları gönüllülük esasına dayalı olarak ve/veya sosyal sorumluluk projesi kapsamında genç bireylerle çalışmak olan Türkiye'deki 4 farklı sivil toplum kuruluşu, gençlerle birlikte yürüttükleri örnek programlar bakımından incelenmiştir. Bu kuruluşlar, raporda ele alınma sıralarına göre şöyledir: Young Guru Academy (YGA), Kızlar Atakta Projesi, Toplum Gönüllüleri Vakfı ve TOY Gençlik Derneği'dir. İyi uygulama örneği olduğunu düşündüğümüz bu kuruluşlar ve programları, gençlik projeleri geliştiren ve/veya genç gönüllülerle çalışan sivil kuruluşlar üzerine bir ön çalışmaya istinaden belirlenmiştir.[118]

Çalışma kapsamında kuruluşların yazılı dokümanları incelenmiş, yöneticiler ve gençlik çalışanları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler düzenlenmiş ve gönüllü gençlerle odak grup görüşmesi yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın başında gençlik çalışmaları alanında uzmanlarla da yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. İncelemenin amacı, faaliyet modellerinin hedef grubun gelişimini, güçlenmesini ve katılımını nasıl desteklediğini anlamaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de ilgili programların müdahale modellerini odak noktasında tutmaktadır.

Örnek İnceleme 1: Young Guru Academy (YGA)

Young Guru Academy (YGA), 2000 yılında kurulmuş kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. Kuruluş, sosyal ihtiyaçlara çözüm üretmeyi hedefleyen teknolojik inovasyon projeleri geliştirerek gençleri güçlendirmeye çalışmaktadır. YGA gönüllüleri, bulundukları toplulukların sorunlarını çözmeye yardımcı olacak uluslararası projeler geliştirmektedirler. İşbirliği ortamının yanı sıra geliştirdikleri inovasyonlar, gönüllüleri toplumda birer rol model haline getirmektedir.

Güçlendirme Modeli

YGA'nın ana ve bütüncül amacı, girişimcilik özelliklerine sahip genç nesiller yetiştirerek rol model olmalarına yardımcı olmaktır. "İnsanlığa faydalı teknoloji temelli inovasyon uygulama" ve bu inovasyonları tüm dünyaya açma vizyonu, bütünüyle kuruluş çalışmalarının odak ve kapsamını belirlemektedir. YGA'nın amacı, vicdanla inovasyonu birleştiren geleceğin liderlerini yetiştirmektedir. Bu kriterler, YGA'nın gençler üzerinde başarmaya çalıştığı zihinsel gelişim türüne işaret etmekte, hedef grubuna yönelik kıstas ve tercihleri de oluşturmaktadır.

Yukarıda bahsedilen mekanizmalar kapsamında YGA'nın, gençleri geliştirme, güçlendirme ve entegre etmede kullandığı temel yaklaşım ve metotlar şu şekildedir:

[118] İyi uygulama örneğini seçerken dikkate alınan hususlar şöyledir: programların etkililiği ve bunu kanıtlayacak verilerin mevcudiyeti, kuruluşların yapısı ve kapasitesi, programların genç gönüllülerle etkileşim yolları, gençlik ve gençlik güçlendirmesine yönelik yaklaşımları. Çalışmada kapsanan program yelpazesi geniş tutulmaya çalışılmıştır. Çalışmaya gönüllü katılım esası, örnek kuruluş seçiminde belirleyici olmuştur.

- **Mentorluk / Rol Modeli Oluşturma:** Mentoru izleyerek/gözlemleyerek, onunla yakın çalışarak, tartışarak ve fikir paylaşımında bulunarak öğrenmektir. Mentorluk görevi, YGA için oldukça önem arz etmektedir ve kişisel gelişim açısından en önemli araçlardan biridir. Tutum ve davranışlarıyla mentorlar, gönüllülere rol model olma sorumluluğunu üstlenirler. Bu aynı zamanda YGA'nın küçük gruplar halinde birkaç genç bireyden oluşan yakın etkileşim modelinin önemli bir parçasıdır.
- **Gençlere güvenli ortam sağlama (Güven ortamı):** Bu yaklaşım, YGA'nın en temel yaklaşımlarından biridir. YGA'nın tüm çalışmalarının ve sistemlerinin temelinde, gençlerin ancak kendilerini güvende hissettikleri uygun bir 'çevrede' gelişebilecekleri ve gerçek potansiyellerine ulaşabilecekleri varsayımı bulunmaktadır. Gençler, etkileşimin desteklendiği bir takım ve kuruluş içerisinde üretken bir çalışma ortamında tam potansiyellerini gösterebilirler. Ancak bu şekilde tam olarak olgunlaşır ve tam işlevselliğe ulaşmış bireyler haline gelirler. YGA, gençlere bu tarz bir ortam sunabilmek için oldukça kapsamlı bir sistem ile çalışmaktadır. Aynı zamanda gençlerin, bu ortamın oluşmasına tam anlamıyla katkıda bulunmalarını da sağlamaktadır: bireysel ve takım bazında ortamın sistematik değerlendirmesi, süreç içerisindeki en önemli araçlardan biridir.
- **Takım çalışması ve öğrenmesi:** "Birlikte başarma" ilkesi, YGA yaklaşımlarının merkezinde yer alır. Birlikte başarma; gençlerin birlikte güçlenmeleri, proje üzerinde çalışırken birbirlerinden öğrenmeleri, yapıcı olarak birbirlerini sorgulamaları ve gözlem ve deneyimlerini birbirleriyle paylaşmaları anlamına gelir. Bu süreçler de güven ortamı ile desteklenmektedir. Takım çalışması ve takım öğrenmesinin en önemli araçlarından biri, her hafta başında 1.5 saatlik süreç toplantılarıdır. Bu toplantılarda genç üyeler, bir önceki hafta onları etkileyen deneyimlerini ve gözlemlerini paylaşır. Gündeme getirilen konular, ekipçe farklı perspektiflerden ele alınarak tartışılır.
- **Yapısal özgürlük:** Bu kavram, gençlere fikirlerini ifade etme ve gerçekleştirme özgürlüğü ve alanı tanımakla beraber, gençleri ve çalışmalarını destekleyen, karar almalarına/uygulamalarına ve öğrenmelerine yardımcı olan yapıların ve mekanizmaların mevcut olduğu anlamına da gelmektedir.

YGA programının ana hedeflerinden biri, sosyal fayda amacıyla yaptıkları işlere, sistematik bir perspektifle yaklaşmalarına müsaade etmektir. Bu perspektifte gençler, şu soruyu sorarlar: "*Bu işi nasıl daha iyi, daha etkili yapabilirim ve nasıl daha fazla insana ulaşabilirim?*" Bu yaklaşım, sadece gönüllülerle sınırlı kalmaz; YGA çalışanlarının, YGA ile bağlantılı süreç ve kararları nasıl ele aldıklarını da belirler. Sahadaki somut gözlemlere istinaden, bilim oturumları nasıl daha etkin ve etkili kılınabilir, daha fazla çocuğun hayatına dokunabilmek için bu oturumlar nasıl daha fazla okulda düzenlenebilir soruları her daim YGA'nın gündemindedir.

Hedef Grup

YGA'nın hedef grubu, Türkiye ve dünyadaki sosyal sorunların farkında olan ve bu sorunlarla ilgilenen (sorumlu), bu sorunların çözülebileceğine ve bazı şeylerin

değişebileceğine inanan (umutlu), bu sorunların çözümü için gereken değişimleri gerçekleştirecek zaman ve çabayı sarf etmeye istekli genç bireyler olarak tanımlanmaktadır.[119] Bu kriterler aynı zamanda YGA gençlerinin kanatlarının tanımını da oluşturmaktadır: "**vicdan**" ve "**donanım**" kanatları.[120] Genç bireyler, sosyal konularda farkındalık sahibi olmalı, sosyal sorumluluk alabilmeli ve insanlığın pozitif değişimine katkı sağlayacak şekilde harekete geçmelidir. Gençlerin sosyal fayda yaratmada kullanılabilecek son teknoloji trendlerini takip etmesi, bu trendlere ayak uydurabilecek bilgi ve becerilere sahip olması YGA için çok önemlidir. Ancak bu sayede gençler, etkili takım çalışması ve teknoloji kullanımı ile kalıcı, etkili, pratik sosyal fayda yaratabilirler. Bu değişim, YGA'nın tutum ve güvenli ortama yönelik yaklaşımıyla desteklenmektedir: Gençler, etkili bir şekilde çalışabildikleri ve birbirleriyle etkileşime girebildikleri bir takım ve kuruluş içerisinde, uygun bir şekilde tasarlanan ortamda tam potansiyellerini gösterebilmekteler.

Faaliyetler

YGA'da yıllık programlar; sosyal inovasyon projelerini gerçekleştirmek üzere ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileriyle (YGA gönüllüleri) birlikte yürütülür. Start-up şirketleri, teknolojik buluşlardan ortaya çıkan yapılardır. YGA programları aracılığıyla yürütülen faaliyetlerin birer ürünü olan bu buluşlar, kendi başlarına faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri bir seviyeye ulaşırlar. Çocuklara teknolojiyi sevdiren ve öğreten TWIN Science ile görme engellilerin hareketliliğini iyileştirmeye yönelik sesli baston WeWALK, bu start-up'ların bilinen en iyi örnekleridir. Her iki proje de, önceden YGA gönüllüsü olup YGA'ya dönen mezunlar tarafından geliştirilmiş ve uygulamaya konmuştur.

Üniversite öğrencilerine yönelik YGA programları, her yıl çok sıkı bir seçme sürecinin ardından 30 ile 50 genç üniversite öğrencisini 1 yıllık programına kabul etmektedir. YGA faaliyet modelinin en önemli bileşenlerinden biri de kendini bir *girişimci okulu* olarak görmesi ve de gençlerle birebir etkileşim ve kapsamlı işbirliği ilkelerini benimsemesidir. YGA nispeten büyük bir kuruluş olmasına karşın, her yıl programa sınırlı sayıda gönüllü kabul edilmesinin ana sebeplerinden biri de budur.

Programa katılan gençler, ilk yıllarında *Anadolu'da Bilimi Teşvik Etme Projesi* üzerinde YGA mezunlarıyla birlikte çalışırlar ve hayallerindeki ortaklar tarafından verilen eğitimi alırlar. Bu ilk yıllarda genç bireyler ve takımları, TWIN bilim setlerini kullanarak Anadolu'nun çeşitli illerindeki dezavantajlı köy okullarında okuyan çocuklar için bilim oturumları düzenlerler. Bu oturumların planlama, yürütme ve değerlendirme aşamalarına katılırlar.

Anadolu'daki bilim oturumları, "genç üniversite öğrencileri" programının çok önemli bir bileşenidir. Tüm genç gönüllüler ilk yıllarında katıldığı bu program, aşağıda da bahsedeceğimiz üzere YGA'nın "uygulamalı öğrenme" yaklaşımının

[119] Gençlik çalışmalarında bu kategorilerin karşılıkları, genel hatlarıyla kritik farkındalık, yeterlilik ve eylemliliktir.
[120] Değerlendirme sonrası programa kabul edilen gençlerin, çoğunlukla Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinde okudukları dikkate alınmalıdır. Bu kriterler, genellikle "mesleki yetkinlik"lerle ilgilidir.

temel parçasıdır.[121] Buradaki amaç, gençlerin proje uygulaması ve takım çalışması gibi becerilerini pratiğe dökmelerini ve Türkiye'nin farklı bölgelerindeki sorun ve zorluklara yönelik farkındalık ve sorumluluk duygusu geliştirmelerini sağlamaktır. İlk yıllarında gençler, ilgilerine, isteklerine, başarılarına ve mentorlarının değerlendirmelerine göre programa devam etme fırsatı bulurlar.[122] İlk senenin ardından programa devam eden gençler, bilim kampanyasının yanı sıra YGA'nın diğer projelerine katılma, start-up'lara destek olma ve süreç içerisinde kendi uzmanlık alanlarını (pazarlama, teknoloji gelişimi vs.) belirleme şansı yakalarlar.

Özetle YGA, sunduğu çözümler ve bu çözümlerin etkilerini sürekli olarak iyileştirme ve geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşım çerçevesinde genç girişimcilik programını tanımlamaktadır. Aynı zamanda programı ve programın çocuklar üzerindeki etkisini sürekli olarak gözden geçirmeye olanak tanımakta ve toplumun daha geniş kısımları tarafından erişilebilen daha etkili bir program yaratabilmek için takım üyelerinin, gerektiğinde yenilikçi (yaratıcı) aksiyon almalarına izin vermektedir. Bu yenilikçi faaliyetler gönüllülere, gelişimlerini YGA içerisinde sürdürebilecekleri yeni bir ortam sunar.

[121] YGA, 2019 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile imzaladığı protokol kapsamında bu bilimsel oturumları yürütmektedir.
[122] YGA, her yıl yaklaşık 50,000 başvuru aldığını belirtmektedir.

Örnek İnceleme 2: Kızlar Atakta Projesi

2015 senesinde kurulan Kızlar Atakta, temel sosyal haklardan yoksun 12-18 yaş arasındaki genç kızları güçlendirmeye yönelik tasarlanan bir projedir. Proje, toplumsal olarak dışlanmış dezavantajlı genç kızların spor, doğa ve takım çalışması yoluyla zihinsel ve fiziksel kapasitelerini artırmayı hedeflemektedir.

Kızlar Atakta projesi, bir hafta süren yaz kampları, iki günlük hafta sonu kampları, uzun dönem bire bir mentorluk görüşmeleri (rol model gönüllü genç kadınların katılımıyla) ve açık kaynak eğitim materyalleri aracılığıyla yürütülmektedir.

Hedef Grup

Proje, genç kızların özgüvenlerini kaybetme riskinin en yüksek olduğu ergenlik dönemine odaklanmakta ve genç kızları özgüven, temel yaşam becerileri, cinsiyet ve sosyal duyarlılık gibi konularda güçlendirmeyi hedeflemektedir. Projenin çıkış noktası, klasik eğitim sisteminin yetersiz kaldığı kişisel gelişim alanları için destekleyici / tamamlayıcı bir ortam sunmaktır. Bu kapsamda proje kurgulanırken, yukarıda belirtilen özgüven, temel yaşam becerileri, cinsiyet ve sosyal duyarlılık alanlarında genç yaşta yönlendirilmenin önemli bir değişim yarattığı düşünülmüş ve bu amaçla yola çıkılmıştır. Proje kapsamında farklı etnik gruplardan, kültürlerden ve sosyo-ekonomik sınıflardan gelen genç kızlar haftalık periyotlarla bir araya gelerek kendileri için hazırlanan haftalık kamp programlarını deneyimlemektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ilgili sivil toplum dernekleri ve özel sektör tarafından desteklenen proje, Empower Vakfı'nın bağış fonu ile Düşler Akademisi Kaş tesislerinde hayata geçirilmektedir.

Güçlendirme Modeli

Programın uzun vadeli vizyonu, “yüksek motivasyona sahip, kendine güvenen, cesaretli ve sosyal açıdan aktif genç kızlar” yetiştirmektir. Bu vizyon kapsamında program, bu yaş grubundaki genç kızların spor, doğa ve takım çalışmaları ile zihinsel ve fiziksel kapasitelerini artırarak güçlenmelerini sağlamak amacıyla sürdürülebilir sosyal değişim programı geliştirme görevini üstlenmektedir.[123]

Bir hafta yeterince uzun olmamakla birlikte program, genç kızlara güçlenme hissini ve güç farkındalığını aşılamayı hedeflemektedir. Kamp programı, değişime yönelik çok önemli ve gerçekçi bir hedefinin olduğunu vurgulamaktadır. Bu hedef de genç kızlara sahip oldukları gücün farkına varmalarını sağlamaktır. Diğer bir deyişle, genç kızların yapamayacaklarını düşündükleri (bu yüzden de asla denemedikleri) çoğu şeyi aslında yapabileceklerini bariz bir şekilde göstermek amaçlanır. Bu amaç doğrultusunda

[123] Kızlar Atakta Projesi web sitesi: http://kizlaratakta.org

kamp etkinlikleri, katılımcıları sınırlarını zorlamaya yönelterek bir şeyler başarma hissini somut yaşatmak üzere tasarlanmıştır. Kamp modeline göre bu deneyim, genç kızların gelecekle ilgili karar alırken ve hayatlarıyla ilgili kişisel adımlar atarken kendilerini daha güvende ve daha cesaretli hissetmelerini sağlayabilmektedir.

Gönüllülerin Rolü

20 ile 30 yaşları arasındaki altı gönüllü genç kadın, rol modeller olarak her hafta kampı ziyaret etmektedir. Her yıl projeye gönüllülük çalışması olarak çok sayıda başvuru gelmektedir. Gönüllü rol modeller, saha gerekliliklerine ve geçmiş deneyimlerine dayanarak yapılan bir değerlendirmeye istinaden seçilmektedir. Kampın yoğun iş temposuna gönüllü olarak yardımcı olabilecek ve fiziksel olarak kampın zor koşullarına dayanabilecek genç kadınlar seçmeye gayret edilmektedir. Diğer kabul kriterleri ise şöyledir: gönüllülük deneyimi, doğa sporlarına yatkınlık, motivasyon ve heyecan, eğitim, sanat, spor, başarılı iş kariyeri.

Süreç boyunca kamp alanında kalan gönüllü genç kadınlar, tüm etkinliklere katılırlar, katılımcılarla sürekli etkileşim halinde olurlar, görev dağılımına göre yapılacak işlere destek olurlar ve hepsinden önemlisi, kamptaki tüm genç kızlar için rol model olurlar. Kızlar Atakta programı içerisinde her bir gönüllü birer rol modeldir.

Rol model olmak; davranışlarıyla, yaklaşımlarıyla, tutumlarıyla ve düşünce tarzıyla örnek olmak demektir. Aynı zamanda rol model olmak; genç kızlara, hayatlarını nasıl iyileştirebilecekleri ve nasıl daha iyi karar verebilecekleri hakkında ipucu vermek demektir.

Etki Değerlendirmesi:

Günlük değerlendirme, her günün sonunda katılımcıların gelişimine dair gözlemlerini ve değerlendirmelerini paylaşan gönüllülerle yürütülür. Karşılaşılan tüm zorluklar veya gönüllülerin kafalarındaki sorular, grup içerisinde tartışılır. Bir sonraki günün aktiviteleri planlanır. Gönüllülerden ayrıca kamp boyunca günlük tutmaları istenir. Bu isimsiz günlükler, gönüllülerin kendilerine ve katılımcılara dair gözlemlerini yansıtmanın yanı sıra program ekibi haftanın değerlendirmesini yaparken bir araç görevi de görmektedir.

Programın son gününde genç kızlar kamptan ayrıldıktan sonra, gönüllülerle nihai bir değerlendirme toplantısı düzenlenir. Bu toplantıda gözlemler, deneyimler, duygu ve düşünceler genel bir bakış açısıyla paylaşılır. Bu çalışma kapsamında gönüllülerle yürütülen görüşmede grup liderlerinden biri şunu ifade etmiştir: “Toplantı genellikle deneyimleri ve öğrendikleri şeyler hakkında konuşurken gönüllülerin gözyaşlarını tutamadığı heyecan ve duygu dolu bir ortamda gerçekleştirilir.”

2017 yılında yapılan bir sosyal etki çalışmasında, katılımcı genç kızlar program öncesi ve sonrası birkaç sonuç göstergesine dayanarak değerlendirilmiştir.[124] Araştırmaya göre haftalık etkinlikler süresince ortalama olarak genç kızların yaşamdan tatmin olma seviyesi %16, öz saygı seviyesi de (Rosenberg benlik saygısı ölçeği) %17 oranında artış göstermiştir. Bu çalışmaya ek olarak, anket, derinlemesine görüşmeler, odak grup tartışmaları, masa araştırması ve söylem analizi yoluyla toplanan verilere dayalı olarak 2015-2018 dönemini kapsayan ve karma metodoloji kullanan projenin bağımsız bir değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma, "katılımcıların güven, sosyal duyarlılık, temel yaşam becerileri ve pozitif cinsiyet algılarındaki değişimi" değerlendirmekte ve katılımcılar arasında güven, pozitif cinsiyet algısı ve temel yaşam becerilerinde olumlu bir değişim olduğunu ortaya koymaktadır. Kamp dönemi içinde müdahale süresinin uzun olmaması da dikkate alındığında projenin yarattığı bu sonuçayrıca önemlidir.[125]

[124] Kızlar Atakta (2017). Sosyal Etki Raporu. http://kizlaratakta.org/portfolio_page/kizlar-atakta-sosyal-etki-raporu-2017/ kaynağından alıntılanmıştır.
[125] Kızlar Atakta (2018). Kızlar Atakta Bağımsız Sosyal Etki Raporu 2015-2018 / Yönetici Özeti.

Örnek İnceleme 3: Toplum Gönüllüleri Vakfı

2002 yılında kurulan Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG), ülke çapında bir gençlik kuruluşu olup Türkiye'nin en büyük gençlik STK'sıdır.
TOG'un en önemli bileşeni, gönüllü üniversite öğrencileri tarafından oluşturulan ve aynı zamanda bu çalışmanın da odaklandığı TOG Gruplarıdır. Vakıf ayrıca araştırma, beceri geliştirme ve farkındalık yaratma programları, burslar, GençBank burs programı, sosyal sorumluluk projeleri kapsamında şirketlerle ortaklıklar; Yaşayan Kütüphane, 15-25 yaş grubuna yönelik TOG Gençlik Merkezleri gibi yaratıcı projeler aracılığıyla gençleri ve gençlik çalışmalarını desteklemektedir. Merkezi İstanbul'da bulunan Toplum Gönüllüleri Vakfı, 50'den fazla çalışanı ve çalışmalarını destekleyen birçok departmanı ile büyük bir kuruluştur. Genç bireylerle çalışan ve gençlik çalışması yürüten Toplum Gönüllüleri Vakfı personelinin çoğunluğu, TOG'a özgü yaklaşım ve süreçlerde deneyim sahibi gönüllülerdir.

Güçlendirme Modeli

Toplum Gönüllüleri Vakfı'nın gençleri ve yetişkinleri projelerde bir araya getiren uzun vadeli vizyonu, "**gençlerin öncülüğünde, yetişkinlerin rehberliğinde** toplumsal barış, dayanışma ve değişimi sağlamaktır". Vakıf, bu vizyonu gerçekleştirmedeki rolünü şu şekilde tanımlamaktadır: (a) gençlerin güçlendirilmesi ve (b) gençlerle birlikte sosyal barışın, dayanışmanın ve toplumsal değişimin sağlanması.[126] Vizyonu ve misyonu doğrultusunda Vakıf, kurulduğu günden bu yana genç insanlara ulaşmaya ve onların gelişimlerine katkıda bulunmaya çalışmakta, "çevresindeki sorunlara çözüm üretebilen, kendine güvenen, girişimci ve duyarlı" bir gençliğin oluşumuna katkıda bulunmaktadır." Bu bağlamda Vakfın hedef grubu tüm ülkeden gençleri kapsamakta ve çoğunlukla üniversite öğrencisi 18-25 yaş arasındaki gençlerden oluşmaktadır.

Vakfın yaptığı işlerin temelinde altı ilke bulunur. Vakıf, bu ilkelerin ilk günden itibaren genç üyelerce benimsenmesi için çalışmaktadır. Vakıf, bu altı ilkeyi şöyle tanımlamaktadır:

i. *Yaşam Boyu Öğrenme*: "Yeniliğe, geribildirime, değişime ve sürekli gelişime açık olma."

ii. *Ekip Çalışması*: "Sorunları birlikte tespit etme, çalışmadaki sorumlulukları birlikte planlama ve yürütme, düzenli bilgi aktarımında ve geribildirimde bulunma, 'hepimiz için, hep birlikte' anlayışını sahiplenme."

iii. *Girişimcilik*: "Harekete geçme; inisiyatif alma; projeleri, toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarını bir bütün olarak gözeterek hayata geçirme."

[126] Bkz. Toplum Gönüllüleri Vakfı, Sosyal Etki Raporu

iv. *Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik:* "Yapılan çalışmaları ve mahiyetlerini, kazanılan deneyimleri, teknik bilgileri, süreçleri, bağışların ve bütçenin nasıl kullanıldığını, maddi ve manevi çıktıları tüm paydaşlarıyla açık, tam ve anlaşılabilir olarak paylaşma."

v. *Yerel Katılım:* "Yereldeki ihtiyaçları belirleyerek, bölgede yaşayanları projelere katılmaya ve destek vermeye teşvik etme ve bu sayede geniş tabanlı paydaşlar oluşturma. Yerel nüfusta farkındalık yaratarak projelerin sürdürebilirliğini ve bilinirliğini sağlama."

vi. *Farklılıklara Saygı:* "Farklılıkların toplumsal bir zenginlik olduğunu bilerek, eşitlik bilinciyle, ekiple birlikte toplumsal sorunların çözümü için çalışma."

Hedef Gruplar ve Organizasyon

TOG'un en temel yapısal birimi olan TOG toplulukları, Türkiye genelindeki üniversitelerde okuyan öğrencilerden oluşan gönüllü grubudur. Vakıf tarafından desteklenen bu topluluklar, yerel sosyal sorumluluk projeleri yürütmektedir.

Vakıf, böyle geniş bir hedef kitleye ulaşmada etkili bir yol olarak üniversitelerde gönüllü grupların kurulmasını memnuniyetle kabul etmiştir. Bir üniversitede TOG Grubu yok ise öğrenciler, TOG'la iletişime geçerek kendi topluluklarını oluşturabilmekte veya üniversiteleri dışında tercih ettikleri bir topluluğa katılabilmektedir. 2019 sonu itibarıyla Türkiye'nin 80 ilinde toplam 119 üniversiteden gençler tarafından kurulu 133 TOG Grubu bulunmaktadır.

Karar alma ve proje yürütme noktasında TOG Grupları özerktir ve topluluk gönüllüleri tarafından yatay hiyerarşiye göre yönetilmektedir. Çalışma alanlarını ve projelerini kendileri belirlerler. Bu özerklik sayesinde gençler; müzakereleri, liderlikleri, ekip çalışmasını ve karar alma becerilerini uygulamaya koyabilecekleri güvenli bir ortama kavuşarak kendi deneyimlerinden öğrenme fırsatı yakalar.

Vakfın merkez ofisi; eğitim, araştırma, denetim vs. ile gönüllülerin ve toplulukların çalışmalarını düzenli olarak desteklemektedir. Vakfın yukarıda bahsedilen altı ilkesi, ülke çapındaki bu özerkliğin temelindeki değerler ve yaklaşımlar için bir çerçeve görevi görmektedir.

TOG Gruplarının kapıları, topluluğa katılmak ve TOG'un ilkelerini benimsemek isteyen her gence açıktır. Topluluğa katılan gençler, oryantasyon eğitimlerinin hemen ardından Vakfın yürüttüğü sosyal sorumluluk projelerine katılabilir, daha deneyimli akranlarıyla çalışarak onlarla deneyim paylaşabilir, Vakfın 5 ana eğitim kursları dahil olmak üzere tüm eğitim programlarına katılabilir, yerel ve ulusal sosyal sorumluluk projelerinde yer alabilir (TOG ataklar) ve kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirebilirler.

Faaliyetler ve Önerilen Etki

Sosyal sorumluluk projeleri, TOG Gruplarının ana faaliyet alanını temsil etmektedir. Bu projeler kapsamında genç toplum gönüllüleri ekip olarak çalışarak çevrelerindeki sorunlara çözüm üretme, ilgili çözüm için proje tasarlama, projenin yürütülmesi gereken kaynağı bulma, süreç içerisinde yerel aktörlerle iletişime girme ve projeyi yürütme gibi aşamaları tamamlarlar. Sosyal sorumluluk projelerinin başlıca hedefi, değişim modeline dahil olan bölgelerde yaşayan gençlerin, sosyal hayata katılım ile gelişimlerini ve güçlenmelerini sağlamaktır. Her bir proje, ekip üyeleri için kendilerini geliştirme ve deneyim kazanma fırsatıdır. Bir gönüllü için projede çalışırken kazanılan deneyim, projede başarılı olmaktan çok daha kıymetlidir.

Ayrıca gençler, toplum gönüllüleri olarak deneyim kazandıkça toplum içerisinde veya toplumlar arasında daha fazla sorumluluk almaya başlayabilir, çevrelerinde çeşitli görevler üstlenebilir, başka eğitimlere katılabilir, Konsey'de topluluklarını temsil edebilir, eğitmen eğitimlerine katılarak Vakıfta gönüllü eğitmen olabilir, farklı topluluklardaki akranlarını eğitebilir, Vakfın en üst düzey yönetim birimi olan Yönetim Kurulu seçimlerinde yer alabilir ve kazanırlarsa gençleri Yönetim Kurulu'nda temsil edebilir.

TOG'un nihai hedefi, tüm TOG Gruplarının sürdürülebilir, kendi kendini idare edebilir olup tercihen Vakfın merkez ofisinin desteği olmadan topluluklarını yönetebilmesidir. Bu, topluluğu oluşturan gençlerin bilgi ve becerilerini ve de Vakfın ilkelerini etkin bir şekilde akranlarına aktarabilmeleri anlamına gelmektedir. Vakfın genel merkezi, çeşitli eğitim programları ve mentorluk faaliyetleri ile toplulukların ve dolayısıyla da gençlerin güçlendirilme süreçlerine destek olmaktadır.

Örnek İnceleme 4: Toy Gençlik Derneği

Toy, Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Gençlik Merkezleri çalışanları ve gönüllüleri tarafından 2017 yılı sonunda kurulmuş bir gençlik derneğidir. Derneğin, çoğu 30 yaşın altında toplam 24 üyesi bulunmaktadır. Bu bağlamda Toy, gençler tarafından gençler için kurulan ve gençler tarafından yönetilen bir girişimdir. Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Gençlik Merkezinden ortaya çıkan Toy, bu merkezle yakın ilişkilerini hala sürdürmektedir.

Toy'un vizyonu; yerel, ulusal ve uluslararası seviyede gençlik haklarını korumak, geliştirmek ve gönüllü gençleri sürece dahil ederek yerel ve ulusal çapta bütünsel bir gençlik politikası yaratmaktır. Ayrıca gençlerin, sorunlara çözüm önerilerinde bulunarak sürece katılımlarının teşvik edildiği sürdürülebilir ve çevre dostu bir yaşam inşa etmeyi amaçlamaktadır. Toy, rolünü/misyonunu iki temel eksene dayandırmaktadır: (a) tüm yönleriyle gençlerin gelişimi, farkındalığı, güçlendirilmesi ve katılımını desteklemek, (b) gençlere gereken imkan, fırsat ve ortamı sağlamak, diğer ilgili aktörleri de bunu yapmaya teşvik etmektir.

Güçlendirme Modeli:

Toy derneği, kendini gençlik çalışmalarına adamış, gönüllü veya profesyonel olarak bu alanda çalışan ve çalışmalarını bir üst seviyeye taşımak ve Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Gençlik Merkezi çatısı altındayken gerçekleştiremeyecekleri hayallerini yerine getirmek için bir araya gelen gençlerden oluşmaktadır. Derneğe katılan gençler için yaparak öğrenme vurgusu önemlidir. Toy Derneği kapsamındaki faaliyetler ve gençlerin gösterdikleri katılım, güçlendirme işlevinin bir parçasıdır.

Toy, tüm projelerinde aşağıda bahsi geçen yaklaşımları benimsemektedir:

- **Gençlerin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen çalışmalar**: Toy ekibinin, yereldeki gençlerle yakın temas kurması ve onların ihtiyaçlarını gerçekçi bir şekilde fark edebilmesi oldukça önemlidir. Zira gençleri desteklerken anlamlı bir gayret gösterebilmek için gençlerin ihtiyaçlarını doğru bir şekilde anlamak gerekir. Bu bağlamda Toy'un, ihtiyaç analizi için GençBank hibe programından yararlanma yaklaşımı farklı bir model sunmaktadır: Gençlerin programa yaptıkları tüm başvurular, ayrım gözetmeksizin gençlerin ihtiyaç ve gereksinimlerine ışık tutan birer veri olarak kabul edilir. Kabul edilmiş olsun ya da olmasın, projenin mahiyetine ve hedeflerine bir de bu perspektiften bakılır.

- **Deneysel öğrenim ve yaygın eğitim**: Toy, gençlerin güçlenmesine ve gelişimine katkı sağlamak, onların bilgi ve becerilerini artırmak için uygulamalı eğitimin ve gözlemin önemini vurgulayan deneysel öğrenme ve yaygın eğitim anlayışını temel almaktadır. Bu kapsamda Toy, deneyim ve öğrenim ortamlarının gençlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmasına önem vermektedir.
- **Kalıcı değişim yaratmak için gönüllülük**: Toy ekibi, gençlerin yereldeki gönüllü sosyal sorumluluk projeleriyle güçlenebileceği varsayımının gerçeklikten uzak olduğuna inanmaktadır. Eğer amaç, gençlerin uzun vadede anlamlı sosyal değişimlere katkıda bulunmasını sağlamak ise gençlerin gönüllük çalışmalarıyla ve sivil katılım faaliyetleriyle ilişkileri yeniden tanımlanmalıdır. Gönüllülüğün odak noktası, hiçbir kalıcı etkisi olmayan hizmet getirmek/sağlamaktan uzaklaşarak kalıcı değişimler yaratmaya ve buna yönelik sorumluluk ve inisiyatif almaya doğru değişmelidir. Evrensel değerler ve hak temelli yaklaşımlarla gönüllülük ve yaratılan toplumsal değişim desteklenmelidir.

Faaliyetler ve Hedef Grup

Toy'un Eskişehir'de gerçekleştirdiği gençlik faaliyetleri aşağıdaki gibidir.

- **Eskişehir GençBank** *Toplum Gönüllüleri* Vakfı işbirliğiyle gerçekleştirilen bir gençlik hibe programıdır. Amacı, "gençlerin sosyal hayata katılımlarını artırmak ve toplumlarındaki yaşam kalitelerini iyileştirmeye yönelik desteklerde bulunmaktır."[127] Bu program çerçevesinde gençlere maddi ve manevi destek verilmekte, aynı zamanda yereldeki gençler ve sosyal sorumluluk projeleri için gençlerin fikir üretmelerine yardımcı olacak mentorluk hizmeti sağlanmaktadır. Buradaki amaç, gençlerin çevrelerindeki sorunları tespit etmelerine ve bu sorunlara yönelik çözüm geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Eskişehir GençBank'ın hedef kitlesi, Eskişehir'de yaşayan 15-25 yaş grubundaki gençlerdir. Programın ana hedef grubu ise lise öğrencileridir. 15-18 yaş grubundaki bu gençler, aktif bir sosyal hayat sürme ve gereken imkanlara sahip olma konusunda üniversite öğrencilerine nazaran daha dezavantajlı konumdadırlar.
- **Üstünüze Afiyet,** 2015 yılında Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Gençlik Merkezi gönüllüleri tarafından başlatılan bir sosyal sorumluluk ve çevresel eylemcilik projesidir. Kuruluşunda yer alan gönüllülerinin bazıları günümüzde Toy üyesidir.[128] İlk olarak Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Gençlik Merkezi tarafından desteklenen bu proje, 2017 yılından bu yana Toy tarafından yönetilmektedir. Toy, projenin açıklamasını şöyle yapmaktadır: "*Üstünüze Afiyet, dünyanın karşı karşıya olduğu çevre sorunlarına dikkat çeker, günümüz tüketim alışkanlıklarına eleştirel bir bakış açısı ile yaklaşır ve alternatif çözümler sunar.*" Üstünüze Afiyet projesinin önemli bir özelliği de, gençlerin güçlendirilmesi ve desteklenmesi perspektifini yerel düzeydeki gençlik

[127] Alıntı, Toy web sitesi [https://www.toygenclik.org/]. İlk defa 2012 yılında Toplum Gönüllüleri Vakfı tarafından başlatılan GençBank, daha sonra çeşitli yerel ortaklarla kapsamını büyütmüştür. GençBank'ın halihazırda Eskişehir dahil toplam 10 farklı ilde yerel ortaklığı bulunmaktadır. Daha detaylı bilgi için www.gencbank.org ve www.toygenclik.org/gencbank adreslerini ziyaret edebilirsiniz.

[128] Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Gençlik Merkezinin, "Slogan değil, sorumluluk sahibi gönüllüler arıyoruz!" anlayışı ile gönüllü çağrısında bulunmasına istinaden 182 öğrenciden oluşan güçlü bir ekip Eskişehir Anadolu Üniversitesi'ndeki Sosyal Hizmet Uygulaması dersine katılmak üzere şehir merkezine gelmiş ve projeyi tasarlamıştır. Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Gençlik Merkezi'nin Sosyal İnisiyatif Ekibi olarak adlandırılan gönüllüler, dezavantajlı Üstünüze Afiyet dışında gruplara yönelik diğer projelere de imzalarını atmıştır.

çalışmalarında birleştirmesi, bunu yaparken de yerel perspektifte de kabul edilen küresel ekolojik farkındalığa bağlı kalmasıdır.

- **Gençlik Çalışmaları Akademisi**: Toy'un ikinci faaliyet alanı, gençleri uzun vadede destekleyecek fırsatların yaratılması ve bunu gerçekleştirmek için gençlik çalışmalarının geliştirilmesi ile ilgilidir. Toy için nispeten yeni olan bu alandaki çalışmalar, fonlanan Gençlik Çalışmaları Akademisi Projesi kapsamında yürütülmektedir. *Gençlik çalışanlarının birer profesyonel olarak kabul edilmesi ve onlara, gençlerle çalışabilmeleri için gereken mesleki, teknik ve manevi desteğin sağlanması Toy nezdinde önem arz etmektedir.* Projenin amacı, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gençlik çalışanı olmayı isteyen 18-30 yaş grubundaki gençleri yetiştirmek ve gençlik çalışanlarıyla yapılan ihtiyaç analizleri üzerinden hem gençlik çalışmalarının gelişimini destekleyecek hem de eğitim içeriği hazırlamada yol gösterici olacak bilgiler edinmektir.

Toy'un yaratmaya çalıştığı nihai etki şöyle özetlenebilir: "*Gençler, sosyal ve çevresel sorunların çözümüne aktif olarak katılır ve ülke genelinde pozitif toplumsal değişime katkıda bulunurlar.*" Burada vurgu **aktif ve katılım sağlayan genç vatandaşlar** üzerindedir.

SONUÇ

Türkiye, başlıca cinsiyet kaynaklı olmak üzere işsizlikle de bağlantılı ciddi pasif gençlik sorunuyla karşı karşıyadır. Genç nüfusunun dörtte birinden fazlasının eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almaması durumuyla Türkiye, sadece büyüme ve gelire yönelik potansiyel kaynağını (bu raporda GSYİH'nın %2.37'si ile %3.15'i olarak hesaplanmıştır) yitirmekle kalmıyor, aynı zamanda yaşamlarının üretken yıllarına başlayan bu gençlerin faal olarak sosyal ve ekonomik faaliyetlere katılma olasılıklarını da düşürüyor.

Analiz sonuçlarıyla ortaya çıkan bazı çarpıcı olgular şöyledir:

- Türkiye'deki gençlerin dörtte birinden fazlası eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almamaktadır. NEET gençliğinin dörtte üçünün kadın olduğu Türkiye'de cinsiyet, NEET statüsünün önemli belirleyici faktörlerinden biridir. Özellikle Güneydoğu bölgesi olmak üzere Türkiye'nin belli bölgelerinde NEET kadın oranı önemli ölçüde yüksektir (bazı bölgelerde genç kadınların dörtte üçünden fazlası NEET'tir).
- Eğitim, özellikle kadınlar arasında NEET statüsünü belirleyen önemli bir faktördür. Hanenin varlık durumu da düşük NEET seviyeleriyle bağıntılıdır, fakat buradaki korelasyon değeri nispeten küçüktür.
- NEET oranları, yaş ilerledikçe genç kadınlar arasında artış gösterirken genç erkekler arasında düşüş göstermektedir. Evlilik ve çocuk sahibi olma gibi yaşam döngüsüne ait olaylar da NEET oranlarını kadınlar ve erkekler arasında zıt yönlerde değiştirmektedir. Genç kadınların, evlendiklerinde ve çocuk sahibi olduklarında NEET olma ihtimalleri daha yüksektir. NEET erkeklerin çoğu ebeveynleriyle yaşarken genç NEET kadınların çoğu evlidir.
- Vakitlerinin büyük bir kısmını serbest zaman aktiviteleriyle geçiren genç NEET erkeklerin aksine genç NEET kadınların zaman kullanım kalıpları, çoğunlukla ev ve bakım işleriyle meşgul olduklarını ve serbest zaman aktivitesi için çok az 'boş' vakitlerinin kaldığını göstermektedir.
- NEET gençlerin çoğu daha önce bir işte çalışmış ve işgücü piyasasına girmiş olmasına karşın üniversite eğitiminden daha düşük bir eğitim almış kadınlarda işgücü piyasasına bağlılık çok düşük seviyelerde seyretmektedir. Hatta çoğu, ev ve bakım işleri sebebiyle işgücü piyasasına geri dönmeyi planlamamaktadır.

- Türkiye'deki genç bireyler, çok düşük seviyelerde sivil katılım gösterirken, NEET gençliği sivil toplum faaliyetlerine daha da uzak kalmaktadır. Gençlerin sadece %10'u STK üyesiyken bu oran NEET gençlerinde %3 seviyesindedir. Genel olarak sivil katılım; genç erkekler, yüksek eğitimli gençler ve daha varlıklı yaşam süren gençler arasında daha yüksektir. Dolayısıyla sivil toplum, güçlendirmeye yönelik faaliyet modelleri sunarak NEET sorununu çözmeye yardımcı olacak bir aktör olabilmekle birlikte, sivil toplumdan Türkiye'nin NEET sorununu tamamıyla ele alacak bir konumda olması beklenemez. Zira sivil toplumun, hedef grupla çok az bağlantısı bulunmaktadır.

Özet olarak bu rapordaki analiz, Türkiye'nin NEET sorununun çoğunun cinsiyet kaynaklı olduğuna ve NEET gençlerin zaman kullanım kalıplarının cinsiyete göre büyük değişiklik gösterdiğine dikkatleri çekmektedir. Bu kategorideki genç kızlar, çoğunlukla ev işleri ve ücretsiz bakım faaliyetleriyle meşgul olmaktadır. Öte yandan genç erkeklerde NEET konusu, gençlik işsizliği ve işgücü piyasasına tutunmadaki zorluklarla ilgilidir. Bu kategorideki genç erkekler, daha çok ebeveynleri ile yaşamakta olup yaşça daha genç ve bekardır. NEET kadınlarının üçte ikisi ise evli olup işgücü piyasasına tutunmada zayıf kalmakla birlikte ev işleriyle ilgilenmeyi tercih etmektedir.

Analizdeki bu bulgular göz önüne alındığında Türkiye'deki NEET meselesinin ağırlıklı olarak kadının işgücü katılımını artırmayla ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer alamayan genç kadınları hedef alan aktif işgücü piyasası politikaları, NEET meselesini çözümlemek için önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, ev dışında çocuk bakım hizmetleri konusunda kadınlara daha ekonomik seçenekler sunan ve çocuk bakım masrafları için sağlanabilecek destekler, bakım hususundaki normları zamanla değiştirebilecek önemli altyapı ve politika seçenekleridir.

NEET genç kadınların işgücü piyasasına tutunma seviyesi çok düşüktür. NEET genç kadınların çoğu, iş aramamakta veya fırsat bulsa bile çalışmak istememektedir. Sadece üniversite eğitimi almış kadınlar iş hayatına geri dönmeyi istemektedir. Genç kızların ve kadınların, yüksek eğitim düzeyine ulaşabilmeleri için fırsatları artırmak ve maliyet bakımından bakım hizmetlerine erişebilmeleri için toplumlara kaynak sağlamak, ülkedeki NEET sorunuyla baş etmede ana politika aracı olmalıdır. Bu hizmetlerden bağımsız olarak, gençleri ve özellikle de genç kadınları işe almanın maliyetini azaltan ve onları işgücü piyasasına erkenden dahil eden aktif işgücü piyasası politikalarının devamı sağlanmalıdır. Yapbozun önemli bir parçası, evlendikten ve özellikle de çocuk doğurduktan sonra genç kadınların işgücü piyasasına tekrar katılımlarını sağlamaktır. Bu çalışmada geçen analize göre NEET kadınlarının önemli bir kısmı, daha önce işgücü piyasasına girmiş ve ilk çocukları dünyaya geldikten sonra iş gücü piyasasından ayrılmıştır. Dolayısıyla, işgücü piyasasından ayrılan ve işgücü piyasasına geri dönmenin yollarını arayan kadınları bu doğrultuda teşvik eden/finanse eden yeni müdahaleler de politika gündeminin başlıca önceliği olmalıdır.

Gençlik katılımına yönelik kamu politikalarının ötesinde bu rapor, çeşitli faaliyetlerle gençleri geliştirmeyi ve güçlendirmeyi, hem sivil topluma hem ekonomik hayata katılımlarını artırmayı amaç edinen 4 gençlik STK'sının faaliyetlerine odaklanmıştır. Gençlerin sosyal ve ekonomik açıdan katılımlarını sağlamak için onlara fırsatlar sunan, çevrelerindeki sosyal sorunların çözümlerine müdahil olmaya ve katkıda bulunmaya dair gençleri teşvik eden ve onları güçlendiren STK'lara kamu desteği sağlamak, gençler arasındaki yüksek NEET oranını düşürmek için önemlidir.

Bu tür STK faaliyetlerinin kamu kaynakları ile teşvik edilmesi gerekir. Buna karşın, genel olarak gençlerin, spesifik olarak da NEET gençlerin sivil topluma düşük katılım gösterdiği düşünüldüğünde bu STK faaliyetlerinin tek başına Türkiye'nin NEET sorununa çare olmayacağı unutulmamalıdır. Sivil toplumu kapsayan, gençlik STK'larının uygulamaya koyduğu modellerden öğrenen, bakım ekonomisini büyük ölçüde destekleyen, özellikle kadınlar olmak üzere gençlerin yüksek eğitim düzeyine erişimlerinde maddi destek sağlayan ve onların işgücü piyasasına tutunmasını sağlayan kapsamlı yaklaşımlar Türkiye'nin NEET oranlarını düşürme potansiyeline sahip önemli politika araçlarından bazılarıdır. Bakım ve ev işleri hususundaki cinsiyet normlarını değiştirmeye yönelik süregelen uğraşlar ve savunuculuk faaliyetleri; işgücü piyasasına daha çok kadını çekebilmek için finanse edilen bakım hizmetleri; gençleri işgücü piyasasına katmaya, gençlerin iş gücü piyasasına tutunmasına ve özellikle çocuk sahibi olduktan sonra işgücüne dönmelerini sağlamaya yönelik politikalar, Türkiye'deki NEET oranlarını azaltmada kilit politikalar halini almalıdır. Bir yandan da gençlerin güçlendirilmesi ve katılımını içeren sivil toplum modelleri de desteklenmelidir.

EK

Ek 1: Veriler ve Tanımlar

NEET Gençliği nasıl tanımlanmaktadır?

NEET teriminin kökeni, 1980'lerin sonlarına doğru Birleşik Krallık'taki araştırmacıların ve hükümet yetkililerinin, işsizlik oranı gibi geleneksel göstergelerin ötesinde gençlerin işgücü piyasasına tutunma zafiyetini gözler önüne serme çabalarına dayanmaktadır.[129] 1988 Sosyal Güvenlik Yasası, Birleşik Krallık'ta işsizlik durumunda 16 ve 17 yaş grubuna sağladığı devlet gelir desteği hakkını geri çekerek, Gençlik Eğitim Programı (GEP) kapsamında "*...onlara mesleki eğitim sağlama*" şeklinde değiştirmiştir.[130] Öte yandan 1997'de Williamson'un alıntıladığı gibi, İngiliz Gençlik Konseyi'nin tahminlerine göre 1992 yılında "(...) *her yıl 30,000 genç GEP'ye katılmayı reddetmiştir.*"[131] Bu durum, eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almayan ve de işsizlik yardımlarından faydalanamayarak yüksek toplumsal riski söz konusu olan gençler hakkında tartışmaları doğurmuştur. Bu doğrultuda Istance, Rees ve Williamson (1994), *Statü 0* (sıfır) (Status Zer0) terimini ilk defa kullanan araştırmacılar olmuştur. Bu terimi, eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almayan 16-17 yaş grubundaki gençlerin Galler South Glamorgan'daki sayılarını hesaplamak için hedef grup olarak tanımlamışlardır.[132] O dönemde Statü 0, "*mevcut durumda hiçbir önemi olmayan ve hiçbir geleceği olmayan gençler için kullanılan güçlü bir metafor*"dur.[133] Bu *negatif metafordan* kaçınmak adına, 1990'ların sonundan itibaren Statü A (A = 'terk edilmiş nesil') tercih edilmiştir.[134] 0'dan A'ya doğru bu geçişin ardından "NEET *terimi ise, çoğunlukla tartışmalı anlamlar içeren Statü 0 ve Statü A terimlerini kullanan hükümet yetkilileri nezdinde direnç fark eden İçişleri Bakanlığı kıdemli memuru tarafından Mart 1996 yılında türetilmiştir*".[135] Kısa süre içinde NEET, İşçi Partisi Hükümeti Sosyal Dışlanma Birimi tarafından 1999 yılında yayınlanan Bridging the Gap raporuyla birlikte 'resmi' bir terim haline gelmiş ve Birleşik Krallık ötesinde süratle "*.. kamuoyunun dikkatini çeken ve hükümet yetkililerini hareketlendiren çok güçlü bir katalize edici etkiye sahip*" bir kısaltmaya dönüşmüştür.[136]

[129] Mascherini, 2018
[130] Williamson, 1997
[131] a.g.e.
[132] Istance, Rees, & Williamson, 1994
[133] Williamson, 1997
[134] Mascherini, 2018
[135] a.g.e.
[136] Social Exclusion Unit, 1999

'Resmi olarak' formülleşmesine rağmen NEET kısaltması, farklı ülke bağlamlarında çok sayıda özellik ve kullanımla ilişkilidir ve bu nedenle NEET'in kavramsal olarak standart bir yorumlama şekli yoktur. Holte ve diğerleri (2019) tarafından açık bir şekilde belirtildiği gibi "NEET *gençlerin heterojen bir grup oluşturduğu argümanı, kavramı sorunsallaştırmanın önemli bir dayanağı olmuştur.*"[137] Farklı ülkelerde NEET'leri tanımlamada kullanılan farklı yaş grupları ve kültürel çağrışımlar, bu dayanağı daha da sağlamlaştırmıştır. Örneğin Kore ve Japonya'da NEET terimi, 15-34 yaş aralığındaki "*istihdam edilmeyen, ailesel sorumlulukları olmayan, işe hazırlık için herhangi bir okula ya da özel kuruma kayıtlı olmayan ve evli olmayan*" gençleri kapsamaktadır.[138] Bu doğrultuda Japonya'da hikikomori terimi çoğunlukla evlerinden çıkmayan, ebeveynleri ile yaşayan, zamanını TV, bilgisayar ve video oyunları ile geçiren, arkadaşlarıyla sosyalleşmeyi tercih etmeyen NEET erkekleri ifade etmektedir.[139] Öte yandan Yeni Zelanda'da NEET'ler, "*haftada en azından bir saat dahi olsa eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almayan 15 ila 19 yaş aralığında gençler*" olarak tanımlanmaktadır.[140] Yaş aralığının daha geniş olduğu İspanya'da NEET, 15-29 yaş aralığındaki genç insanları kapsamakta olup, okumak veya çalışmak istemeyen gençleri ifade eden nini terimine alternatif olarak kullanılmaktadır. Bu terim, aylaklık ve tembellik ile bağlantılıdır.[141]

Bağlamsal yorumlamaya dayanan farklılıkların önüne geçmek ve Avrupa genelinde karşılaştırmalı NEET araştırmasına imkan tanımak adına, Avrupa Komisyonu İstihdam Komitesi (EMCO), 2010 yılında NEET teriminin tanımını yapmıştır.[142] Eurostat, ILO ve OECD; NEET tanımını şu şekilde benimsemiştir: istihdamda (ILO tanımına göre işsiz veya pasif), eğitimde, veya yetiştirmede (araştırmadan dört hafta öncesine kadar örgün veya yaygın eğitim almamış) yer almayan 15 ila 29 yaş aralığındaki gençler.[143] Eğitim ve işgücü piyasasına giden yolların problemli olduğu Avrupa'da, NEET'lere yüklenen çağrışımlar, çoğunlukla işgücü piyasasına ve gençlerin bu problemli işgücü piyasasına geçiş sürecine odaklanmaktadır.[144] Diğer bir deyişle, Holte ve diğerlerinin de belirttiği gibi, "*Avrupalı NEET araştırmalarında sarkacın daha çok yapısal faktörlere yoğunlaştığı görülmekte; gençlerin işgücü piyasasına geçişlerinin ekonomik ve toplumsal değişimlerden nasıl etkilendiği konusu üzerinde durulmaktadır*".[145]
Buradan NEET'in, kültürler ve toplumlar arası çağrışımlar içerdiği anlaşılmaktadır. Bu çağrışımlar, terimin kapsamının ve altında yatan anlamlarının literatüre yerleşme şeklini belirlemektedir.

Eurostat, ILO ve OECD, aşağıdaki denklemi kullanarak belirli bir pay ve paydayla NEET'in hesaplanabilir bir gösterge olabileceğini göstermektedir.[146]

$$NEET\,oranı = \frac{İstihdamda, eğitimde\ veya\ yetiştirmede\ olmayan\ gençlerin\ sayısı}{Toplam\ genç\ sayısı}$$

[137] Holte, Swart, & Hiilamo, 2019
[138] OECD, 2017a
[139] Mascherini, 2018
[140] Hill, 2003
[141] Serracant, 2013
[142] Eurofound, 2012
[143] Eurostat, 2019
[144] European Commission, 2010
[145] Holte ve diğerleri, 2019
[146] Eurostat, 2019

Pay, yukarıda bahsedilen iki şartı sağlayanları kapsamaktadır:

- İstihdam edilmeyenler (yani pasif veya işsiz). Diğer bir deyişle; bu kişiler şu an çalışmamakta ve çalışmak için uygun olmamakta veya iş aramamaktadır; veya şu an çalışmamakta ama iki hafta içerisinde çalışmak için uygun olmakta ve geçtiğimiz dört hafta içerisinde aktif olarak iş aramış olmaktadırlar. [147]

- Araştırmadan dört hafta öncesine kadar hiçbir örgün veya yaygın eğitim ve öğretim almamış kişilerdir. [148]

Öte yandan payda kısmı, "'*örgün eğitim ve öğretime katılım' sorusuna cevap vermeyen katılımcılar hariç olmak üzere, aynı yaş ve cinsiyet grubundan kişilerin toplam nüfusu*" olarak hesaplanmaktadır.[149]

Şekil 22 *Genç işsizlik oranı ve NEET oranı arasındaki farklar*

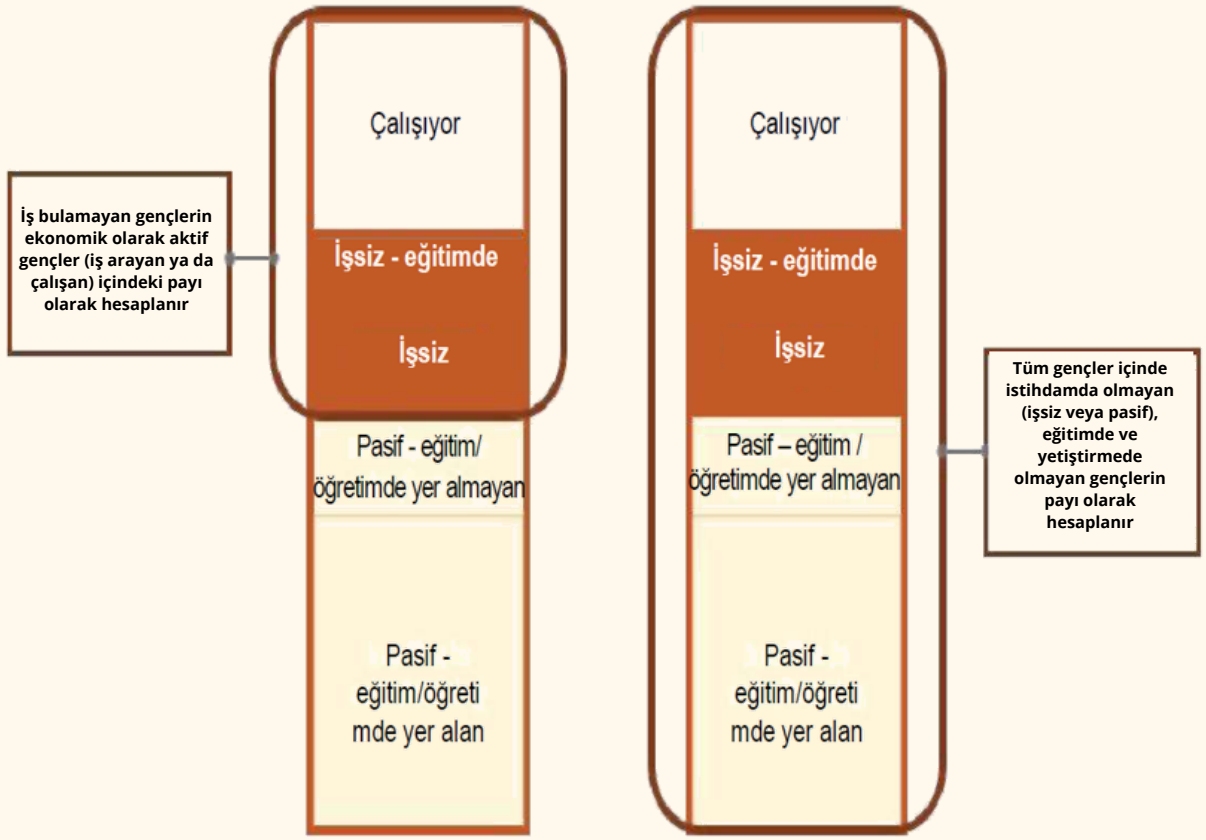

Kaynak: Eurofound, 2012 raporundan uyarlanmıştır

[147] Eurostat, 2010 ; Eurostat, 2018 ; ILO, n.d.
[148] Eurostat, 2019
[149] a.g.e.

Nispeten yeni bir gösterge olması sebebiyle NEET, ölçümlediği göstergeler açısından genellikle yanlış yorumlanmakta ve işsizlik oranıyla karıştırılmaktadır.[150] NEET, işsiz olanların da ötesinde, işgücü piyasasından, eğitimden veya yetiştirmeden ayrılan genç nüfusu da yansıtmaktadır. Eurofound'un da açıkladığı gibi, *"genç işsizlik oranı, nüfusun ekonomik olarak aktif olan fakat iş bulamayan kesimini ifade etmesine karşın, NEET oranı, halihazırda istihdam edilmeyen, eğitim veya öğretimde yer almayan genç nüfus payı olarak düşünülebilir."*[151]

Bu durum aynı zamanda NEET sayısının istihdam edilmeyen genç sayısından yüksek olmasına rağmen genç işsizlik oranının neden NEET oranından daha yüksek olduğunu açıklamaktadır. Bunun sebebi ise genç işsizliği paydasının, ekonomik olarak aktif olan genç sayısından oluşması ve NEET oranının paydasının da ekonomik açıdan aktif gençlerin sayısından her zaman yüksek olan toplam genç nüfustan oluşmasıdır.[152] Özellikle de ***Şekil 22*** genç işsizlik oranı ile NEET oranı arasındaki farkları yansıtmaktadır.

Türkiye'de NEET Gençlerini İncelemeye Yönelik Veri Kaynakları

Bu rapordaki analiz, en güncel istatistiklere dayanarak NEET gençlerin durumu hakkında rapor hazırlayabilmek için Türkiye'yi ulusal açıdan yansıtan üç farklı veri setini kullanmaktadır. Bu veri setleri; en güncel halleriyle Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA) 2017, Hane Halkı İşgücü Araştırması (HİA) 2017 ve Zaman Kullanım Araştırması (ZKA) 2015'tir.

- **Türkiye Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2017)**: GYKA, 2006 yılından beri her sene TÜİK tarafından yürütülmektedir. GYKA, hane halkının ekonomik durum ve yaşam şartları hakkında bilgi vermektedir. Bireysel düzeyde toplanan bilgiler; çalışma durumu, eğitim durumu ve sağlık durumunu kapsar. Anket çalışması, 15 yaş üstü bireylerle yapılmıştır. 22.869 hane halkından bilgi toplayan GYKA 2017, Türkiye'nin ülke düzeyi ve de İBBS-I ve İBBS-II düzeyinde nüfusunu yansıtmaktadır. Bu araştırma başlıca Bölüm 3a'da yürütülen NEET statüsü analizinde belirleyici faktörler olarak kullanılmaktadır.

- **Türkiye Hane Halkı İşgücü Araştırması (2017)**: HİA, 1988 yılından beri TÜİK tarafından yürütülmektedir. Geçmiş iş deneyimi dahil olmak üzere istihdam ve işsizlik değişkenleri üzerine detaylı sorular içermektedir. HİA, aynı zamanda bireysel ve hane halkı özelliklerine dair de sorular yöneltmektedir. Anket çalışması, 15 yaş üstü bireylerle yapılmıştır. 149.465 hane halkından ve 378.691 bireyden bilgi toplayan HİA 2017, Türkiye'nin ülke düzeyinde ve de İBBS-I ve İBBS-II bölgeleri düzeyinde nüfusunu yansıtmaktadır. Toplanan bu veriler, Türkiye'deki NEET gençlerin işgücü piyasasına bağlılığını, iş arama kalıplarını ve iş aramama gerekçelerini analiz etmede kullanılmaktadır.

[150] Elder, 2015
[151] Eurofound, 2012
[152] a.g.e.

- **Türkiye Zaman Kullanım Araştırması (2015)**: Türkiye'nin ilk Zaman Kullanım Araştırması 2006 yılında, ikincisi ise 2015 yılında yapılmıştır. ZKA ile bir hane içerisindeki 10 yaş ve üstü bireylerin, hafta içi ve hafta sonu birer günde zaman kullanımları hakkında bilgiler toplamaktadır. Bireyler, ilgili günlerde 10 dakikalık dilimlerle zaman kullanımlarını kayıt altına alırlar. Faaliyetler, aşağıdaki ana başlıklar altında toplanmakta olup birçok alt başlık halinde kaydedilir: (i) kişisel bakım (uyku, yemek ve diğer kişisel bakımlar), (ii) istihdam, (iii) eğitim, (iv) hane ve aile bakımı, (v) gönüllü çalışma ve toplantılar, (vi) sosyal yaşam ve eğlence, (vii) spor ve açık hava etkinlikleri, (viii) hobiler ve oyunlar, (ix) kitle iletişimi (ör. okuma, TV izleme, radyo dinleme), (x) seyahat ve belirtilmemiş zaman kullanımı. Zaman kullanım bilgisinin dışında araştırma, bireysel ve hanesel bilgiler de toplamaktadır. 9.073 hane halkından ve 25.109 bireyden (10 yaş ve üstü) bilgi toplayan ZKA 2015, Türkiye'nin nüfusunu yansıtmaktadır.

  Raporda kullanılan bu araştırma, daha çok NEET gençleri ile nüfusun genç kesiminin zaman kullanım kalıplarını analiz etmek üzere kullanılmıştır. Analiz aynı zamanda cinsiyet kırımılında olup NEET kadınları ile NEET erkeklerinin zaman kullanım kalıplarını ayrı ayrı olarak incelememize fırsat tanımaktadır. Ayrıca veri, Türkiye'deki NEET gençlerin sivil toplum, sosyal katılım ve her türlü gönüllülük faaliyetlerini raporlamada da kullanılmaktadır.

Diğer bölümler, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA), Hane Halkı İşgücü Araştırması (HİA) ve TURKSTAT tarafından toplanan Zaman Kullanım Araştırması (ZKA) mikro veri analizini kullanarak sonuçları raporlamaktadır. Bu bölümlerde paylaşılan sonuçlar 18-29 yaş grubunu baz almaktadır. Bu veri setleri dolayısıyla analizde benzer fakat farklı NEET tanımları kullanılmıştır. Her bir veri setine ait NEET gençliği tanımı, bir sonraki sayfada detaylı olarak sunulmuştur.

Mikro veri setlerinde NEET Statüsü tanımlamaları

Türkiye Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (GYKA) 2017	Türkiye Hane Halkı İşgücü Anketi (2017)	Zaman Kullanım Anketi (2015)
• Kendini tanımlamada mevcut faaliyet durumu sorusuna "çalışıyor" şeklinde cevap vermeyenler (fk210) ve • Sürekli eğitime "hayır" cevabı verenler (fe010). GYKA, yetiştirme (örneğin kurslar) ilgili hiçbir soru sormamaktadır.	• Aşağıdaki sorulara "hayır" cevabını verenler: **1.** Son 4 hafta içerisinde herhangi bir örgün eğitim kurumuna devam ettiniz mi? (Açık öğretim dahil) **2.** Son 4 hafta içerisinde örgün eğitim dışında herhangi bir özel kurs veya eğitim programına/kursuna katıldınız mı? (Yabancı dil kursları, bilgisayar kursları, kesim-dikim kursları, yüksek eğitime hazırlıkla ilgili kurslar, memurluk sınavları, açık üniversite, sürücü kursu, üniversiteye hazırlık kursları, seminer vb.) ve • "Hane halkı üyelerinin işgücü durumu" işsiz veya işgücü piyasasında yer almamakta. Kişinin işgücü durumu, veri setindeki sorular	• Aşağıdaki sorulara "Hayır" cevabını verenler: **1.** Halihazırda herhangi bir eğitim kurumuna gidiyor musunuz? **2.** Son dört hafta içerisinde hobi, stajyerlik vs. amacıyla herhangi bir meslek edindirme kursu, yabancı dil kursu, bilgisayar kursu gibi kurslara katılım gösterdiniz mi veya bu kurslardan tamamladığınız oldu mu? **3.** Geçtiğimiz hafta ayni (eşya) veya nakit (para) geliri amacıyla (ev hanımı, öğrenci veya emekli olsanız da) en az bir saatlik ücretli veya ücretsiz bir işte çalıştınız mı? Gelir getirecek bir işle bağlantınız var mı? **4.** Geçen hafta çalışmamış olsanız da geçici olarak gitmediğiniz bir işyeri veya iş var mı?

kullanılarak TÜİK tarafından oluşturulan ve kullanılması tavsiye edilen bir göstergedir.

Ve aşağıdaki soruya "Eğitimine devam ediyor" cevabını vermeyenler:

- Son 4 hafta süresince iş aramama sebebiniz nedir?

Ve aşağıdaki soruya "Eğitimine devam ediyor" cevabını vermeyenler:

- Son 4 haftada iş bulmak veya çalışmaya başlamak için hiçbir şey yapmama sebebiniz nedir?

Ek 2: NEET Maliyet Tahminine Dair Metodoloji Notu

NEET gençlerin maliyetini hesaplarken, saatlik kazanç değerleri üzerinden olası gelirlerine (dolayısıyla ekonominin uğradığı zarara) dair tahminlerde bulunmaktayız. Bu amaçla da üç metodolojiden faydalandık. Bu metotlar: öngörülen ücret, ortalama ücret ve asgari ücret metotlarıdır. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA) 2017 verileri kullanılarak toplam değeri ve bu değerin GSYİH yüzdesini hesaplamaktayız. Metodolojideki aşamalar aşağıda belirtilmiştir:

Öncelikle öngörülen ücret metodunda GYKA 2017 üzerinden 18-29 yaş grubundaki tüm NEET'lerin olası gelirlerini hesaplamaktayız. İstihdam edilen gençlerin yıllık net kazanç ve haftalık çalışma saatleri GYKA verileri arasında yer almaktadır. Bireysel çalışan bir gencin saatlik net kazancını hesaplamak için yıllık net kazanç toplamını bireyin haftada (bir haftalık çalışma saati x 52 hafta) toplam çalıştığı saate bölerek hesaplayabiliriz. Çalışmayan gençlerin kazancını işgücü piyasasına seçimlerini dikkate alarak tahmin etmeye yarayan bir denklem kurabilmek için Heckman seçim modelini kullandık. GYKA'da erkek ve kadın örneklemi (18-29 yaş) için ayrı ayrı regresyon analizi uyguladık.

Heckman seçim modelinde iki denklem bulunmaktadır. Birinci denklemde bağımlı değişkenin çalışma olasılığı olduğu bir probit regresyonu bulunur. İkinci denklem ise kazanç denklemidir; probit regresyonu kullanılarak hesaplanan seçim yanlılığının düzeltme terimini içerir. Heckman seçim modeli, tüm genç NEET kadınların (ve genç NEET erkeklerin) kazançlarını tahmin etmek amacıyla kullanılır. Normal OLS regresyonu kullanmak, bireylerin tahmini kazançlarını fazla hesaplayabilir, zira işgücü piyasası seçimini dikkate almamaktadır. Halihazırda istihdam edilen kişiler, yüksek kazanç potansiyelleri

olabildiği için kendi kendilerini işgücü piyasasına seçmiş olabilirler. Dolayısıyla işgücünün gözlenen kazanç seviyesi, toplam genç nüfusun kazancını olduğundan fazla tahmin edebilir. Diğer bir deyişle, işgücü piyasasına seçimi dikkate almadan çalışan kadın (veya erkek) nüfusunun piyasa maaşını baz almak, kazanç tahminini yukarı doğru yanlılıkla sonuçlandıracaktır. Heckman Seçim modelinin sonuçları ***Ek Tablo 1***'de paylaşılmaktadır.

Seçim modelindeki bağımsız değişkenler şunlardır: yaş, karesi alınmış yaş, bireyin bir eğitim kurumuna katılım durumu, eğitim seviyesi, medeni hal, hane fertlerinin toplam geliri, ebeveynlerle yaşam durumu, sağlık durumu, sağlık engeli durumu, çocuk sayısı (0-2 ve/veya 3-5 yaş arası) ve bölge değişkenleri. Bu değişkenler, gençlerin işgücü piyasasına katılma tercihlerini belirleyen faktörler olarak seçilmiştir. Bu değişkenlerin alt kümesi, kazanç denkleminde kullanılmaktadır. Bu değişkenler; yaş, karesi alınmış yaş, eğitim seviyeleri ve bölge değişkenleridir.

Heckman Seçim modelinin sonuçları, genç erkekler söz konusu olduğunda gerçekten de bir seçimin olduğunu teyit etmektedir. Ters mills oranı katsayısının, istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Beklenildiği gibi erkeklerde ve kadınlarda beklenildiği katsayı bulgusu farklı çıkmaktadır (Bkz. ***Ek Tablo 2***, 3. sütun, kadın ve erkek başlıkları altında). Genç kadınlar için ters mills oranı pozitif iken, genç erkeklerde negatif sonuçlandığı görülmüştür. Ters mills oranının katsayısı, genç kadınlar için istatistiksel olarak anlamlı olmamasına rağmen bulgu, beklenilen yöndedir. Bu bulgular üzerinden sonuç şöyle yorumlanabilir: kadınların, çalışma kararlarını etkileyen gözlemlenebilir özellikleri ile kazançlar olumlu bir şekilde bağıntılıdır. Bu yüzden daha yüksek maaş kazanma ihtimali olan kadınlar, kendileri işgücü piyasasına katılmayı seçerken erkeklerde bu durum tam tersidir ve daha düşük maaş kazanma ihtimali olanlar işgücü piyasasına katılmayı kendileri seçerler.

İkinci olarak ortalama ücret metodunda NEET'lerin, istihdam edildiklerinde ortalama olarak aynı saatlik net ücreti alacakları ve istihdam edilen bir gencin ortalama haftalık saatinde çalışmayı tercih edeceği varsayılır. Ortalama saatlik net kazançlar, her yaş için cinsiyet baz alınarak hesaplanır; ortalama haftalık çalışma saatini 52 ile çarparak yıllık net kazanç elde edilir. Ardından yıllık net kazançlar, her bir cinsiyet ve yaş grubundaki NEET sayısı ile çarpıldığında ortalama ücret metodu tahminleri ortaya çıkar.

Son olarak asgari ücret metodunda NEET'lerin istihdam edildiklerinde 2017 yılının asgari ücretini alacakları farz edilir.[153] Yıllık net kazançlar, aylık asgari ücret 12 ile çarparak hesaplanır. Ardından her bir NEET genci için sabit olan bu yıllık net kazanç, toplam NEET genç sayısıyla çarpılır ve asgari ücret metodu tahminleri ortaya çıkar.

[153] 2017 yılının net asgari ücret 1406.06 TL'dir. Aile ve Çalışma Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, 2019

Ek Tablo 1 *Heckman seçim modeli sonuçları*

	KADIN			ERKEK		
Bağımlı Değişken: Log (Saatlik Gerçek Net Kazanç)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
DEĞİŞKENLER	**Sonuç Eşitliği**	**Seçim Eşitliği**	**Mills**	**Sonuç Eşitliği**	**Seçim Eşitliği**	**Mills**
Yaş						
Yaş	0.195*	0.334***		0.0324	0.430***	
	(0.107)	(0.0930)		(0.0591)	(0.0760)	
Yaşın Karesi	-0.00208	-0.00518***		1.06e-05	-0.00730***	
	(0.00219)	(0.00195)		(0.00120)	(0.00162)	
Eğitim Seviyesi						
Temel Eğitim	0.168	0.295***		0.0573	0.266***	
	(0.120)	(0.0849)		(0.0526)	(0.0740)	
Lise	0.382***	0.578***		0.306***	-0.0680	
	(0.124)	(0.0836)		(0.0543)	(0.0769)	
Üniversite Eğitimi veya Üstü	0.781***	1.096***		0.645***	0.0529	
	(0.146)	(0.0830)		(0.0549)	(0.0815)	
Medeni Hal						
Evli		-0.384***			0.302***	
		(0.0863)			(0.0635)	
Sağlık Durumu						
Çok İyi-İyi		0.156*			0.198**	
		(0.0857)			(0.0834)	
Fiziksel Engeli Olmayan		0.0968			0.318***	
		(0.0928)			(0.0902)	
Evdeki Çocuk Sayısı						
0 ila 2 yaş arası		-0.469***			0.0374	
		(0.0557)			(0.0550)	
3 ila 5 yaş arası		-0.473***			-0.173**	
		(0.0681)			(0.0703)	
Bir Eğitim Kurumuna Katılım Durumu		0.00781			-0.372***	
		(0.0483)			(0.0405)	
Evdeki Diğer Bireylerin Geliri		-9.95e-07*			-1.25e-06**	
		(5.81e-07)			(5.51e-07)	
Ebeveynlerle Birlikte Yaşama		-0.161**			-0.440***	
		(0.0804)			(0.0528)	
Bölgeler	Kontrol edilmiş	Kontrol edilmiş		Kontrol edilmiş	Kontrol edilmiş	
Lambda			0.139			-0.439***
			(0.0984)			(0.0624)
Sabit	-2.175	-5.836***		1.076	-5.813***	
	(1.337)	(1.104)		(0.737)	(0.885)	
Gözlem Sayısı	6,422	6,422	6,422	6,243	6,243	6,243

Parantez içerisindeki standart hatalar. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Ek Tablolar

Set I. Betimleyici istatistikler

Ek Tablo 2 *Tüm gençlerin, NEET olan gençlerin ve NEET olmayan gençlerin bireysel ve hane özelliklerine göre dağılımı*

	Tüm Gençler	NEET olmayan Genç	NEET olan Genç	Fark	P değeri
Cinsiyet					
Kadın	49.8	36.9	74.3	37.4***	0.000
Erkek	50.2	63.1	25.7	-37.4***	0.000
Yaş Grubu					
18-19 yaş	17.2	17.7	16.2	-1.5*	0.061
20-24 yaş	39.6	39.4	40.0	0.6	0.553
25-29 yaş	43.2	42.9	43.8	0.9	0.427
Eğitim Düzeyi					
Temel Eğitimden Daha Düşük	10.9	5.3	21.7	16.4***	0.000
Temel Eğitim	33.2	33.2	33.2	0.0	0.990
Lise Eğitimi	32.5	35.9	26.2	-9.7***	0.000
Üniversite Eğitimi veya Üstü	23.3	25.6	18.9	-6.7***	0.000
Sağlık durumu					
Sağlıklı	90.6	93.1	85.9	-7.2***	0.000
Sağlığı Bozuk	9.4	6.9	14.1	7.2***	0.000
Fiziksel engeli olmayan	92.5	94.6	88.3	-6.3***	0.000
Fiziksel engeli olan	7.5	5.4	11.7	6.3***	0.000
Medeni hal					
Bekar	64.4	72.7	48.6	-24.0***	0.000
Evli	35.6	27.3	51.4	24.0***	0.000
Ebeveynlerle birlikte yaşama					
Evet	62.7	69.7	49.2	-20.5***	0.000
Hayır	37.3	30.3	50.8	20.5***	0.000
Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi					
Temel Eğitimden Daha Düşük	65.3	64.1	68.7	4.7***	0.001
Temel Eğitim	12.7	12.7	12.9	0.2	0.882
Lise Eğitimi	13.7	14.4	11.7	-2.7***	0.006
Üniversite Eğitimi veya Üstü	8.2	8.8	6.7	-2.1***	0.003
Ebeveynlerin sağlık durumu					
İyi	39.2	40.9	34.6	-6.3***	0.000
Kötü	60.8	59.1	65.4	6.3***	0.000
Varlık durumu					
Birinci %20	16.2	12.9	22.5	9.6***	0.000
İkinci %20	20.7	19.1	23.7	4.6***	0.000
Üçüncü %20	21.4	22.0	20.1	-1.9**	0.035
Dördüncü %20	22.0	23.6	19.0	-4.5***	0.000
Beşinci %20	19.7	22.4	14.6	-7.8***	0.000
Gözlem sayısı	12,730	8,119	4,611	.	.

Not: .01 - ***; .05 - **; .1 - *;

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Ek Tablo 3 *Coğrafi bölgelerdeki gençler arasında NEET yüzdesi*

Bölge No	Bölgedeki iller	Tüm Gençler arasında ki NEET %'si	Genç Kadınlar arasındaki NEET %'si	Genç Erkekler arasında ki NEET %'si
TR10	İstanbul	26.3	41.5	11.1
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	28.6	47.7	10.5
TR22	Balıkesir, Çanakkale	32.0	55.5	14.3
TR31	İzmir	30.0	44.2	15.7
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	24.6	39.9	12.6
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	34.3	54.0	17.0
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	33.4	52.7	13.9
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	29.5	44.4	13.4
TR51	Ankara	31.4	46.9	15.5
TR52	Konya, Karaman	30.1	49.5	13.0
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	25.3	40.1	12.1
TR62	Adana, Mersin	39.7	55.3	22.4
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	46.2	65.8	30.2
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	40.4	57.3	23.4
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	36.3	59.1	11.6
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	35.6	43.8	27.0
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	25.4	40.1	10.9
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	33.3	47.4	20.9
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	32.5	43.9	20.1
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	32.5	47.7	15.7
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	35.2	56.9	12.2
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	41.2	56.2	23.2
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	51.3	69.9	30.2
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	37.5	56.2	20.0
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	55.7	76.5	35.5
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	51.8	72.2	29.1

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Ek Tablo 4 *Tüm gençlerin ve NEET gençlerin bölgelere göre dağılımı*

Bölge No	Bölgedeki iller	Tüm Gençler	NEET Olan Gençler	NEET Genç Kadınlar	NEET Genç Erkekler
TR10	İstanbul	20.7	15.8	16.8	13.0
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	2.3	1.9	2.1	1.4
TR22	Balıkesir, Çanakkale	1.7	1.6	1.6	1.6
TR31	İzmir	5.1	4.5	4.5	4.6
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	3.0	2.2	2.1	2.4
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	3.0	3.0	3.0	3.1
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	5.0	4.8	5.2	3.9
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	4.4	3.8	4.0	3.2
TR51	Ankara	6.9	6.3	6.4	5.9
TR52	Konya, Karaman	3.1	2.7	2.8	2.4
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	3.3	2.4	2.4	2.4
TR62	Adana, Mersin	4.4	5.1	5.0	5.3
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	3.5	4.7	4.1	6.6
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	2.0	2.3	2.2	2.6
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	2.9	3.1	3.5	1.8
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	1.1	1.1	0.9	1.6
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	0.8	0.6	0.6	0.5
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	2.8	2.7	2.4	3.5
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	2.7	2.5	2.4	2.9
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	1.4	1.3	1.4	1.2
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	1.6	1.6	1.8	1.1
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	2.4	2.9	2.9	2.9
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	3.3	5.0	4.8	5.4
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	4.0	4.4	4.3	4.7
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	5.3	8.5	7.8	10.7
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	3.4	5.2	5.1	5.4

Kaynak: GYKA, 2017 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Ek Tablo 5 *Gençler, NEET olmayan gençler ve NEET olan gençlerin her bir aktivite için hafta içi bir günde harcadıkları ortalama süre*

	Tüm Gençler	NEET olmayan Genç	NEET olan Genç	Fark	P-Değeri
Başlıca Faaliyetler					
Uyku	514	502	542	40***	0.000
Kişisel Bakım	164	161	172	11***	0.000
İstihdam	218	300	18	-283***	0.000
Eğitim	54	70	13	-57***	0.000
Ev ve Aile Bakımı	151	79	329	250***	0.000
Boş vakit	266	240	328	88***	0.000
Gönüllü Çalışma ve Toplantılar	20	16	31	16***	0.000
Sosyal Hayat ve Eğlence	91	81	116	35***	0.000
Spor ve Açık Hava Faaliyetleri	9	10	9	-1	0.534
Hobiler ve Oyunlar	26	28	21	-8***	0.001
Kitle İletişimi	119	106	151	45***	0.000
Seyahat ve Belirtilmemiş Zaman Kullanımı	72	86	38	-48***	0.000
Gözlem Sayısı	4,841	3,477	1,364	.	.

Not: .01 - ***; .05 - **; .1 - *;

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Ek Tablo 6 *Genç kadınlar, NEET olmayan genç kadınlar ve NEET olan genç kadınların her bir aktivite için hafta içi bir günde harcadıkları ortalama süre*

	Tüm Gençler Kadınlar	NEET olmayan Genç Kadın	NEET olan Genç Kadın	Fark	P-Değeri
Başlıca Faaliyetler					
Uyku	518	510	528	19***	0.000
Kişisel Bakım	166	162	171	9***	0.003
İstihdam	120	211	8	-203***	0.000
Öğrenim	54	89	11	-79***	0.000
Ev ve Aile Bakımı	266	156	400	244***	0.000
Boş vakit	260	236	291	55***	0.000
Gönüllü Çalışma ve Toplantılar	25	19	33	14***	0.000
Sosyal Hayat ve Eğlence	92	82	104	22***	0.000
Spor ve Açık Hava Faaliyetleri	4	5	3	-2**	0.011
Hobiler ve Oyunlar	14	17	9	-8***	0.000
Kitle İletişimi	126	113	142	30***	0.000
Seyahat ve Belirtilmemiş Zaman Kullanımı	56	76	31	-45***	0.000
Gözlem Sayısı	2,490	1,409	1,081	.	.

Not: .01 - ***; .05 - **; .1 - *;

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Ek Tablo 7 *Genç erkekler, NEET olmayan genç erkekler ve NEET olan genç erkeklerin her bir aktivite için hafta içi bir günde harcadıkları ortalama süre*

	Tüm Gençler Erkekler	NEET olmayan Genç Erkek	NEET olan Genç Erkek	Fark	P-Değeri
Başlıca Faaliyetler					
Uyku	509	497	593	96***	0.000
Kişisel Bakım	163	161	176	15***	0.004
İstihdam	318	357	51	-306***	0.000
Öğrenim	54	58	23	-35***	0.000
Ev ve Aile Bakımı	35	30	73	43***	0.000
Boş vakit	271	243	461	218***	0.000
Gönüllü Çalışma ve Toplantılar	15	13	26	12***	0.001
Sosyal Hayat ve Eğlence	91	81	162	81***	0.000
Spor ve Açık Hava Faaliyetleri	15	13	29	17***	0.003
Hobiler ve Oyunlar	39	35	63	28***	0.000
Kitle İletişimi	111	101	181	80***	0.000
Seyahat ve Belirtilmemiş Zaman Kullanımı	89	93	62	-31***	0.000
Gözlem Sayısı	2,351	2,068	283	.	.

Not: .01 - ***; .05 - **; .1 - *;

Kaynak: ZKA, 2015 verisine dayanarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır. Analiz, 18-29 yaş aralığındaki fertleri kapsamaktadır.

Set II. Regresyon Analizi Sonuçları

NEET olmayı belirleyen faktörler

Probit regresyon, NEET faktörlerini anlamak adına ayı ayrı 18-29 yaş aralığındaki gençler, 18-29 yaş aralığındaki kadınlar ve erkekler üzerinde yürütülmüştür. Regresyon denklemi aşağıdaki gibidir:

P(NEET olma ==1|x) = $\Phi(\alpha_1$ cinsiyet + α_2 20-24 arası yaş+ α_3 25-29 arası yaş + α_4 Evli olma+ α_5 Temel eğitim almış+ α_6 Lise eğitimi almış + α_7 Üniversite veya üstü bir eğitim almış + α_8 Bireysel sağlık durumu iyi veya çok iyi + α_9 fiziksel engelinin olmaması + α_{10} kişinin en küçük çocuğu 0-2 yaşında + α_{11} kişinin en küçük çocuğu 3-5 yaşında + α_{12} kişinin en küçük çocuğu 6-14 yaşında + α_{13} hane içerisinde kişinin çocuğunun dışında başka çocuklar da var + α_{14} Varlıkta ikinci %20 + α_{15} Varlıkta üçüncü %20 + α_{16} Varlıkta dördüncü %20 + α_{17} Varlıkta beşinci %20 + α_{18} Hane büyüklüğü + Ω_1 bölge etkisizi1 +...+ Ω_{34} bölge etkisizi26 + ε)

Ek Tablo 8 *18-29 yaş aralığındaki NEET'ler için probit regresyon sonuçları (marjinal etkiler)*

Bağımlı Değişken: NEET Statüsü	**Tüm Gençler**	**Genç Erkek**	**Genç Kadın**
	(1)	(2)	(3)
DEĞİŞKENLER	NEET olan	NEET olan	NEET olan
Cinsiyet			
Erkek	-0.329***		
	(0.011)		
Yaş sınıflandırması			
20 ila 24 yaş arası	-0.025	-0.021	-0.020
	(0.016)	(0.015)	(0.024)
25 ila 29 yaş arası	-0.099***	-0.050***	-0.068**
	(0.019)	(0.018)	(0.027)
Medeni Hal			
Evli	0.050***	-0.167***	0.242***
	(0.017)	(0.023)	(0.024)
Eğitim Seviyesi			
Temel Eğitim	-0.201***	-0.134***	-0.156***
	(0.018)	(0.021)	(0.027)
Lise	-0.214***	-0.086***	-0.225***
	(0.020)	(0.022)	(0.029)
Üniversite Eğitimi veya Üstü	-0.183***	-0.021	-0.237***
	(0.022)	(0.024)	(0.031)
Sağlık Durumu			
Çok İyi-İyi	-0.084***	-0.079***	-0.058*
	(0.023)	(0.023)	(0.034)
Fiziksel/Zihinsel Engelin Olmaması	-0.101***	-0.120***	-0.049
	(0.025)	(0.025)	(0.036)
Kişinin Hane İçerisindeki Çocuğunun Yaşı			
minimum 2 yaş	0.134***	-0.002	0.195***
	(0.018)	(0.028)	(0.026)
minimum 3 ila 5 yaş arası	0.124***	-0.025	0.092***
	(0.027)	(0.054)	(0.035)
minimum 6 ila 14 yaş arası	0.086*	0.165	0.011
	(0.047)	(0.109)	(0.056)
Hane İçerisinde Başka Çocukların Olması	0.023	0.028*	0.047*
	(0.017)	(0.015)	(0.025)
Varlık Endeksi			
İkinci %20	-0.009	-0.013	-0.018
	(0.017)	(0.017)	(0.026)
Üçüncü %20	-0.032*	-0.046**	-0.043
	(0.018)	(0.018)	(0.027)
Dördüncü %20	-0.052***	-0.050***	-0.064**
	(0.019)	(0.019)	(0.028)
Beşinci %20	-0.123***	-0.097***	-0.145***
	(0.020)	(0.020)	(0.030)
Hane Büyüklüğü	0.003	0.007**	-0.000
	(0.003)	(0.003)	(0.005)
İBBS-II bölgeleri	Kontrol edilmiş	Kontrol edilmiş	Kontrol edilmiş
Gözlem Sayısı	12,657	6,239	6,418

Parantez içerisindeki standart hatalar

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Not: Tabloda sunulan veriler, marjinal etkileri göstermektedir. HYKA 2017 veri seti kullanılmıştır. Analiz, 18-29 yaş grubundaki fertleri kapsamaktadır. Örnekleme dahil edilmeyen kategoriler şunlardır: kadın, 18-19 yaş, bekar, temel eğitimden daha düşük eğitim almış, varlık durumuna göre birinci %20'lik dilimde yer alan (en yoksul).

NEET'ler Arasında İşsiz Olmayı (ör. iş arama) Belirleyen Faktörler

Probit regresyon, iş arama faktörlerini anlamak adına ayı ayrı 18-29 yaş aralığındaki NEET gençler, 18-29 yaş aralığındaki NEET kadınlar ve erkekler üzerinde yürütülmüştür. Regresyon denklemi aşağıdaki gibidir:

P(NEET olma ==1|x) = $\Phi(\alpha_1$ cinsiyet + α_2 Yaş aralığı 20-24 + α_3 Yaş aralığı 25-29 + α_4 Evli + α_5 Temel eğitim almış + α_6 Lise eğitimi almış + α_7 Üniversite veya üstü bir eğitim almış + α_8 Daha önce çalışmış + α_9 Hane büyüklüğü + Ω_1 bölge etkisizi1 +...+ Ω_{34} bölge etkisizi26 + ε)

Ek Tablo 9 *18-29 yaş aralığındaki NEET'ler arasında işsiz olma durumlarına yönelik probit regresyon sonuçları (marjinal etkiler)*

Bağımlı değişken: İşsiz olma (iş arıyor)	Tüm NEET'ler	NEET Erkek	NEET Kadın
	(1)	(2)	(3)
DEĞİŞKENLER	İşsiz	İşsiz	İşsiz
Cinsiyet			
Erkek	0.216***		
	(0.008)		
Yaş sınıflandırması			
20 ila 24 yaş arası	0.039***	0.070***	0.015*
	(0.010)	(0.024)	(0.008)
25 ila 29 yaş arası	0.033***	0.090***	0.003
	(0.011)	(0.026)	(0.009)
Medeni Hal			
Evli	-0.210***	0.084***	-0.171***
	(0.008)	(0.025)	(0.005)
Eğitim Seviyesi			
Temel eğitim	0.091***	0.184***	0.027***
	(0.010)	(0.026)	(0.009)
Lise	0.161***	0.238***	0.094***
	(0.011)	(0.028)	(0.008)
Üniversite eğitimi veya üstü	0.328***	0.326***	0.201***
	(0.012)	(0.030)	(0.009)
İş deneyimi			
Daha önce çalışmış	0.209***	0.400***	0.097***
	(0.007)	(0.022)	(0.006)
Hane büyüklüğü	-0.001	-0.005	-0.006***
	(0.002)	(0.004)	(0.001)
İBBS-II bölgeleri	Kontrol edilmiş	Kontrol edilmiş	Kontrol edilmiş
Gözlemler	23,426	5,707	17,719

Parantez içerisindeki standart hatalar
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Not: Tabloda sunulan veriler, marjinal etkileri göstermektedir. HİA 2017 veri seti kullanılmıştır. Analiz, 18-29 yaş grubundaki NEET'leri kapsamaktadır. Örnekleme dahil edilmeyen kategoriler şunlardır: kadın, 18-19 yaş, bekar, temel eğitimden daha düşük eğitim almış.

Sivil Katılım Belirleyicileri

Probit regresyonu, gençler arasındaki sivil katılımı belirleyen faktörleri anlamak üzere 18-29 yaş grubu örneği üzerinde uygulanmıştır. Toplam katılım, aktif katılım ve STK üyelikleri, regresyonun ayrı olarak uygulandığı üç bağımlı değişkendir. Regresyon denklemi aşağıdaki gibidir:

P(NEET olma ==1|x) = Φ(α_1NEET statüsü + α_2 cinsiyet + α_3 Yaş aralığı 20-24 + α_4 Yaş aralığı 25-29 + α_5 Evli olma+ α_6 Temel eğitim almış + α_7 Lise eğitimi almış + α_8 Üniversite veya üstü bir eğitim almış + α_9 bireysel sağlık durumu iyi veya çok iyi + α_{10} Varlıkta ikinci %20 + α_{11} Varlıkta üçüncü %20 + α_{12} Varlıkta dördüncü %20 + α_{13} Varlıkta beşinci %20 + α_{14} Hane büyüklüğü + ε)

Ek Tablo 10 *18-29 yaş aralığındaki sivil katılım için probit regresyon sonuçları (marjinal etkiler)*

Bağımlı değişken: Sivil katılım	Tüm Gençler		
	(1)	(2)	(3)
DEĞİŞKENLER	Toplam katılım	Aktif katılım	STK üyesi olma
NEET statüsü			
NEET olan	-0.081***	-0.012*	-0.078***
	(0.013)	(0.006)	(0.012)
Cinsiyet			
Kadın	-0.039***	-0.008*	-0.032***
	(0.010)	(0.005)	(0.009)
Yaş sınıflandırması			
20 ila 24 yaş arası	0.023	-0.001	0.028**
	(0.016)	(0.008)	(0.013)
25 ila 29 yaş arası	0.078***	0.000	0.077***
	(0.017)	(0.008)	(0.014)
Medeni hal			
Evli	0.005	0.011*	-0.011
	(0.012)	(0.006)	(0.010)
Eğitim seviyesi			
Temel eğitim	0.025	0.018*	0.001
	(0.019)	(0.011)	(0.016)
Lise	0.056***	0.025**	0.031**
	(0.019)	(0.011)	(0.016)
Üniversite eğitimi veya üstü	0.092***	0.030***	0.060***
	(0.020)	(0.011)	(0.016)
Varlık endeksi			
İkinci %20	0.049***	0.014	0.040***
	(0.017)	(0.009)	(0.015)
Üçüncü %20	0.035**	0.009	0.030**
	(0.017)	(0.009)	(0.015)
Dördüncü %20	0.050***	0.013	0.041***
	(0.016)	(0.009)	(0.014)
Beşinci %20	0.076***	0.024***	0.061***
	(0.016)	(0.008)	(0.014)
Hane büyüklüğü	-0.011***	-0.002	-0.011***
	(0.003)	(0.002)	(0.003)
Gözlem sayısı	4,841	4,841	4,841

Parantez içerisindeki standart hatalar
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Not: Tabloda sunulan veriler, marjinal etkileri göstermektedir. ZKA 2015 veri seti kullanılmıştır. Analiz, 18-29 yaş grubundaki fertleri kapsamaktadır. Örnekleme dahil edilmeyen kategoriler şunlardır: erkek, 18-19 yaş, bekar, temel eğitimden daha düşük eğitim almış, varlık durumuna göre birinci %20'lik dilimde yer alan (en yoksul).

KAYNAKÇA

- Aile ve Çalışma Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü. (2019). Yıllar itibariyla net ve brüt asgari ücretler. Ankara
- Alfieri, S., Sironib, E., Martaa, E., Rosinab, A., & Marzanaa, D. (2015). Young Italian NEETs (not in employment, education, or training) and the influence of their family background. Europe's Journal of Psychology, 11(2), 311-322.
- Bakanlığı, T. C. K. (2017). On birinci kalkınma planı (2019-2023): özel ihtisas komisyonları ve çalışma grupları el kitabı. Ankara
- Bardak, U., Maseda, M. R., & Rosso, F. (2015). Young people not in employment, education or training (NEET): an overview in ETF partner countries. Turin: European Training Foundation
- Bruno, G., Marelli, E., & Signorelli, M. (2014). The rise of NEET and youth unemployment in EU regions after the crisis. Comparative Economic Studies, 56, 592-615.
- Bugra, A., & Yakut-Cakar, B. (2010). Structural Change, the Social Policy Environment and Female Employment in Turkey. Development and Change, 41(3), 517-538.
- Bugra, A. (2017). Social Policy and Different Dimensions of Inequality in Turkey: A Historical Overview. Journal of Balkan and Near Eastern Studies.
- Buitrago Hernandez, S. P., Fuchs Tarlovsky, A., Cancho, C. A., Lundvall, J. M., & Millan, N. (2019). Exploring the diversity of young people not in employment, education or training (NEET) : the gender profile of NEETs in Georgia and Armenia. Washington, D.C.: World Bank Group
- Camino, L., & Zeldin, S. (2002). Fromperiphery to center: pathways for youth civic engagement in the day-to-day life of communities. Applied Developmental Science, 6(4), 213-220.
- Carcillo, S., Fernández, R., Königs, S., & Minea, A. (2015). NEET Youth in the Aftermath of the Crisis: Challenges and Policies. OECD Publishing
- Cárdenas, M., de Hoyos, R., & Székely, M. (2011). Idle youth in Latin America: a persistent problem in a decade of prosperity. Washington, D.C.: The Brookings Institution
- Chen, Y. (2011). Once a NEET always a NEET? Experiences of employment and unemployment among youth in a job training programme in Taiwan. International Journal of Social Welfare, 20, 33-42.
- Coles, B., Godfrey, C., Keung, A., Parrott, S., & Bradshaw, J. (2010). Estimating the life-time cost of NEET: 16-18 year olds not in education, employment or training. York: University of York Department of Social Policy and Department of Health Sciences

- Cox, F. M., Feng, Z., Everington, D., Ralston, K., Dibben, C. J. L., & Raab, G. M. (2015). Consequences and risk factors of young people not in education, employment or training (NEET). Swindon: Economic and Social Research Council Retrieved from http://calls.ac.uk/wp-content/uploads/CALLS-Impact-Case-Study-3-Feng-et-al-v1.1.pdf
- Dereci, S., & Ersen, T. B. (2017). Monitoring mantrix on enabling environment for civil society development. Istanbul: TUSEV
- de Hoyos, R., Rogers, H., & Székely, M. (2016). Out of school and out of work: risk and opportunities for Latin America's Ninis. Washington, DC: World Bank Retrieved from https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/22349
- Dorsett, R., & Lucchino, P. (2014). Explaining patterns in the school-to-work transition: An analysis using optimal matching. . Advances in Life Course Research, 22, 1-14. doi:doi:10.1016/j.alcr.2014.07.002
- Elder, S. (2015). What does NEET mean and why is the concept so easily misinterpreted? Geneva: International Labour Office
- Erdoğan, E., Yentürk, N., Akyüz, A. A., Kurtaran, Y., Yurttagüller, L., Dursun, K., & Oy, B. (2017). Being a NEET in Turkey: determinants and consequences. Istanbul: Bilgi University
- Esping-Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A. and Myers, J. (2002) Why We Need a New
- Welfare State, Oxford and New York, Oxford University Press.
- Eurofound. (2012). NEETs - Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Luxembourg
- Eurofound. (2016). Exploring the diversity of NEETs. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- European Commission. (2010). Youth on the move: an initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- European Commission. (2017). Youth policies in Turkey. Brussels Retrieved from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/sites/youthwiki/files/gdlturkey.pdf
- Eurostat. (2010). Glossary: unemployment. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Unemployed
- Eurostat. (2017). Statistics explained: being young in Europe today - family and society. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Being_young_in_Europe_today_-_family_and_society#Young_people.E2.80.99s_participation_in_society
- Eurostat. (2018). Glossary: inactive. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Inactive
- Eurostat. (2019). Glossary: young people neither in employment nor in education or training (NEET). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:NEET

- Fergusson, D. M., McLeod, G. F., & Horwood, L. J. (2014). Unemployment and psychosocial outcomes to age 30: a fixed-effects regression analysis. Australian & New Zealand Journal of Psychiatry, 48(8), 735-742.
- Flisi, S., Goglio, V., Meroni, E. C., & Vera-Toscano, E. (2015). School-to-work transition of young individuals: what can the ELET and NEET indicators tell us? Brussels
- Fougère, D., Pouget, J., & Kramarz, F. (2009). Youth unemployment and crime in France. Journal of the European Economic Association, 7(5), 909-938.
- Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2008). Participation in extracurricular activities in the middle school years: are there developmental benefits for African American and European American youth? Journal of Youth Adolescence, 37, 1029–1043.
- Gedikli, C. (2015). Barriers to women's employment and the extent of gender inequality in the labour market in Turkey. (PhD). University of East Anglia, Norwich.
- Gibbons, J., Lynn, M., & Stiles, D. (1997). Cross-national gender differences in adolescents' preferences for free-time activities. Cross-cultural research, 31(1), 55-69.
- Godfrey, C., Hutton, S., Bradshaw, J., Coles, B., Craig, G., & Johnson, J. (2002). Estimating the Cost of Being “Not in Education, Employment or Training” at Age 16-18. Norwich: Social Policy Research Unit, University of York
- Gökşen, F., Filiztekin, A., Smith, M., Çelik, Ç., Öker, I., & Kuz, S. (2016). Vulnerable youth and gender mainstreaming. Brighton: University of Brighton
- Gregg, P. (2001). The impact of youth unemployment on adult unemployment in the NCDS. The Economic Journal, 111(475), 626–653.
- Gutiérrez-García, R. A., Benjet, C., Borges, G., Ríos, E. M., & Medina-Mora, M. E. (2018). Emerging adults not in education, employment or training (NEET): socio-demographic characteristics, mental health and reasons for being NEET. BMC Public Health, 18(1).
- Hausermann, S., & Bruno Palier, B. (2008). The politics of employment-friendly welfare reforms in post-industrial economies. Socio-Economic Review, 6, 559–586.
- Hemerijck, A. (2018). Social investment as a policy paradigm. Journal of European Public Policy, 25(6), 810-827.
- Henderson, J. L., Hawke, L. D., & Chaim, G. (2017). Not in employment, education or training: mental health, substance use, and disengagement in a multi-sectoral sample of service-seeking Canadian youth. Children and Youth Services Review, 75, 138-145.
- Hill, J. (2003). Young people not in education, training, or employment: key indicators. New Zealand: Strategic Social Policy Group
- Holte, B. H., Swart, I., & Hiilamo, H. (2019). The NEET concept in comparative youth research: the Nordic countries and South Africa. Journal of Youth Studies, 22(2), 256-272. doi:https://doi.org/10.1080/13676261.2018.1496406
- Huebner, A. J., & Mancini, J. A. (2003). Shaping structured out-of-school time use among youth: the effects of self, family, and friend systems. Journal of Youth and Adolescence, 32(6), 453-463.

- Ilkkaracan, I., Kim, K., & Kaya, T. (2015). The Impact of Public Investment in Social Care Services on Employment, Gender Equality, and Poverty: The Turkish Case. Istanbul: İstanbul Technical University, Women's Studies Center in Science, Engineering and Technology (ITU WSC-SET) & The Levy Economics Institute
- ILO. (n.d.). Norway: Labour Force Survey. Retrieved from https://www.ilo.org/ilostat-files/SSM/SSM3/E/NO.html
- Istance, D., Rees, G., & Williamson, H. (1994). Young People not in education, training or employment in South Glamorgan. Cardiff, UK.
- Kalkınma Bakanlığı (2018).11. Kalkınma Planı Çocuk ve Gençlik Özel İhtisas Komisyonu Gençlik Çalışma Grubu Raporu. Retrieved from: http://onbirinciplan.gov.tr/oik-ve-calisma-grubu-listeleri/cocuk-ve-genclik/
- Kelly, E., & McGuinness, S. (2013). The impact of the recession on the structure and labour market success of young NEET individuals in Ireland. Dublin: The Economic and Social Research Institute (ESRI)
- Kılıç, Y. (2014). Young people in Turkey who are not in education, employment or training (NEET). Education and Science, 39(175), 121-135.
- KONDA. (2011). Türkiye gençliği araştırması. Retrieved from https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2017/02/2011_05_KONDA_Turkiye_Gencligi_Arastirmasi.pdf
- Kluve, J. (2014). Active labour market policies with a focus on youth. European Training Foundation Retrieved from https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/active-labour-market-policies-focus-youth
- Lam, C. B., & McHale, S. M. (2015). Time use as cause and consequence of youth development. Child Development Perspectives, 9(1), 20-25.
- Larson, R. W., & Verma, S. (1999). How children and adolescents spend time across the world: work, play, and developmental opportunities. Psychological Bulletin, 125(6), 701-736.
- Leoni, T. (2015). The social investment perspective as guiding principle for welfare state adjustment. the European Community's Seventh Framework Programme FP7/2007-2013 under grant agreement n° 290647.
- Maguire, S. (2015). NEET, unemployed, inactive or unknown – why does it matter? Educational Research, 57(2), 121-132.
- Maibom, J., Rosholm, M., & Svarer, M. (2014). Can active labour market policies combat youth unemployment? Bonn, Germany Retrieved from http://ftp.iza.org/dp7912.pdf
- Mascherini, M. (2018). Origins and future of the concept of NEETs in the European policy agenda. In J. O'Reilly, J. Leschke, R. Ortlieb, M. Seeleib-Kaiser, & P. Villa (Eds.), Youth Labor in Transition: Inequalities, Mobility, and Policies in Europe. New York: NY: Oxford University Press.
- Matulevich-Rubiano, E., & Viollaz, M. (2019). Gender differences in time use: allocating time between the market and the household Washington, D.C.: World Bank Retrieved from http://documents.worldbank.org/curated/en/555711565793045322/pdf/Gender-Differences-in-Time-Use-Allocating-Time-between-the-Market-and-the-Household.pdf

- Mauro, J., & Mitra, S. (2015). Understanding Out-of-Work and Out-of-School Youth in Europe and Central Asia. Washington, D.C.: World Bank Group.
- McKee-Ryan, F., Song, Z., Wanberg, C., & Kinicki, A. (2005). Psychological and Physical Well-Being During Unemployment: A Meta-Analytic Study. The Journal of applied psychology, 90, 53-76. doi:10.1037/0021-9010.90.1.53
- Ministry of Family and Social Policies, & TUIK. (2010). Survey on Problems and Expectations of Disabled People. Ankara
- Mroz, T. A., & Savage, T. H. (2003). The long-term effects of youth unemployment. Journal of Human Resources, 41(2), 259-293.
- Müller, W., & Gangl, M. (2003). The transition from school to work: a European perspective. In W. Müller & M. Gangl (Eds.), Transitions from education to work in Europe: the integration of youth into EU labour markets Oxford: Oxford Scholarship Online.
- Nordenmark, M., Gådin, K. G., Selander, J., Sjödin, J., & Sellström, E. (2015). Self-rated health among young Europeans not in employment, education or training—with a focus on the conventionally unemployed and the disengaged. Society, Health & Vulnerability, 6(1), 25824. doi:10.3402/vgi.v6.25824
- OECD. (2016). Society at a Glance 2016. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2017a). Jobs for youth. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2017b). The Pursuit of Gender Equality. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2018). Youth not in employment, education or training (NEET) (indicator). Paris: OECD Publishing Retrieved from https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm
- OECD. (2018). Family Statistics. Retrieved from: http://www.oecd.org/social/family/database.htm
- OECD. (2019). Investing in Youth: Finland. In. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2019). Society at a glance: OECD social indicators. Paris: OECD Publishing
- Pierson, P. (2001) 'Coping with permanent austerity: Welfare state restructuring in affluent democracies', in Pierson, P. (ed.) The New Politics of the Welfare State, Oxford: Oxford University Press, pp. 410-455.
- Posner, J. K., & Vandell, D. L. (1999). After-school activities and the development of low-income urban children: a longitudinal study. Developmental Psychology, 35(3), 868-879.
- Ramos, V. (2018). Transitions to adulthood and generational change in Portugal. Societies, 8(21).
- Ranzani, M., & Rosati, F. C. (2013). The NEET trap: a dynamic analysis for Mexico. Rome: ILO, World Bank and UNICEF Joint Programm
- Raymore, L. A., Godbey, G. C., & Crawford, D. W. (1994). Self-esteem, gender, and socioeconomic status: their relation to perceptions of constraint on leisure among adolescents. Journal of Leisure Research, 26(2), 99-118.
- Rosas, G. (2015). Active labour market policies: what works for youth? , Brussels. ILO Presentation on "Piloting Youth Guarantee on the Ground: Experiences from the European Parliament Preparatory Action". Retrieved from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_612070.pdf

- Sart, Z. H., Barış, S., Sarıışık, Y., & Düşkün, Y. (2016). The Right of Children with Disabilites to Education: Sitation Analysis and Recommendations for Turkey. Istanbul: Education Reform Initative (ERG)
- Schoon, I., Barnes, M., Brown, V., Parsons, S., Ross, A., & Vignoles, A. (2012). Intergenerational transmission of worklessness: Evidence from the millennium cohort and the longitudinal study of young people in England. London: Department for Education
- Serracant, P. (2013). A brute indicator for a NEET case: genesis and evolution of a problematic concept and results from an alternative indicator. Social Indicators Research, 117(2), 401-419.
- Social Exclusion Unit. (1999). Bridging the gap: new opportunities for 16–18 year olds not in education, employment or training. Retrieved from London:
- Susanlı, B., Z. (2016). Understanding the NEET in Turkey. Euroasian Journal of Economics and Finance, 4(2), 42-57. doi:10.15604/ejef.2016.04.02.004
- Tamesberger, D., & Bacherb, J. (2014). How to combat NEET? Evidence from Austria: a typology including socio-demography, labour market behaviour and permanence. Journal of Youth Studies, 17(9), 1239-1259. doi:10.1080/13676261.2014.901492
- Tamesberger, D., Leitgöb, H., & Bacher, J. (2014). How to combat NEET? Evidence from Austria. Intereconomics, 49, 221-227.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). Zaman Kullanım Anketi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017a). Gayrisafi yurtiçi hasıla,iktisadi faaliyet kollarına göre (A21), gelir yöntemiyle, 2009-2018. Retrieved from: http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2506
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017b). Hanehalkı İş gücü Anketi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017c). Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi.
- UN Population Statistics. (2015). United Nations World Population Prospects. Retrieved from: https://population.un.org/wpp/Graphs/DemographicProfiles/
- UNDP. (2008). Turkey 2008 Human Development Report: Youth in Turkey. Retrieved from Ankara:
- Vanttaja, M., & Järvinen, T. (2006). The young outsiders: the later life courses of 'drop-out youths'. International Journal of Lifelong Education, 25(2), 173-184. doi:10.1080/02601370500510850
- Williamson, H. (1997). Status Zer0 youth and the 'underclass': some considerations. In R. MacDonald (Ed.), Youth, the 'Underclass' and Social Exclusion (pp. 70-82). London: Routledge.
- World Bank. (2013). Turkey: evaluating the impact of İŞKUR's vocational training programmes. Retrieved from https://www.worldbank.org/en/country/turkey/publication/turkey-evaluating-impact-of-iskur-vocational-training-programs
- Yilmaz, V., & Oy, B. (2014). Türkiye'de gençler ve siyasi katılım : sosyo-ekonomik statü fark yaratıyor mu? Istanbul: Bilgi University
- Yılmaz, V. (2016). Youth welfare policy in Turkey in comparative perspective: a case of 'Denied Youth Citizenship'. Southeast European and Black Sea Studies.
- Yilmaz, V. (2018). Introduction: social policies and social inequalities in contemporary Turkey. Research and Policy on Turkey, 3(2), 103-114.

- Yılmaz, V. (2019). An examination of disability and employment policy in Turkey through the perspectives of disability non-governmental organisations and policy-makers. Disability & Society.

[i] 145 ülke için ILOSTAT'tan elde edilen verilere göre yazarların bulgularını içermektedir.

[ii] Dünya genelinde ilkokula kaydolan kızların brüt oranı 104.5 iken erkeklerin oranı 103.7; ortaokulda ise kızların oranı %76.2, erkeklerin oranı %77. Kaynak: Dünya Bankası Dünya Kalkınma Göstergeleri.

[iii] 2018 yılında işgücü katılım oranı, 15 yaş ve üstü kadınlarda %47.9 iken aynı yaş grubu erkeklerde %74.9'dur. Kaynak: Dünya Bankası Dünya Kalkınma Göstergeleri.

[iv] Temel bileşen analizi kullanılarak her hane için bir varlık endeksi oluşturulmaktadır. Ardından nüfus, en yoksuldan en zengine 5 kısma ayrılmaktadır.

[v] Boş zaman aktivitelerinden bazıları şunlardır: gönüllü çalışma ve toplantılar, sosyal hayat, eğlence (aile ve arkadaşlarla buluşma, sinemaya gitme vs.), spor, açık hava etkinlikleri, hobiler, oyunlar ve kitle iletişimi (kitap okuma, tv izleme, radyo dinleme vs.).

[vi] Yine de diğer bireysel ve hane özellikleri sabit tutulduğunda daha yüksek eğitim düzeyleri, hem NEET kadınları hem NEET erkekleri tarafında iş arama ihtimallerini artırmaktadır (Bkz. Regresyon sonuçları Ek Tablo 8). Yaş, medeni hal, iş geçmişi, hane büyüklüğü ve bölge sabit tutulduğunda üniversite eğitimi veya üstü, NEET erkeklerinin iş arama olasılığını temel eğitim almamış NEET erkeklerine kıyasla %32.6 oranında artırmaktadır. Kadınlarda bu oran %20.1'dir.

[vii] Sosyal refah grupları, spor kulüpleri, ibadet yerleri, siyasi gruplar, gençlik grupları, güvenlik/ilk yardım grupları, çevreci gruplar, adalet/insan hakları grupları, memleketli dernekleri, hobi grupları, okul aile birlikleri, mesleki dayanışma birlikleri ve erişkin eğitimi grupları dahil olmak üzere herhangi bir grupta son dört hafta içerisinde gönüllülük yapmış olmak, aktif katılım olarak kabul edilmektedir. Toplam katılım ise STK üyeliği veya aktif katılım üzerinden hesaplanmaktadır.

Sivil katılım olarak STK üyeliği ve bir önceki ayın gönüllülük çalışmaları (ör. aktif katılım) incelenmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.